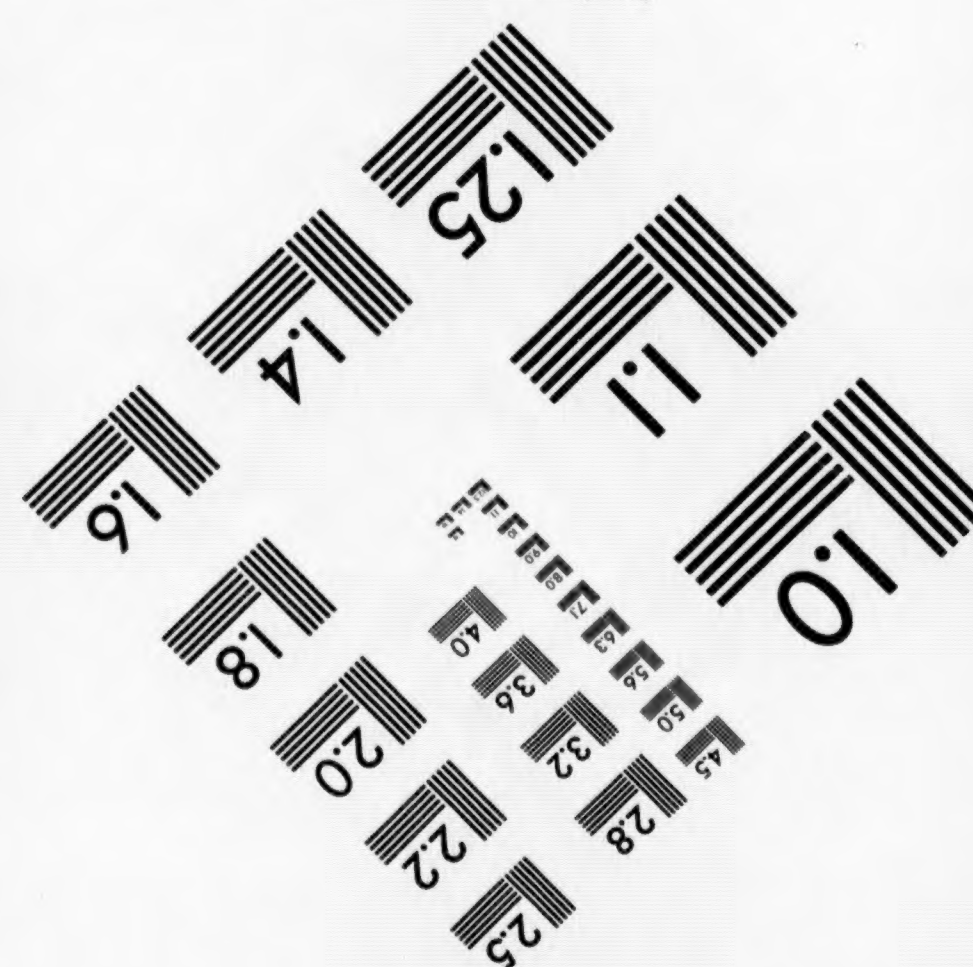
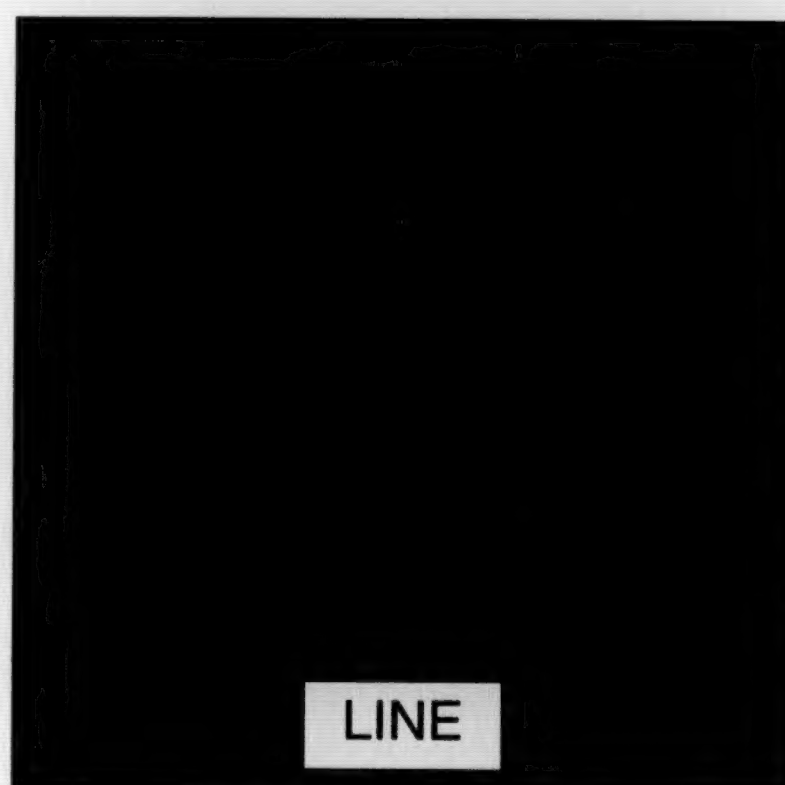
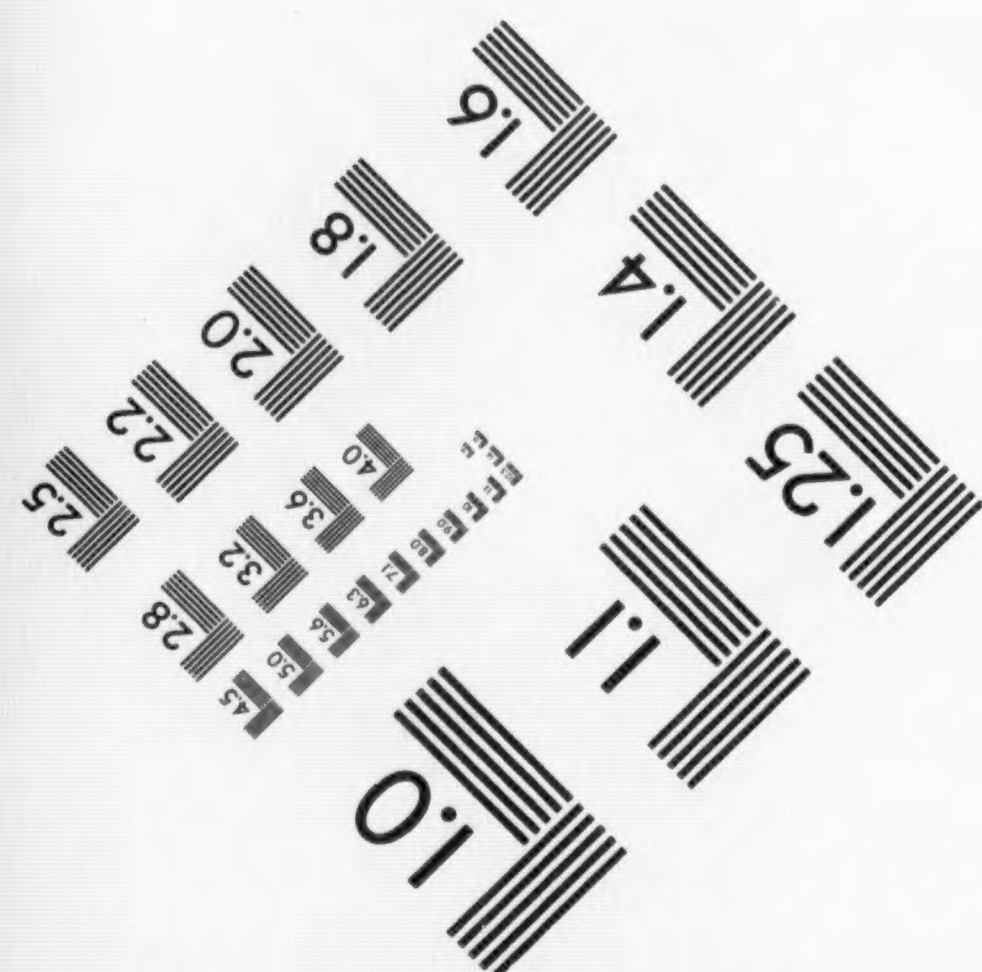
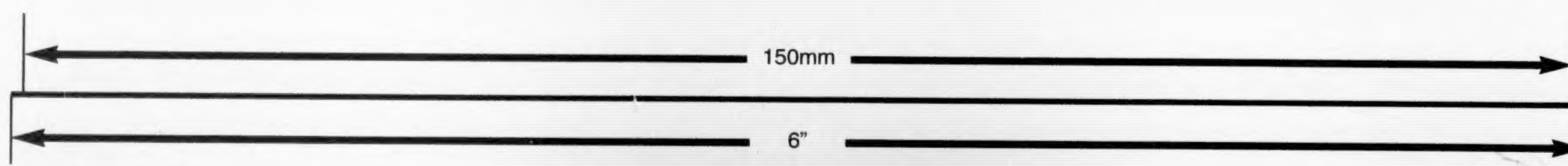
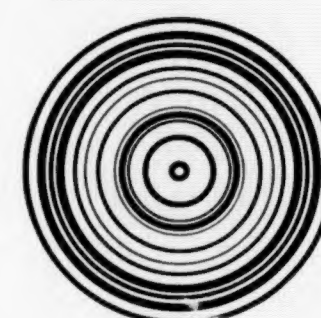
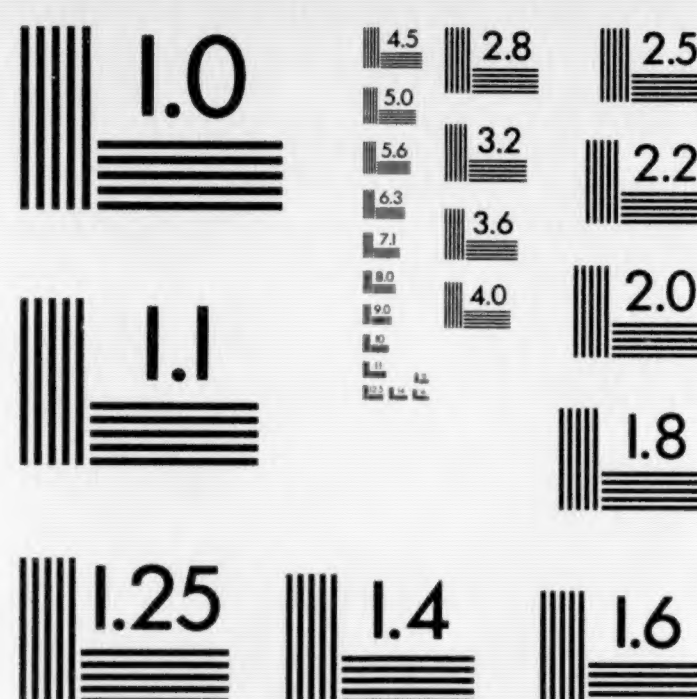
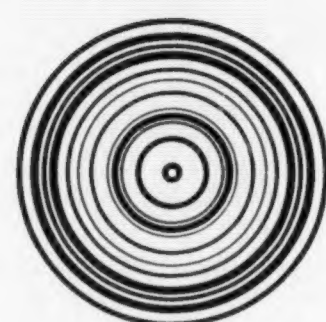
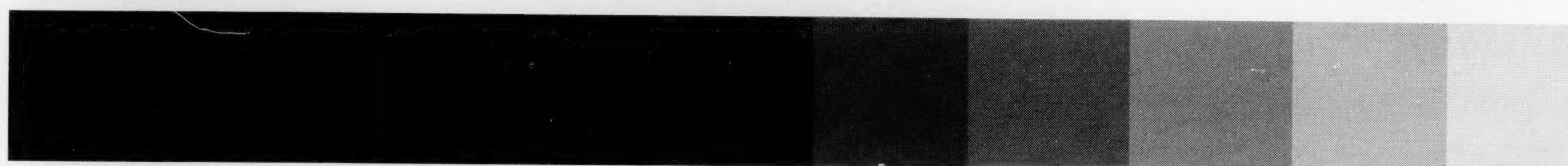
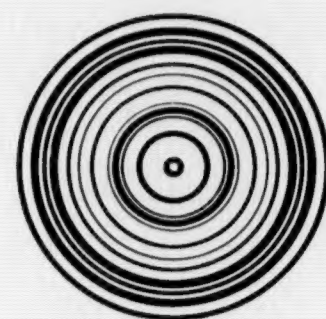
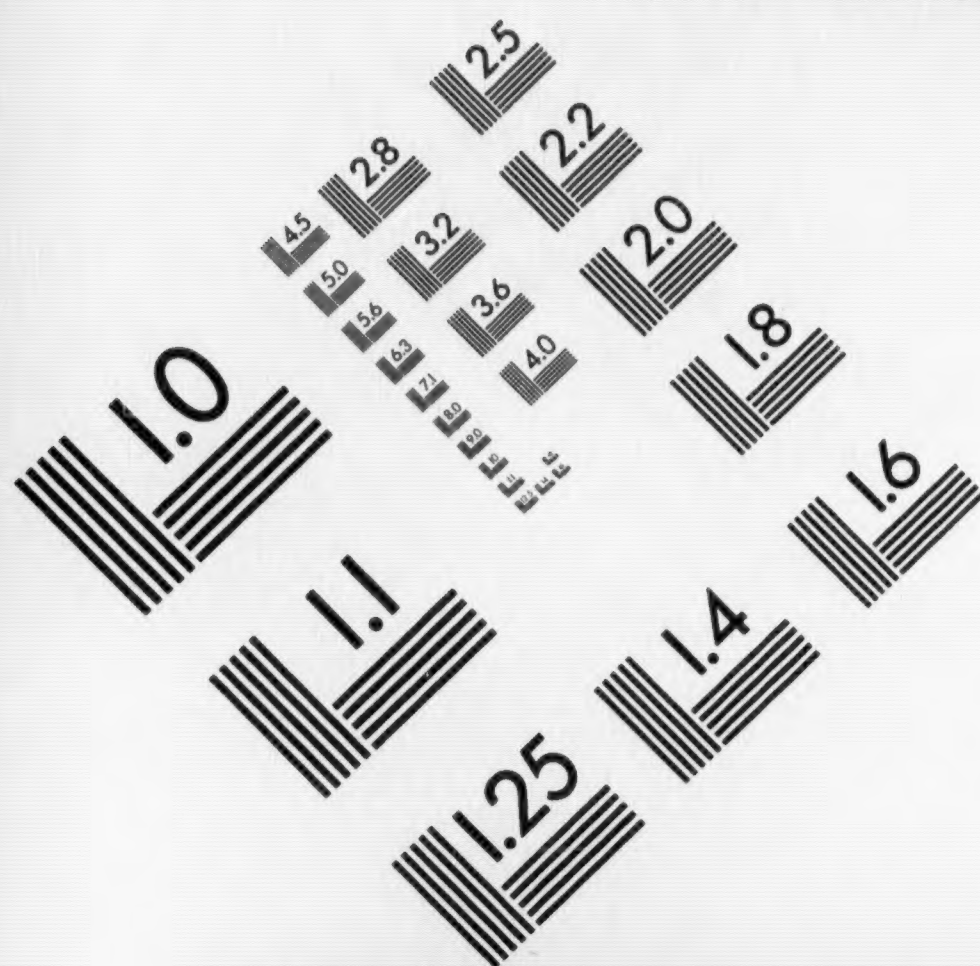

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

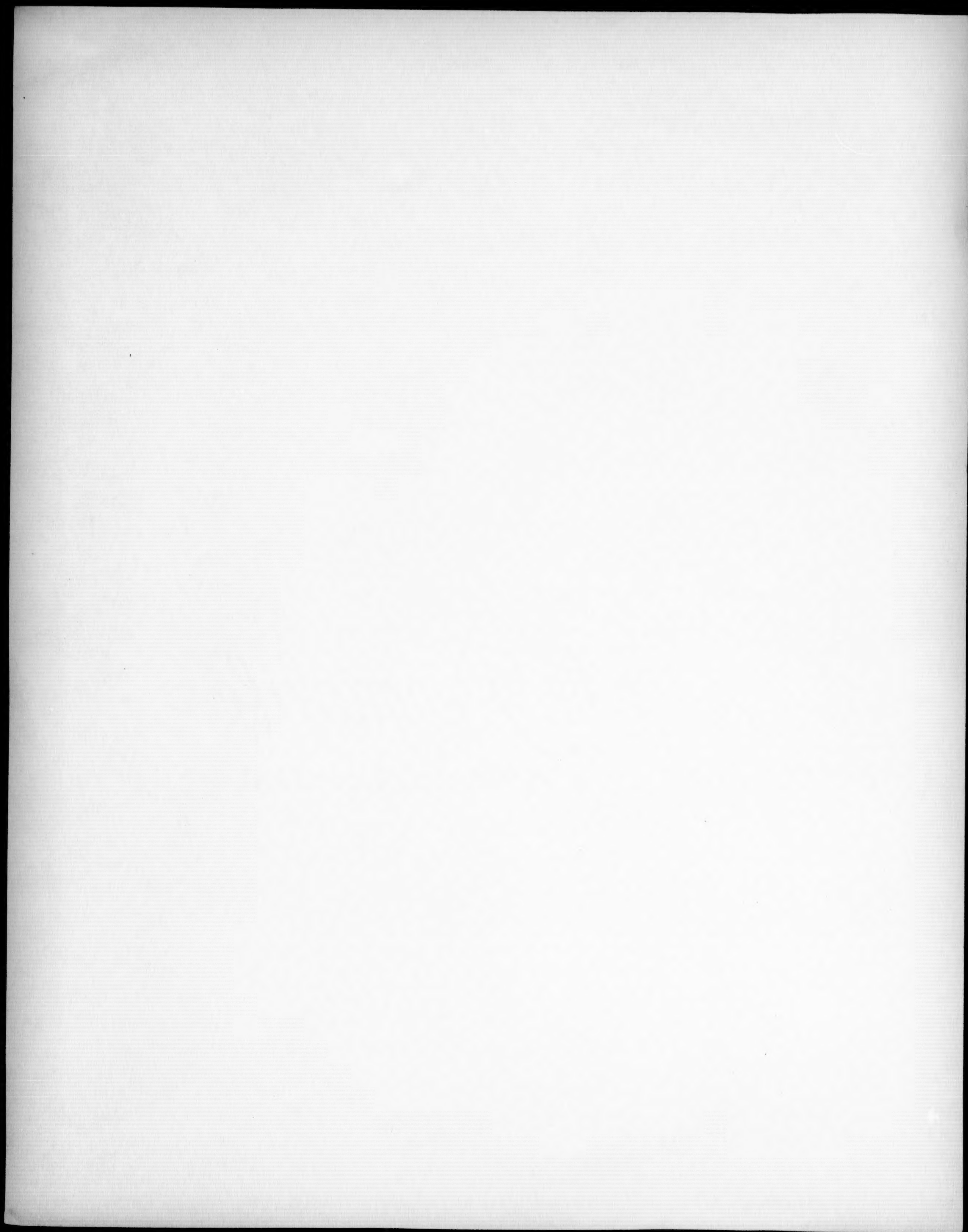
Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-20005-1903,43

**Steinberg, Ksaverii
Grigor'evich.**

**Hinda Idelson : drama in 5
akten fun hayntigen Yudishen
leben in Rumenien.
Krako, 664 [1904].**

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1903. 43

Steinberg, Ksaverii Grigor'evich, 1844-1911.

Hinda Idelson : drama in 5 akten fun hayntigen Yudishen leben in
Rumenien.

Krako : Y. Fisher, 664 [1904].

67 p. ; 23 cm.

1. Jews--Romania--Drama. 2. Jews--United States--Drama. 3. Yiddish
drama.--lcsh

I. Poland-Cracow.

ID : NXYH01-B4734

CC: 9114 DCF: [HBR]

CALL #: /4622

Reduction ratio

X 10.0

אין פרעסע אים
דאס איז דאס

2/4622
הינדא אידעלסאן.

דראמא אין 5 אקטען

פון היינטיגען יודישען לעבען אין רומעניען.

די ערשטע 4 אקטען קומען פאר אין רומעניען. דער 5-טער מיט 3 יאָהר שפעטער.
אין אמעריקא.

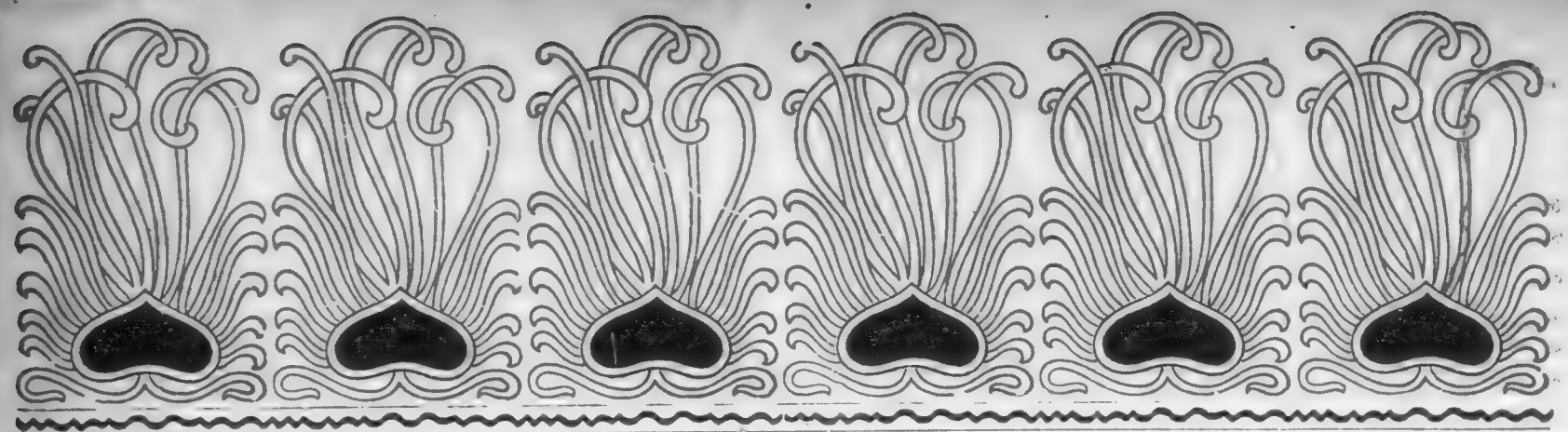
פערפאסט פֿון

ד"ר ק. ג. שטיינבערג.
ענטראלע יודישע פובליאטעם
אין פרעסע ארכיוו

קראקא תרס"ד.

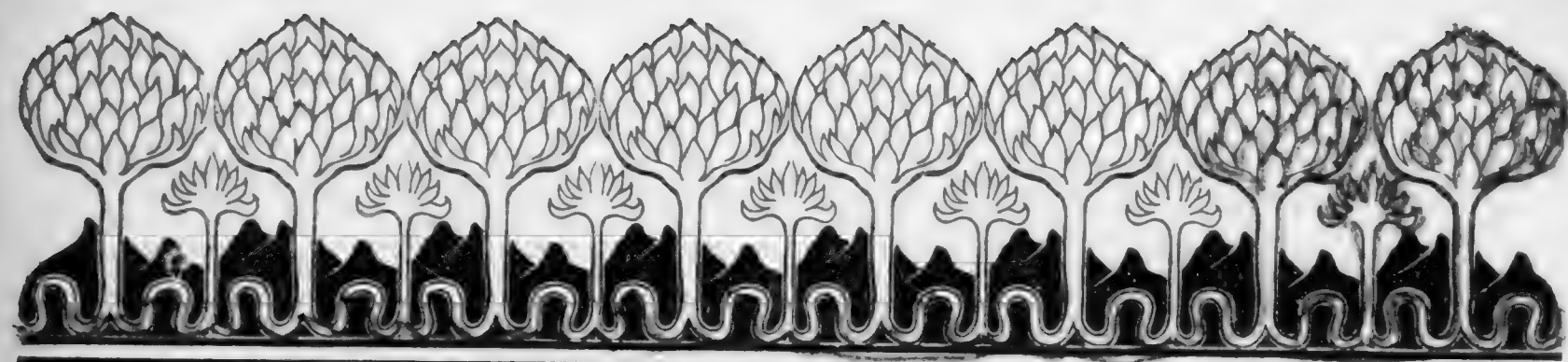
ברפוס יוסף פישער (גראַדנאַססע 62).

פֿערזאנען:

יחזקאל אידעלסאן. איין אויסגעדינטער אונטער-אפיציר פֿון רומענישער ארמיע, 48 יאָהר אַלט.
איין שטארקער, געוונדטער שמיעד.
לאָה אידעלסאן. ווין פֿרוי, 42 יאָהר אַלט, איין שוואַכע יודענע.
הינדא אידעלסאן. וויער טאָכטער, 22 יאָהר אַלט, איין גאנץ שאַנעם מאַדכען.
ד' מאַסטנעם. פרעפֿעקט פֿון שטאַרט בראַילע, 50 יאָהר אַלט.
פֿעטראַ אַקשאַם. פּאָליצייסקע אונטער-אפיציער, 28 יאָהר.
וויעראַ קרעסטאָוואַדוויוו־שענסקאָוואַ. דאָקטער-מעדיצין, 35 יאָהר.
דזשעמס רונקראַנץ. דאָקטאָר דאָס רעכט'ס, איין אמעריקאַנער, מיטעלע יאָהרען, איין
פֿרידען-ריכטער.
חיה פֿאַנעל. איין דיענסט.

ערשטער אקט.

© © ©

די סצענע שטעלט פאר איין ארמעס נאך איין גאנץ דיינעם צימער מיט הילצערנע מעביל.

ערשטער אויפטרעט.

לאה און יחזקאל.

לאה. עס איז שוין ערשט 8 אוהר. פאר וואס געהסטו נישט צו דער ארבייט?
הינדא איז שוין דאך לאנג אוועקגעגאנגען.

יחזקאל. וואהין זאל איך געהן? צו וואס פאר איין ארבייט? —

לאה. וואס הייסט עס וואהין געהן? אין ארבעטסאל אריין.

יחזקאל. ווייסטו דען נישט אז מען האט געמאכט איין רעכענונג און

מען האט אבגעוואגט אלע פערעמדע, דאס הייסט יודען, פון דער ארבייט.

לאה. דו האסט מיר שטענדיג געזאגט אז דו, ווייל דו ביסט איין אויסגעדינטער

סאלדאט, וועט מען דיר נישט אבזאגן, אז מען האלט דיר נישט פאר קיין פערעמדען. און

צום סוף דערצעהלסט דו מיר יעצט אזא מעשה! —

יחזקאל. עס איז נאך קיין שום מעשה נישט. געסטען האט מען גערופען אלע

יודישע ארבייטער אין קאנטאר אריין. מען האט בערעכענט וויפיל עס קומט יעדערען

און מען האט געהייסען אז מען זאל אין אונזער ארום קומען נאך געלד, און צו דער

ארבייט זאל מען שוין משהר נישט קומען.

לאה. וואס מיינסטו יעצט צו טהון? —

יחזקאל. איך בין שוין א גאנצע נאכט נישט געשלאפען, איך האב אלס געטראכט

וואס זאל איך טהון? וואס זאל איך אנהויבען? איך האב בעטראכט אז דא איז

רומעניען האב איך נאך נישט וואס צו טהון. און פל זמן איך בין געוונד און קען אר-

בייטען זאל איך פארהרען צו דיינע עלטערן אין אמעריקא.

לאה. שוין פארהרען? — וואס היילסטו זיך? וואס פאר איין פהלה איז דאס? —

ווייז נאך דיין ביכעל וויפיל קומט דיר געלד? —

יחזקאל. 120 לעאוו. מען האט די ארבייטער שוין נישט געצאהלט 2 חדשים,

מען האט אלס געזאגט אז די רעגירונג האט קיין געלד נישט. דערווייל האט זיך אויפגע-

קליבען אזוי פיל. די געלד איז זיכער.

לאה. נו וואס זשע היילסטו זיך? קיין דירה געלד דארפן מיר דאך נישט צאהר-

לען. די שטוב איז דאך אינווערע א אייגענע, א שמיררהויז האסטו דאך, ארבייטען

ליעכט דו, גאלדענע הענד האסט דו, נו דאכט ויך, נאָט דאָרף אונז העלפֿען. מיר יאָרפֿען דען אַ סך האָבען? —

יחזקאל. אַלס וואָס דו זאָגסט איז אַמת, נאָר דו פֿערנעסט ויך אַז אין דעם לאַנד אין וועלכען מיר וואָהנען, האָבען מיר נישט קיין שום רעכט; ווי קען איך דען טראַכטען אויסצוגעבען דעם לעצטען גראַשען, אָנוועהרען מיינע לעצטע פֿחות. אין אַ לאַנד, אין וועלכען מען פֿערפֿאלגט אונז אַזוי, אין אַ לאַנד וואו מען האָט אונז אַזוי פֿינד, וואו מען קוקט אויף אונז ווי אויף פֿרעמדע, וואו מען זאָגט אַז מיר זענען פֿאַר-ראַזישען, און מען זוכט נאָר מיטלען פֿון אונז פֿטור צו ווערען.

לאה. וואָס וועסטו דען טהון? ויצען אָהן אַרבייט, לעבען פֿון גרייטען? — עטליכע הונדערט לעאוו וואָס מיר האָבען! וואָס פֿאַר איין רייכטהום איז דאָס? דו פֿערנעסט נאָר אַז ביי אונז איז דאָ 7 מילער וועלכע מען דאָרף געבען עסען, אָנטהון, און נאָך צאהלען רבייגעלד, וואו וועסטו דאָס אַלעס געהענען? —

יחזקאל. נו, זי האָט שוין געפֿענט דעם מויל, אנייעס דערצעהלט זי מיר אַז, שעפֿסעלע און תּיימקע, לייבעלע און תּיהלע, הונדערט יאָהר זאלען זיי מיר לעבען, ווילען עסען קיין עין-הרע זאל זיי נישט שאַטען. נו נישט, איך וועל אָנפֿאַנגען צו אַרבייטען. מאַרגען וועט קומען פֿאַליציאָ און וועט נישט לאָזען פֿערקויפֿען מיינע האַנד-אַרבייט, קיין קריסט וועט נאָר נישט לאָזען עפעס מאַכען ביי מיר. דאָ וועט קומען די פֿאַרציג און וועט זאָגען דער קוימען איז צו נידעריג, די פֿונקען פֿליהען קרום נישט גלייך, דער ווינד איז פֿון צפֿון און ער דאָרף זיין פֿון דרום, דער שילד איז נישט נאָך די גע-זעטצע געמאַכט. אַלע פֿרייטאָג צו נאָכטס שלאָגען דיר אויס די שַקצים די פֿענסטער, זיי רייצען דיר, מאַכען פֿון קאַפֿטען איין תּויר'שען אויער. אייז ווי אָנגענעהם איז דאָס! לאה. איך זאָג דען אַז דאָס איז גוט, תּלואי אויף אַלע מיינע שוואַמס געזאָגט געוואָרען. יחזקאל. רייד ויך וואָס דו ווילסט, זאָג ויך וואָס דיין האַרץ גלוסט, און איך זאָג דיר אַז מיר מוזען פֿון דער אונגענשליכער קדינה אַרויס, איך מוז פֿאַהרען קיין אַמעריקאַ. דאָרט וועל איך זוכען מיין גליק, דאָרט וועט מען פֿערשטעהן וואָס פֿאַר איין טהייערער אַרבייטער איך בין. איך בין נאָך ס'ה 48 יאָהר אלט, איך קען נאָך גענוג אַרבייטען. דיין פֿאַטער איז אַוועקגעפֿאַהרען אין אַמעריקאַ מיט 25 יאָהר צוריק, נו וואָס? האָט ער ערשט תּרטה. זאָג מיר נאָר, דיין פֿאַטער, דער רומענישער תּרדקי-מלמד, האָט דען אַמאָל געקענט האַפֿען צו ווערען דאָ אַזא מענטש ווי ער איז געוואָר-רען דאָרטען.

לאה. פֿערשטעהט ויך, דאָ אין רומעניען אַ תּרדקי מלמד זאל ווערען איין לעה-רער אין נומערע קען נאָר נישט זיין, דאָס איז אַבער אַלס געוועזען אַמאָל, אַבער יעצט?... יחזקאל. אַזוי? מיינסטו אַז ערשט קען דאָס נישט זיין? — איך זאָג דיר אַז ערשט אונזערע רומענישע יודישע קינדער אין אַמעריקאַ מיט זייערע פֿעהיגקייטען, מיט זייער פֿליסיגקייט צו אַרבייט ווערט אויך פֿון זיי מענטשען. איך וויל דאָך נישט ווערען קיין פֿרעזידענט, קיין גובערנאַטאָר, איך וויל אַרבייטען ווי איין שמיד, און איך האָף אַז מיט מיין אַרבייט וועל איך מיר פֿערדיגען מיין שטיקל ברויט.

לאה. פֿאַהרסטו שוין? אַזוי איז שוין ביי דיר געבליבען? —

יחזקאל. שוין אַ חודש איז פֿאַריבער אַז איך האָב געשריבען צו דיין פֿאַטער אַז איך וועל פֿאַהרען קיין אַמעריקאַ. איך האָב איהם בעשריבען אונזער אונגליקליכע לאַגע אין דיווער מדינה און ערשט וואָרט איך נור אויף איין אַנטוואָרט פֿון איהם און אַ עצה וואָס צו טהון.

לאה. האָסטו דען געטראַכט ווענען מיין געזונד. בעטראַכט ויך נור ווי אַזוי וועל איך עס, אַזא קראַנקע און שוואַכע פֿרוי, לאָזען ויך אין אַזא וועג? — יחזקאל. נו מיר פֿאַהרען נאָך נישט מאַרגען אַוועק. נור ווען נאָט וועט געבען אַז עס וועט אונז גוט געהן, מען וועט נישט דאָרפֿען טראַכטען ווענען שטיקעל ברויט, ווענען נייע, שלעכטע גוירות, וועסטו ויך שנעל פֿערבעסערען, צווישען אייגענע ווערט מען אויך נישט געזונד.

לאה. דו האָסט ווענען אַמעריקאַ שוין גערעדט מיט הינדא? —

יחזקאל. יא, איך האָב גערעדט.

לאה. נו וואָס האָט זי געזאָגט? —

יחזקאל. ווי מען האָט נאָר אָנגעפֿאַנגען צו ריידען מיט אַ חודש צוריק אַז מען וועט אונז אַבזאָגען פֿון דער אַרבייט און עס וועט קומען אויף אונז נאָך שלעכטע גוירות, האָב איך ווענען דעראינען גערעדט מיט הינדא, איך האָב איהר געגעבען פֿערשטעהן ווי שלעכט עס וועט אונז זיין צו לעבען דאָ אין רומעניען. הינדא האָט מיך גאָנגן גוט אויסגעהערט און האָט מיר געזאָגט: וואָס געהמסטו ויך אַזוי פֿיעל צום האַרצען? ענדיגט ויך שוין דען די וועלט אין רומעניען? — פֿאַר וואָס זאלען מיר נישט פֿאַהרען צום זיידען? — איך האָב שוין לאַנג געטראַכט פֿאַר וואָס מיר פֿאַהרען נישט אַרויס פֿון אַזא גראַב, אונגעבילדעט לאַנד? זעהסטו, פֿאַטער, דאָס ביכעל! דאָס איז איין ביכעל, דורך וועלכען מען קען ויך אַליין אויסלערנען שרייבען און לעזען ענגליש, איך רעכען אַז איך וועל אין אַמעריקאַ נישט זיין קיין גרינע.

לאה. האָסטו עס אַלעס געוואוסט און האָסט מיר נאָר נישט געזאָגט.

יחזקאל. צו וואָס האָב איך דיר געדאַרפֿט זאָגען פֿון אַזא זאך, וואָס איך אַליין האָב נאָך נישט געוואוסט.

לאה. וואָס זשע? אונזער טאָכטער האָט געוואָלט אַוועקפֿאַהרען אַליין קיין אַמעריקאַ? —

יחזקאל. ניין, זי האָט מיר געזאָגט אַז זי וויל פֿריהער אויסלערנען גוט ענגליש, אויפֿקלויבען אַביסעל געלד, דער נאָך דעם בעטען אַז די גאַנצע פֿאַמיליע אונזערע זאל אַוועק. הינדא זאָגט: יווי עס וועט אונז זיין גוט היינט צום לעבען, איז אַלס קיין לע-בען נישט, וואָרום מען ווייסט נישט וועמעס מאַרגען איז. די מורא פֿאַר אונזעכט, פֿאַר אַ רויבעריי איז דען אַ לעבען. זי זאָגט: יא, אויף בעסערען לעבען איז נאָר נישטאָ צום וואַר-טען, און וואָס ניער מען וועט אַוועק פֿון דאָנען איז אַלס בעסער, וואָרום אַס, אַס וועט מען נאָר נישט אַרויסלאָזען אויך.

לאה. הם, אומערדום איז גוט וואו מיר זענען נישטאָ. נאָט מיין נאָט! וואו וועל איך דאָס אַוועקלייגען מיינע אַלטע ביינער? אויף וואָס פֿאַר אַ לאַנד?

יחזקאל. הען זי הויבט שוין אָן צו וויינען! —

לאה. עס איז גרינג צו ריידען. איבערצולאזען די שטאדט אין וועלכער דו ביסט געבאָרען געוואָרען, וואו עס וואהנען אלע דינע פֿריינד, דעם בית-המדרש, די מורה-שטאָדט, דעם בית-עלמין וואו פון דריידורזאָן אונזערע ליגען. דאָס אלס איבער-לאָזען.

יחזקאל. האָ. דעם בית-עולם, דאָס זאָרג איך נאָך נישט, אַ אָרט צו בעהאלטען מיר וועט מען שטענדיג געפֿינען. וועט מיר נישט צונעמען די ערד וועט מיר צונעמען דער ים. ווען נישט ער איז דער פֿייער, נאָך לעבען יאָהר דער ערד און האָבען אַייביגע צרות, אַייביג זיין אין גיהנום, דאָס קען איך נישט אויסהאלטען. זאָג מיר לאָה, פֿון דעם טאָג וואָס דו ביסט געבאָרען געוואָרען, האָסטו דען געהאַט אַיין שעה אין וועלכער דו זאָלסט קענען זאָגען: אַט ערשט בין איך גליקליך, רוהיג, ערשט קען איך מיר אַברוהען. — איך בין שוין אַלט 48 יאָהר, איך האָב נאָך אַזא שעה אין מיין לעבען נישט געהאַט. פֿון דעם טאָג אָן וואָס איך קען מיר, בין איך שטענדיג געדריקט ווי צווישען צוואַנגען. בשעת איך בין געוועזען אַיין קליינער יונגעל, איך האָב געוואָלט זיך לערנען, האָט מען מיר אין ערנען נישט צוגעלאָזט, קיין יוד טאָר זיך אין רומעניען נישט לערנען, פֿאַר יודען איז די בילדונג נישט ערגרייפֿליך. איך האָב זיך אָנגעהויבען לערנען פֿאַר אַ שטיק, טאָר קיין יוד אין רומעניען זיין אַ מייסטער, איך בין אַלט געוואָרען 20 יאָהר, האָט מען מיר צוגענומען פֿאַר אַיין זעלנער, וואָס איז פֿון מיר דאָמאָלס געוואָרען? ! מען דאַרף זיך וויינען אַז מען הערט דערצעהלענדיג, אין וואָס פֿאַר אַ קליידער האָט מען מיר אָנגעטוהן! זאָל נאָט משפֿטין דעם אינטענדאַנט דערפֿאַר. קנעפלעך און בלעכלעך איז געווען גענוג, נאָך צו וואָס זיינען זיי געווען צוגענומען! העמדער האָט מען געגעבען נישט פֿון ליידינג נאָך פֿון זאָק, מיין לייב איז געוואָרען פֿון די העמדער אין וואונדען. און אויבאָמט שרייט: קרעציג געוואָרען דער זשידאָן! עסען האָט מען אונז געגעבען! איך רייד שוין נישט וואָס טרפֿה, נאָך וואָס פֿאַר אַיין עסען איז דאָס געווען! אַז די רומעניער האָבען דאָס נישט געוואָלט עסען. דו ווייסט דאָך אַז איך קען נישט עסען קיין פֿעסס, און דאָ האָט מען אונז אָנגעהויבען געבען געוואָלענע הויז-פֿלייש, אויף וועלכע עס האָט שוין אַרום געקראָכען ווערעם, עס האָט געשטונקען, איך האָב נישט געקענט עסען. מיט וואָס זשע האָב איך געלעבט? — נאָך מיט גאָלליעטען. פֿערשטעהט זיך אַז פֿון אַזא עסען, פֿון אַזא לעבען אין וועלכען מען דאַרף אַלס געהן און געהן, זיינען מיר יודען געוואָרען אַלס שוואַכער און שוואַכער און מיר פֿלענען בלייבען פֿון הונטען, און אויבאָמט פֿלענט אַלס שרייען; אַי, איהר פֿוילע זשידאָנעס, איהר זענט נאָך נישט דאָנקבאַר, איהר פֿערשטעהט נאָך נישט ווי גרויס מען האָלט אַיך אַז מען לאָזט אַיך האָלטען מלחמה מיט די טערקען און שטאַרבען פֿאַר די באַלגאַרען. עס איז געווען אַ צייט אין וועלכער איך האָב געדיינקט און געבעטען נאָם אַז איך זאָל יוערען קראַנק, שטאַרבען ערנען אין אַ שפֿיטאַל, פֿטור ווערען פֿון אַלע צרות.

לאה. אַז דו ביסט געווען אַזא פֿוילער זעלנער, ווי זשע ביסט דו געוואָרען אַיין אונטערפֿיצער, און האָסט נאָך געקריגען אַיין אייזערנעם קרייז אויך? —

יחזקאל. איך וועל דיר דערצעהלען. איך בין אין אַיין פֿינסטערע נאָכט גע-שטאַנען אויף וואָכט, דער גאַנצער לאַגער איז געוועזען אונטער מיר, אַיין שלאָק-רענען

האָט גענאָסען ווי מיט צעברעם. פֿלוצלונג, דער רענען האָט נאָך אויפֿגעהערט צו געהן, איך ווייס נישט פֿון וואָנען פֿון וואָס עס פֿאַהרט צו מיר צו אַיין אַפֿיציעריל, איך האָב איהם געפֿרעגט דעם פֿאַראַל, ער האָט דעם פֿאַראַל געוואוסט, ער איז אַדאָכנע-גאַנגען פֿון פֿערד און האָט געוואָלט פֿעררויכערען אַיין פֿאַפֿיראָס, איך האָב איהם דעם פֿאַפֿיראָס נישט געלאָזט פֿעררויכערען. ווייסט דו דען נישט — זאָג איך צו איהם — אַז מען טאָר נישט אין דער שטיל מאַכען אַ פֿייער, דער שונא קען דאָך זעהן וואו מיר זיינען. דו ביסט אַיין העלד. — האָט ער מיר געענטפֿערט. — אַיין בראַווער סאָלדאַט. פֿון וואָס פֿאַר אַ פֿאַלק ביסט דו? — איך בין פֿון פֿרינץ-קאַרלס פֿאַלק. ינו האָסט דו נאָך נישט קיין מורא דאָ צו שטעהן? — פֿאַר וועמען זאָל איך מורא האָבען — האָב איך איהם געענטפֿערט. — איך בין דאָך אַ יוד, אַז איך שטעה אויף דער וואַכט זאָג איך מיר 'שמע ישראל' און פֿאַר די פֿאַר ווערטער ציטערען אַלע שרים און קיין ערליכען יודען שטעפען זיי נישט. און דערצו האָב איך מיר נאָך אַיין אַרבעט-פֿונד מיט ציצית, דערפֿאַר האָבען די נישט גוטע נאָך מער מורא ווי פֿאַר אַ צלם. יי, זשידאָן, דורעדסט שוין צו פֿיעל. — זאָגט צו מיר דער אַפֿיציער. — זאָג מיר בעסער צי דו האָסט עפֿים נישט געזעהן היינטיגע נאָכט? — יאָ געזעהן האָב איך, נאָך וואָס איך האָב געזעהן וועל איך דיר נישט זאָגען, וואָרום איך ווייס נישט ווער דו ביסט. עס וועט קומען דער ווער עס האָט מיר געשטעלט אונזעם מיר איבערבייטען, איהם וועל איך דערצעהלען. אַזוי איז טאַקע געוועזען. דער אַפֿיציער האָט געוואָרט ביי וואָנען מען האָט מיר איבער-געביטען און דאָן האָב איך דערצעהלט אַז פֿאַר דעם לאַגער האָב איך געזעהן טער-קישע קאוואַלעריע. אויפֿן אַנדערען טאָג האָט מען מיר גערופֿען אין קאַרפּוס אַריין, מען האָט געזעהן צי איך קען שרייבען און דאָרט האָט מען מיר געמאַכט אַיין אונד-טערפֿיציער. פֿון דאָמאָלס אָן איז מיר שוין גענאָנגען אַיין גרינג לעבען, איך בין נאָך געזעסען אין קאַנצלעיאַריע און פֿלעג שרייבען, און מען פֿלעגט מיר שיקען אין זעהר וויכטיגע געהיימיסע שליוות. 3 חדשים בין איך געלענען אונטער פֿלעונגע אין די גריכער, דאָס איז געוועזען דער איינציגער אָרט וואו מען האָט אונז יודען גערעכענט פֿאַר אַ אָמחע רומענער, וואָרום מען האָט געדאַרפֿט האָבען אונזער בלוט, אונזערע גשמות. אַך! ביי מיר אויף די הענד איז געשטאַרבען אונזער שכן איזאָאָ, איך אַליין האָב בעגראָבען מיין פֿעטער היימען, וואָס זיינע קינדער זיינען שוין פֿון 6 יאָהר אַ-וועקגעפֿאַהרען אין אַמעריקאַ. בשעת מלחמה האָט מען אונז יודישע סאָלדאַטען דאָך צוגעזאָגט גילדערנע בערג, הרים ונבעות, אַלע רעכטע, מען האָט נאָך פֿערנעסען אַז מיר זיינען יודען, און מיט וואָס האָט זיך עס אַלס געענדיגט. ניין ניין, פֿאַר אונזער בלוט מוזען מיר פֿון דאָנען אַוועקפֿאַהרען. עס איז אונז נאָך נישט געבליבען נאָך ווי אַוועקצוגעהן קיין אַמעריקאַ.

צווייטער אויפֿטרעט.

דיאָ זעלבע און הינדא.

הינדא. ווער וויל דאָס אַוועקנעהן קיין אַמעריקאַ? אַזוי גיך? איך וויל אַ וויי-לע עסען, איך בין זעהר הונגעריג.

לאה. דאס וויל דיין פאטער, ער וויל שוין אוועקגיין אין אמעריקא.
הינדא. און דאס איז טאקע א גאנץ נומער, ליעבע מוטער, איך זאג אז דער
וועג איז דער בעסטער וועג, נאך דערווייל גיט מיר עפס עסען. איך וועל עסען און
מיר וועלען ריידען ווענען דער רייזע.

לאה. נו וואס ווילסטו דו עסען? —

הינדא. איין הונדערטען פערנט מען גיט וואס מען וויל עסען, מען דערלאנגט
וואס עס איז דא.

לאה. (גרייט צום טיש, לייגט ארויף ברויט און נעמט ארויס פון אויבען א טעלער
מיט וואס). ווייסטו טאכטער אז אונזער שפייזער געהט שוין מעהר גיט צו דער ארבייט?
מען האט איהם אפגעזאגט פון רעגירונגס-ארבייט.

הינדא. איך ווייס עס, איך האב שוין לאנג אויף דערויף געווארט. דו מאמע
געהסט גיט קיין מאל אויפ'ן מארק און אויפ'ן גאס, וואס מען רעדט דאס הערסטו
גיט, קיין גאנצען ליענטסטו דו געוויס גיט, דערפאר ווייסטו טאקע גאָר גיט.

לאה. ווייסען ווייס איך טאקע גיט, אבער פיהלען פיהל איך דאס, און ווי
שטארק פיהל איך דאס! איין זאך קען איך גיט פערשטעהן, פאר וואס זיינען די דו-
מעניער אזוי אין בעס אויף די יודען? — פאר וואס רייצט מען אזוי אן דעם פראסטען
פאלק אויף אונז? פאר וואס איז דא אזוינע שלעכטע מענשען וואס שרייבען אין גא-
זעטען גאר שלעכטס אויף אונזער ארמעס פאלק? —

הינדא. אט, איך וועל דאס דיר באַלד געבען צו פערשטעהן. רומעניען איז
איין אַרעמע מדינה, איין אַרעמע שטיק לאַנד, גיט קיין געבילדעטע, דאס פאלק האט
גיט קיין ברויט, איטליכער וויל לעבען, דעם נומער-בעווייטער געהט עס שלעכט, האל-
טען אזוי פיל סאלדאטען, בעזאָהלען לויג גענעראלען, מיניסטערען, פאליציע און
אנדערע בעאמטע איז גיטא פון וואס, די ערד בריינגט קנאפ פרוכט. קיין קרעדיט איז
גיטא, חובות איז דא אסך, באַרגען וויל קיינער גיט, מען דארף ביי דעם פאלק אלס
נעמען. נעמען און נעמען און געבען קען מען גאָר גיט. ווער זשע איז אין דעראינען
שולדיג? — עס מוז דאך זיין איין שולדיגער. זאָגען אז מען איז אליין שולדיג לאָזט
די האַרץ גיט, אט זעהסטו ווער איז שולדיג? דער יוד איז שולדיג! ער גלויבט גיט
אין אונזער גאָט. ער האט איהם געהרגט, די ערד ארבייט ער גיט, מען דערמאנט זיך
גאָר גיט אז מען לאָזט איהם גיט צו צו דעם. דער יוד לעבט צווישען אונז ווי איין
פאראויס. אט זעהט רומעניע: דער יוד איז שולדיג אין אייער אַרעמקייט, שלאָגט איהם
דעם זשיראָן! —

יחזקאל. איידער מען זאָל אונז שלאָגען איז גלייכער מיר זאָלען אַבטרעטען.
און וואָס פֿריער מיר וועלען אוועקגיין וועט אלס זיין בעסער.

הינדא. טאקע וואָס פֿריער איז בעסער, איהר מיינט אז מייין ארבייט דא איז
רומעניען איז א גרינגע. ארומנעהן פון 8 דעם זיינער אין דער פֿריה ביי 10 גיט, נאכט,
לערנען מיט די רומענישע קינדער, מיט די פֿערשטאָפֿטע קאָפֿא, זיין שטענדיג אין פֿחד,
אז אט, אט וועט פאליציע געוואָר ווערען אז איך פֿערנעהם מיך מיט די שטונדען, און
מען וועט מיר שפּאַצירן און אַריינזעצן אין געפֿאָנגענע, איז גוט? —

לאה. אין געפֿאָנגענע. פֿאר וואָס מיינ טאָכטער? — דו לערנסט דאך די קינדער
רומעניש? —

הינדא. יא, טאקע דערפֿאר וואָס איך לערען רומענישע קינדער רומעניש.
לאה. לערענסט דו דען די קינדער שלעכטס צו טהון? אַקענען גאָט אָדער
לייטען? —

הינדא. גיין. קיין שלעכטס לערען איך גיט גאָר איך טאָר גיט לערנען, ווייל
איין יודיש קינד דארף גיט לערנען קיין קריסטליכע קינדער, צווייטענס: איך האָב גיט
געהאַלטען עקזאמען אויף איין לעהרערקע, און דריטענס: ווי ערלויב איך מיר, איין
יודיש קינד, צום לעבען? — איהר טהייערע עלטערען ווייסט דאך בעסער פֿון אלע,
וויפֿיעל מיה עס האט מיר געקאָסט ביי איך בין דערנאָנגען צו דעם וואָס איך בין
ערשט. גיין, איך מוז אוועקפֿאהרען פֿון דאָנען, אָפֿשר וועל איך דאָרט אין אמעריקא
עפֿים בעסער געפֿינען.

לאה. וואָס וועסטו טהון אין אמעריקא מיט דינע שטונדען, מיט דיין לעהרע? —
הינדא. קענטנים איז אויף דער גאַנצער וועלט דאס אייגענע. 2 און 2 איז
אומערדוס 4. געאָגראַפֿיע, נאטור געשיכטע, פֿיזיקע און חִימיע איז אומערדוס אלס איינס,
אויף וואָס פֿאר איין שפּראַך מען קען. די ליטעראַטור שטעהט אין אמעריקא העכער
ווי אין גאַנץ יעויראָפּא, אונזער רומענישע ליטעראַטור פֿערנלייכען מיט דער אמערי-
קאַנישער איז פונקט ווי מען פֿאַרגלייכט איין קליין קינד מיט איין גרויסען ערוואַכ-
סענעם מענשען. דאָס רומענישע וואָרט מיט איהר גראַבע צענוזריע איז גאָר גיט צו
זעהן אזוי ווי מען זעהט גיט א קליינעם שטערען ווען עס שיינט, שוין גיט זאָגען די
וון, גאָר אפילו די לבנה. די לידער פֿון קאַרמען-סילוואַ איז דען גיט א ליידעלע פֿון
א קליינעם קינד, פֿערנלייכענדיג זיך מיט דער לידער וועלכער זינגט דער פֿרייער יאָנקי.
איך ווייס גאָר גיט ווי אזוי קען מען פֿערנלייכען די שפּראַך פֿון שַעקספֿיר, פֿון
"באָיאָראַן", איין שפּראַך מיט וועלכע עס רעדט איין האַלבע וועלט, מיט איין שפּראַך
וועלכע עס ריידען אייניגע מיליאָנען. ווייסט איהר עלטערען, אז אויף אַזער יודישען
זשאַרגאָן, איך זאָג שוין גיט העברעאיש, שרייבט מען און מען דרוקט מיינ ווי פֿיעל
אין גאַנץ רומעניען. אין וואָס פֿאר א שטאָרט איהר ווילט, אין רוסלאַנד, צום ביישפּיעל
ווילנא, קען מען דאָרטען געפֿינען מענשען מיט קאָפּ און פֿעדער, מיינ ווי אין גאַנץ
רומעניען.

יחזקאל. נא, איך מוז שוין שיצען אונזער לאַנד. ווי ווילסטו מיינ טאָכטער אז
איין לאַנד, וועלכע איז פֿריי געוואָרען אין גאַנצען ערשט 75 יאָהר, זאָל זיך שוין גלייכען
אין בילדונג מיט דער עויראָפּעיִשער וועלט.

הינדא. אוי פֿאַטער, מיט דעראינען שיצט דו גאָר גיט דאָס לאַנד, פֿער-
קעהרט, דו בערגאָבסט גאָר איהר גיידעניער. טהו גאָר אַקוק אויף אונזער שַבֿן, אויף
אונזאַרען, זעה גאָר וואָס האט געמאַכט אין ווי אַקורצע צייט יאַפּאָניע. וואָס זאָנסטו
אויף דערויף? — גיין, אַפּאַלק וואָס לויט דער געשיכטע קומט ער אַרויס פֿון די
מענשען וועלכע מען האט אַרויסגעטריבען פֿון רוס, ווי אזוי ער זאָל אפילו גיט ווערען
געאיידיעלט דורך גלויבען, ווי אזוי ער זאָל זיך גיט פֿערדעקען מיט דעם מאַנטעל פֿון

עווראפייאישע ציוויליזאציען, ווייטער פון ראק, ציבעלעס און מאמעליג נאך די קינים פון אטאוויומא וועלען זיי נישט געהן. פערשיעדענע מינסטאָרען און אנדערע מענשען, וועלכע שטעהען אין דער הויפט פון דער רעניערונג, האָטשע זיי זענען שוין געווען אין פאָרזש אויף די בולוואָרען, קומענדיג אַהיים, ווייטער פון די שטעלער פון די ביוואָלען קענען זיי נישט געהן.

יחזקאל. הינדא, רעדט אַביסעל שטילער, דו ווייסט דאָך אז וועג האָבען אויערען.

הינדא. נו, זאָלען זיי הערען, איך האָב דען געזאָגט אַ ליגען. דער אַמז דאָך פאַר קיינעם קיין מורא נישט האָבען.

יחזקאל. דאָס איז נישט ביי אונז, ביי אונז איז דאָך דאָ איין קאָנסטיטוציע.

הינדא. איין גוטע קאָנסטיטוציע איז ביי אונז דאָ! די אויסגעוועהלטע וואָס זיי זאָנען איז אַ ליגען. קיין ערליך וואָרט האָבען זיי נישט און קיין וואָרט האַלשען זיי נישט. זיי אַזוי מען קלויבט זיי אויס אין דעם שטאַל וועלכע מיר רופֿען פאַרלאַנגט, ווייסט איהר דאָך! און דאָס וואָס איך זאָג איז נישט אַ געהיימניס. אין אַלע דייטשענע אינ אפילו רוסישע צייטונגען קען מען דאָס געפֿינען און שטענדיג לעזען.

לאה. און ווי איז אין אמעריקא?

הינדא. וואָרט דו וועסט דאָרט זיין, מאַמע, וועסטו זעהן וואָס דאָרט טהוט זיך, דו וועסט זעהן איין מדינה וואו אַלע זענען גלייך, אַלע מווען זיך לערנען. מען פֿרעגט נאָר נישט אין וועלכען נאָט דו גלויבסט. מען האַלט נאָר אין איין שרייען: לערען און לערען און לערען. מען דאַרף געהן...

לאה. וואָהין? קיין אמעריקא?

הינדא. ניין. דערווייל עסען און געהן אויף שטונדען, אויף קלויבען אַסך געלד אינ דאָמאָלס קיין אמעריקא.

(פאַרהאַנג פאַלט).

צווייטער אקט.

@@@

די זעלבע סצענע.

ערשטער אויפטרעט.

לאה. יחזקאל און הינדא.

הינדא. נו מיינע ליבעלע עלטערען. צו וואָס האָט איהר זיך שוין דעררעדט? וואו האַלט איך שוין מיט אייך?

יחזקאל. קיין שום נייעס. מיר שטעהן נאָך אַזוויילע אויף איין אָרט.

לאה. און וואָס הערט זיך אויף דיינע שטונדען? ביי מענדלען?

הינדא. אויך קיין נייעס. אַלס אין אָרדנונג. איין זאך איז נאָר שלעכט. זי

פֿאַהרען אַוועק אויף זומער אין מאַריענבאָד. איך וועל בלייבען אַהן שטונדען.

לאה. אַט דאָס פֿרעהט מיר, דו וועסט זיך אַביסעל האַטש אַברוהען.

הינדא. אַנטע אַברוהעכס! דער פֿאַטער אַהן אַרבייט, איך אַהן אוראָקען. און

דאָ דאַרף מען האָבען געלד אַלע טאָג מעהר און מעהר.

יחזקאל. עפעס קלאַפּט דאָרט אימיצער. געהט אַריין.

צווייטער אויפטרעט:

די זעלבע פערזאנען. וויערא פערטראוונא און דזשעמס ראזענקראנץ געהן אריין.

וויערא. איך האָב מיר זעהר געאייילט צו אייך געהן. איך האָב מורא געהאַט

איך זאָל זיך נישט פֿערשפּעטיגען. איך ווייס אז איהר געהט באלד אַוועק אויף די

שטונדען. איך האָב אייך געבראַכט אַ נאָסט וועלכער וויל זיך מיט אייך בעקאָנען. איך

וועל איהם אייך פֿאַרשטעלען: מיסטער דזשעמס ראזענקראנץ, דאָקטאָר דאָס רעכטס.

ער איז געקומען צו פֿאַהרען פֿון אמעריקא מיט אַ גרויס פֿון אייערע עלטערען.

(ראזענקראנץ פֿערבייגט זיך און רייכט איטליכען די האַנד).

וויערא. וואָס איזט דאָס הער אידעלסאָן? איהר זענט אין דערהיים היינט.

איהר זענט נישט גענאָגנען צו דער אַרבייט? —

יחזקאל. וואָס פֿאַר איין אַרבייט? — געסטערן האָט מען אונז אַלע אָבנע-

זאָגט פֿון דער אַרבייט.

וויערא. אַלע! דאָס גלויב איך נישט.

יחזקאל. איך האָב מיר שלעכט אויסגעדריקט. נישט אַלע נאָר אַלע פֿרעמדע.

וויערא. דאָס הייסט אַלע יודען! נו וואָס קען מען טהון! איך האָב געמיינט

אז אייך, ווייל איהר זענט אַ אונטער-אַפֿיציער, וועלכער האָט אַזוי פֿיל געליטען אונטער

פלעוונא, וועט מען נישט אָבזאָנען פֿון דער אַרבייט.

דזשעמס. פערצייהען ווע מיר, וואס איך מיש מיך אריין אין א פערמדען עסק. נאך איך ווייס אז איהר דארפט אוועקפאהרען וואס גיכער קיין אמעריקא. איהר זאגט אז איהר זענט איין אונטער-אפיציער. איהר האט לייער קריגע, ביי אונז אין אמעריקא ווי איינעם אפיציער וועט מען אייך נישט בעצאהלען דערפאר.

הינדא, לאה, יחזקאל. (צוזאמען) פון וואנען ווייסט איהר אז מיר ווילען פאהרען אין אמעריקא? —

דזשעמס. א! איך ווייס אז סך זאכען מעהר ווי פיעל איהר מיינט. אט איהר הייסט הינדא, זיי-לאה, אונז אייך רופט מען יחזקאל. פון וואנען ווייסט איך דאס אלס? —

ווייערא. נו איך וועל אייך נישט שטערען. איך ווייס שוין עפעס אויך פון אייער צוקונפט. איך מוז געהן אויף א ווייט צו די קראנקע אין שפיטאל, איך לאז אייך איבער אייער גאסט, אין א שטונדע ארום וועל איך צוריק קומען. דאן הינדא וועלען מיר געהן צוזאמען אויף דער שטונדע. היינט דוכט זיך אז אייער טאג, אונז מיינ וון מוז היינט לערנען רומעניש. צום ווידערוועקן. (געהט אוועק).

דריטער אויפטרעט.

די זעלבע פערזאנען אהן ווייעראן.

יחזקאל. איך אלס פאטער אונז בעלי-חבת פון דער הויז בעט איך זייע צום זיצען אונז דערצעהלען אונז ווי אזוי איהר זענט געקומען אין דיזער לאנד אונז דער-מיט אין מיינ הויז.

דזשעמס. די בריף. (דערלאנגט איהם איין פערמאכטען בריף).

יחזקאל. די בריף! (עפענט דעם קאנווערט). פון מיינ שווער. לאה, דאס איז

אבריו פון דיין פאטער פון אמעריקא.

דזשעמס. איהר ווילט וויסען וואס עס איז אנגעשריבען אין דיזען בריף? —

לאה. איהר האט איהם דען געלייענט וואס איהר ווייסט וואס דארטען איז

אנגעשריבען? —

דזשעמס. געלייענט! — ביי אונז אין אמעריקא ליינענט מען נישט קיין פערמדע

בריעף. נאך איך האב דאס בריעף געשריבען נאך די ווערטער פון אייער פאטער, איך

בין מיט אייער פאטער זעהר בעפריינדעט. די לעצטע צייט טרייסלען זיך שוין ביי

אייער פאטער פון גרויס עלטער די הענד, אונז די אויגען דינען אויך נישט ווי פריהער,

האט ער מיר געבעטען אז איך זאל אן שרייבען דיזען בריעף.

לאה. וואס זשע שרייבט ער? —

יחזקאל. (דערלאנגט די בריעף הינדאן). נא הינדא, ליינען, דו וועסט עס גיכער

איבערלייענען ווי איך.

לאה. צו וואס ליינענען? — ליינענען קען מען דאך שפעטער, ערשט וועלען

מיר בעטען דעם הערר וועט ער אונז דערצעהלען וואס דארטען איז אנגעשריבען אונז

אלס וואס דארטען טהוט זיך.

הינדא, לאה, אזוי איז טאקע בעסער, דערצעהלעט!

יחזקאל.

דזשעמס. איהר קענט זיך נאך נישט פארשטעלען מיט וואס פאר איין פריידע אייערע עלטערען האבען געלייענט אייער בריעף, אין וועלכען איהר שרייבט אז איהר ווילט קומען צו פאהרען אין אמעריקא. אייער מוטער האט געוויינט אונז האט גע-קושט דעם בריעף. אייער פאטער האט געזאגט: ער ווינטשט זיך נור איין זאך, דער-לעבען די שעה ער זאל אייך קענען ארומנעהמען אונז קושען. איהר ווייסט אז ער האט דאָרט אויך 2 זאָהנע, איינעם א דאָקטאָר אונז דעם צווייטען א יוריסט. זיי פער-נאָטערען דאָרט זייערע קינדער. נאָך פֿון דעם-שווערען קענען זיי אייך נישט פֿערנעסען. יחזקאל. דאָס איז נאָגן נישט. נאָך וואו וועלען מיר געהען געלד צופֿאהרען

אָהן? —

דזשעמס. אויף דערויף האט איהר שוין איין אנטוואָרט. נאָט אייך איין טשעק אויף 800 דאלאר. 2 מאָל אזוי פֿיעל ווי איהר האָט געבעטען.

יחזקאל. אזוי פֿיעל געלד! איז דען אונזער אלטער געוואָרען דאָרט איין

באַנקיער? —

דזשעמס. ניין. נישט קיין באַנקיער, ער איזט איין לעהרער, ביי אונז אין אמעריקא וואו די מדינה נישט אויס מעהר ווי 50 מיליאָן דאלאר נאָך אויף לעהרער אליין, האָט שוין דער לעהרער פֿון וואָס צו לעבען. נאָך מעהר אייער פאָטער. ער רעכענט ביי אונז איינער פֿון די בעסטע לעהרער אין קאָללעדזש אויף העברעאיש. יעצט אז ער איז געוואָרען אַביסעל עלטער האָט ער איין טשין פֿון אינספּעקטאָר פֿון פֿאַלקס-שולען. ער לעבט זעהר נישט, אלע גיבען איהם פֿבֿור, אונז ווי איך זעה אונז רעכען האָט ער אַביסעל געלד אויך.

יחזקאל. זעהסטו מיינ ווייב וואָס עס איז געוואָרען פֿון דיין פאָטער ר' אַבֿרהם-עלי

די לאַנגע הויזען, דרדקי-מלמד? — אין אמעריקא! איין איד אונז איין אינספּעקטאָר! —

לאה. הינדא! וויפֿיעל איז דאָס געלד 800 דאלאר, וואָס דער זיידע האָט גע-

שיקט אויף אונזער געלד? —

הינדא. 4,000 לעא, עפעס מעהר אָדער ווינציגער.

יחזקאל. שט! דאָס איז איין נאָנצער פֿערמענען, ביי אונז אין רומעניען טאָר

מען אַזוינע זאָכען נישט דערצעהלען, ווער עס האָט געלד מוז שווייגען.

הינדא. פֿערצייהעט מיר וואָס איך וועל אייך פֿרעגען. ווי אזוי זענט איהר אָהער

געקומען? —

דזשעמס. געבאָרען בין איך אין רומעניען אין אַנטאָנאָוואָ, איך בין נאָך

געווען א קליין קינד ווען מיינ פאָטער איז מיט מיר אוועקגעפֿאהרען אין אמעריקא.

מיר האָבען געוואָהנט אין באָסטאָן. מיינ פאָטער האָט געפֿיהרט אין שטאָדט פֿער-

קויפֿען שטייגקאהלען, אונז איך בין גענאָנגען אין ליצעיי, נאכהער אין אוניווערסיטעט,

איך בין דערנאָך אוועקגעפֿאהרען אין נאָיאָרק וואו איך בין איין ריכטער. די לעצטע

צייט אונז צו שטיצען דעם יודישען פֿאַלק בין איך געוואָרען איין סאַניסט. אלס

סאַניסט האָב איך געמוזט געהען ביי אייער פאָטער שטונדען אויף העברעאיש. דאָ

האָבען מיר זיך פֿערנאָנדערגעדעט מיט אייערע עלטערען ווי מענטשען פֿון איין לאַנד, אונז

ביי מיר איז געבליבען ביי וואָנען יאָזאָל-סבא, דער אלטער פֿאַלק איזראָל, וועט געהן

אין ירושלים, אליין צופֿאהרען דערווייל אין דער לאַנד פֿון וועלכער עס שטאַמט

ארויס דער יודישער פאלק און דער גלויבער דער פֿעלקער. ווי אייערע עלטערען זענען געווארן געווארען אז איך פֿאָהר קיין עווראפא און איך וועל זיין אין רומעניען, האָבען זיי מיר געבעטען אז איך זאל זיין אין בראַילע, געבען אייך דאָס געלד און זאָנען אז זיי וואַרטען אייך. זאָנען אייך אז אין אייער גאַנצען לעבען האָט איהר נישט געקענט אויסטראַכטען קיין גלייכערע און בעסערע זאך ווי אַוועקצופֿאָהרען פֿון רומעניען.

יחזקאל. פֿון דאָנען פֿאָהרט איהר צוריק אַהיים קיין אַמעריקא? —

דזשעמס. ניין, מיין אייגענע יאָהטע וואַרט מיר אין קאָנסטאַנטאָנאָפּאָל. פֿון דאָרטען וועל איך פֿאָהרען קיין ירושלים. עטליכע מאָנאַטען וועל איך ווילען אין פֿאַלעסטינא, איך וועל איהר נישט ערלערנען. דערנאָך דורך אינדיאַנישען מערער וועל איך פֿאָהרען אַהיים.

לאה. דאָס פֿאָהרט איהר אַלס אויף איין אייגענע שיף. מוזט איהר דאָך ערנען זיין גאַנץ רייך? —

דזשעמס. אַזוישינע רייכע מענשען ווי איך בין איז דאָ אין אַמעריקא אַסאך. אז מען האָט איין שיף איז מען גאָך גאָר נישט אַזוי רייך.

הינדא. פֿון אייערע אַמעריקאַנישע ווילדע רייכטהומען ווייסט שוין די גאַנצע וועלט. דער עיקר ווייסט מען וואָס אייערע רייכע מענשען טהוען פֿאַר אַרימע לייט.

דזשעמס. דאָס הייסט איהר מיינט ווי אַזוי מיר העלפֿען די אַרימע לייט? —

הינדא. דאָס מיין איך טאָקע, יאָ.

דזשעמס. ביי אונז העלפֿט מען נישט דעם אַרעמאָן אַזוי ווי ביי אייך, מען נישט איהם אויף שבת אָדער אויף ראש־הודש 10 גראַשען ער זאל נישט שטאַרבען פֿאַר הונגער.

און פורים מאַכט מען איהם אַ 10 גילדען אויף אַ פֿאַר הויזען אויך. ניין אָבער, דאָס איז נישט קיין הילף. ביי אונז אין יעדער שטאָדט פֿאַרמאָגט מען איהר געפֿינען פֿערשידענע דענע חֲבֵרוֹת, רייכע מענשען וועלכע בויען אייגענע שפּיטעלער, האַלטען אויף אייגענע תלמוד-תורה'ס. אין איטליכער שטאָדט וועט מען אייך אָנווייזען: אַט די באַגאָדעלניא האַלט אויף יענער מיליאָנער, אַט די גימנאַזיע האַלט אויף דער אונד דער נבֿיה, אפילו גאַנצע אוניווערסיטעטען האַלטען אויף פריוואַטע מענשען. פֿאַר די גייסליכע און מאַגישקעס סטודיעס מען נישט גאַנצע פֿאַלצען, אָבער גימנאַזיעס, קאָלעדזש, אוניווערסיטעטען. פֿאַלצען פֿאַר די בילדונג פֿאַר די קונסט איז דאָ אין יעדער שטאָדט. ביי אונז איז נישט די מאָדע אז מען זאל טהון צדקה אויף אַ פֿערעמדען רעכנונג. אונזער רעפּובליקאַנישע רעגירונג, דער פרעזידענט, גאָר אין גרויסע אומגליקען העלפֿען זיי דעם אַרעמען פֿאלק. דאָס פֿאלק איז פֿריי און די צדקה איז פֿריי. ביי אונז דאָרט מען גאָר נישט פֿרענען. מען דאָרט גאָר קיין ערלויבניס האָבען צו טהון נומס. און פֿאַר נומס טהון וועט מען דיר פֿאַר קיין באַראָן נישט מאַכען. ווי גרויס איז ביי אונז די ליעבע צו אונזער פֿאַטערלאַנד, צו פֿרייהייט, קענט איהר שוין פֿערשטעהן פֿון דיעזען פֿאַקט, אז אין פֿריערען צייט האָבען מיר היינט נישט מער ווי 60 טויזענד סאָלדאַטען, און אז עס איז געוועזען די מלחמה פֿון צפון מיט דרום ווענען דער פֿרייהייט די גענערען, די שוואַרצע ראַסע, האָט צפון געהאַט מער ווי איין מיליאָן אין אַרמיע, און יעצט די לעצטע קריגע מיט הישפּאַניען, וואָס פֿאַר איין העלדען האָבען מיר געהאַט, סיי אויפֿן ים, סיי אויף דער יבֿשה.

יחזקאל. איך האָב געלייענט אין דיא גאָזעטען וואָס איהר האָט דאָרט געמאַכט ביי קובא, מען זאָגט אז עס איז דאָרט געווען סאָלדאַטען ביי 7,000 פֿון אַחינו בנ־יִשְׂרָאֵל.

דזשעמס. ביי אונז איז נישטאָ קיין פֿרישטען, ביי אונז איז נישטאָ קיין יודען. ביי אונז איז נור דא מענשען, מענשען פֿון די פֿרייע פֿעראייניגטע אַמעריקאַנישע שטאַטען, ביי אונז געהט קיינעם נישט אָן אין וואָס פֿאַר אַ גאָט איהר גלויבט און ווי אַזוי איהר דאַכט. אין אלע שטאָדט קען מען טרעפֿען אַזוינע זאַלען וואו אין געוויסען שעה'ן אין טאג בעטען גאָט קריסטען, און אין געוויסע שעה'ן — יודען. עס איז דאָ אַסאך הייזער וואו די עלטערען רוהען און זאָגטאָג און די קינדער — אום שבת. הינדא. אַנייע וועלט! נייע מענשען! אַלס ניי! —

דזשעמס. ניין, נישט ניי, גאָר מען דאָרט דאָך פֿערשטעהן די וועלט. מען דאָרט פֿערשטעהן אז אַרבייט וואָס פֿאַר איין אַרבייט עס איז מאַכט דעם מענשען גרעסער נישט קלענער. ביי אייך לערנען איז נישט געטהיג. ביי אונז אָהן לערנען קען מען גאָר נישט מאַכען. ביי אייך שפּילט די גאַנצע ראָליע דער גלויבער. ביי אונז שפּילט ער גאָר קיין ראָליע נישט. דו מענסט גלויבען אין וואָס דו ווילסט, גאָר אַזוי ווי איין אַרדענטליכער מענש, לעב ערליך און זיי טריי אונזער פֿאַהן, דעם בלויזען היממעל מיט די 12 שטערען.

הינדא. ע! ביי אייך שפּילט אויך איין ראָליע איין שוואַרצער אָדער אַ ווייסער. ווי אַזוי בעהאַנדעלט איהר די גענערען גאָך היינט? — ווי אַזוי בעהאַנדעלט איהר די כינעזער? — וואָס האָט איהר געטהון מיט די איינוואָהנער וואָס האָבען געוואָהנט אין דער לאַנד איידער איהר זענט געקומען? —

דזשעמס. דאָס איז אַמאָ, דאָס איז אָבער איין שוואַרצער פֿלעק אויף אונזער רעספּובליק, וועלכער איז אונז געבליבען אַ ביסעל פֿון אייך, פֿון די מענשען וועלכע וואָהנען אין עווראפּא, און אַביסיל... מיר האָבען זיך געמוזט אַליין שיען. אַנדערש וואָלט אונז שלעכט געווען. יעדער פֿאלק מוז זיך זעלבסט אַביסעל ליעבען. ביי איטלי-כען איז זיינע הענד געהנטער צום קאַרפּער ווי צו אַ אַנדערען. גאָך אַ יאָהר, האָב איך וועט זיך דער פֿלעק אָבמעקען פֿון אונזער האַלבער וועלט.

יחזקאל. גאָט וועט געבען מיר וועלען דערלעבען וועלען מיר אַליין זעהן.

לאה. זעהן וועלען מיר זעהן. גאָר וואָס וועט ווערען דאָ פֿון אונז, פֿון אונזער גארטען, פֿון אונזער סאָד, פֿון אונזער שמידה-הויז? —

יחזקאל. מיר וועלען אַלס פֿערקויפֿען.

לאה. ווער וועט עס ביי דיר קויפֿען? — דו מיינסט אז מען ווייסט נישט אז דו פֿערקויפֿסט אַלס ווייל דו ווילסט אַוועקפֿאָהרען אין אַמעריקא. צוליבע וואָס זאל מען ביי דיר קויפֿען, אז עס וועט אַזוי אויך בלייבען. און אז מען וועט אפילו יאָ קויפֿען וויפֿעל וועט מען דיר בעצאָהלען? —

יחזקאל. אז מען וועט נישט וועלען פֿאַר דעם קאָך וואָס איך וועל וועלען, וועל איך דעם סאָד אויסהאַקען, דעם שמידה-הויז פֿערברענען, און איך וועל זיי איבערלאָזען הוילע ערד.

הינדא אירעלסאן.

הינדא. פאר וואס זאלסטו פאטער זיין זא א שלעכטער? מען קען דאך אלס אוועקשענקען ארעמע לייט! —

יחזקאל. פאר ארעמע לייט! פרי די נגידים זאלען טהון צדקה מיט מיין גוטס, מיט מיין פערמענען? דער נפאי זאל זיך צושפרייטען אויף מיין קעשענע. ניין, דאס טהו איך נישט! —

הינדא. מיר וועלען זיך געבען איין עצה, די פריצטע וויערא האט מיר צוגע- זאגט אז זי וועט עס אלס מאכען. זי וועט אלס פערקויפען אונז די געלד אונז ארויסשיקען.

יחזקאל. נו עס איז נאך דא צייט, מיר וועלען נאך זעהן.

דזשעמס. ביי אונז א מעריקאנער זאגט מען אז צייט איז געלד. וואס פריער איז ביי זייער, וואס גיכער איהר וועט פארהערן וועט אלס זיין בעסער.

לאה. זאגען זי נאך הערר ראזענקראנץ וואס היילט איהר זיך אזוי. האט איהר דען א פרוי מיט קינדער אין אמעריקא? —

דזשעמס. ניין. איך האב נישט קיין פרוי אונ קינדער, איך בין אליין אויף נאט'ס וועלט אט ווי איהר זעהט מיך.

לאה. פאר וואס האט איהר נישט חתונה? — איהר זענט דאך אזוי רייך. איהר פערנעהמט א שיינעם ארט אין דער וועלט, איהר מוזט חתונה האבען.

הינדא. וואס מאמע? דו ווילסט שוין ווערען א שרדנ'טע? —

לאה. פאר וואס נישט? —

דזשעמס. ביי אונז אין אמעריקא שפילט נישט שדכנות קיין ראליע.

לאה. ווי זשע אזוי האבען יונגע מיידליך חתונה אז עס איז נישטא קיין שדכנים? —

דזשעמס. גאנץ געוואנהליך. יונגע מענטשען ווערען בעקאנט איינער מיט דעם אנדערען אין טהעאטער אדער אויף א באל, אין א ארבייט האללע אדער נאך אין א פית'מארש. דערנאך אז מען געפעהלט איינעם דעם אנדערען ווערט מען א חתן מיט א פלה, אז די עלטערען לעבען, בעט מען זייער פרייה. נאכהער געהט מען אריין צום ריכטער, מען שרייבט אונטער איין חתונהדאקומענט אונ מעהר נאך נישט. מען איז שוין א פאר פאלק.

לאה. אונז אין שוהל? צו אחופה? אדער אין קלאססער צו אקירקע געהט מען נישט? —

דזשעמס. דאס איז ווי מען וויל. נישט דער עולם נישט די רעגירונג אינטערע- סירען זיך אין דעם. האבען א רעכענונג מיט נאט לאזט מען איבער אויף דעם ווילען פון פאר פאלק. ווי זיי ווילען אזוי טהוען זיי.

לאה. נו, אז איהר וועט חתונה האבען? איהר זענט דאך א יוד, וועט איהר געהן אונטער א חופה? —

דזשעמס. פאר מיר איז אלס איינס. נאך ווענען ליבע צו דער פרויענציער וועלכע מיין הארץ וועט אויסקלויבען, וועל איך געהן אהין וואו זי וועט וועלען אונ וואו זי וועט מיך פיהרען, אפילו אין קלאססער פון אבנאט בורדא. ביי אונז שפילען די פרויען איין אנדערע ראליע ווי ביי איין אין עווראפא. זיי פערנעהמען פערשיעדענע

שטעלען אין טעלעגראף, אין פאשט, אין קאנטארען. דער גרן שפילט נאר קיין ראליע נישט. דער עיקר איז אז די מאדכענים דארפען אויך זיין געבילדעט.

הינדא. זאגט נאך ווי אזוי זענט איהר בעקאנט געווארען מיט וויערא פערטאונא.

דזשעמס. איך האב מיך אבגעשטעלט אין איין האטעל. איך האב מיך פערנאנדער גערעדט מיט דעם בעל-הבית אונ האב איהם געפרעגט ווער עס קאן אין שטאדט רעדען ענגליש, האט ער מיר אנגעוויזען אויף וויערא. צום סוף האט זיך אויסגעלאזט אז ענגליש קען זי טאקע גוט רעדען, נאך זי איז איין רוסטישע. איך האב איהר געפרעגט אפשר קען זי אייך. אונ זי האט מיר געענטפערט אז זי קאן אייך זעהר גוט אונ האט זיך אונטערגענומען מיר צו בעגלייטען צו אייך אין הויז. מיר דוכט זיך אז זי געהט טאקע ערשט אויך אהער...

פיערטער אויפטרעט.

די פאריגע פערזאנען אונ וויערא.

וויערא. נו שוין גוט בעקאנט געווארען? שוין דערצעהלט אלע געשיכטען? —

הינדא. אונ איהר האט שוין געענדיגט אייער דיענסט? —

וויערא. ווי איהר זעהט. היינט איז ביי מיר געוועזען וועניג ארבייט. נו, הינדא, היינט דארפט איהר געבען די שטונדע ביי מיר, פיללייכט, הערר לעהרערקע, וועלען מיר שאן געהן.

הינדא. (קוקט אויפ'ן וויינער). עס איז נאך פריה. צו אייער שטונדע איזט נאך פריה, עס איז נאך דא א גאנץ גוטע שעה.

וויערא. נו וואס זשע איז? דערווייל וועלען מיר געהן. הערר ראזענקראנץ וועט מיט אונז מיטגעהן. זיא וועלען ביי מיר מיטגאנגען.

הינדא. פריהשטיק האב איך שוין געפריהשטיקט איידער איהר זענט געקומען. אונ ריידען קען מען דאך דא אויך.

וויערא. נו זאל זיין אזוי ווי איהר ווילט. מיין מאן מאזעס איז אונגעפארהערן אויף דער ארבייט, ער וועט ערשט קומען צופארהערן מארגען פריה. אזוי האב איך פאר קיינעם קיין מורא נישט. איך בין א פרייע פויגעל.

הינדא. הערענדיג אייערע רייד קען מען מיינען אז איהר האט זעהר מורא פאר אייער מאן?

וויערא. די זאך איז נישט מורא. נאך אפריי מוז זיין איין בעל-הבית'טע אין שטוב, זי מוז טהון איהרע פאליכט, מיין מאזעס זאגט אזוי: ווען די בעל-הבית'טע איז ביין טיש, די קינדער אין ארדנונג, ריין זויבער אן געטהון, איז דאס א פאמיליענ- גליק. ער דערמאנט מיר שטענדיג דעם יודישען פאמיליענ-לעבען פרייטאג צו נאכטס.

דזשעמס. דאס איז ריכטיג. אונזער יודישער פאמיליענטיש איז היינצייטיגער אונזערער מופת.

הינדא. הא. דערפאר ווילט איהר נישט חתונה האבען. איהר ווילט נישט ווערן
ביין אידישען מוזה, איך וועל אייך פֿרענען מיין מוטערס פֿראגע: פֿאר וואָס האָט
איהר נישט חתונה? —

דזשעמס. מיר דוכט זיך אז איך האָב אייך שוין גענוג געזאָגט פֿאר וואָס איך
האָב נישט חתונה.

ווייערא. קען מען אפשר הערען נאך אַמאָל פֿאר וואָס איהר הייראט העט נישט?
איך וואָלט וועלען הערען אייער מיינונג, מיר אינטערעסירט דאָס זעהר.

דזשעמס. איך האָב געזאָגט קורץ, אז איך קען נאָר הייראט הען נור דאָמאָלס
ווען איך וועל יעמאָנד לעבען און יענער מיר. נאָר דער צו דאָרף מען האָבען צייט
מען זאל נישט בעקאנט ווערען איינער מיט דעם אנדערען, מען זאל ערוויסען דעם
האַראַקטער יענעם, מיט איין וואָרט מען זאל וויסען וועמען מען געהט פֿאַר
א פֿרוי, און אז מען האָט שוין אויסגעקליבען זיך איינע פֿאַר א פֿרוי געהט מען שוין
דאָן צום ריכטער...

ווייערא. און שרייבען אַ דאָקומענט?

דזשעמס. פֿערשטעהט זיך.

לאה. און געהן אין שוהל, דער רב זאל בענשען האָט איהר פֿערנעסען? —
דזשעמס. דאָס וואָס איך האָב פֿערנעסען קען מאַן צוגעבען.

ווייערא. אָהן ציגאַב איז דאָס אויך נישט. דאָס וואָס איהר דערזעהלט אייער טעאָריע

האָב איך געטון אויף פֿראַקטיקע, אזוי האָב איך טאַקע חתונה געהאַט מיט מאָזעסען.
בעקאנט בין איך מיט איהם געוואָרען אין אַניווערסיטעט אין ציריך, אין דער שווייץ.
איך האָב געשטודירט דאָקטאָר, ער איז געווען, בעקאנט זיינען מיר אזוי געוועזען
אייניגע יאָהר. איך האָב אָנגעפֿאַנגען איהם צולערנען רוסיש, ער מיר — רומעניש.
בשעת איך האָב געהאַלטען עקזאַמען אויף דאָקטאָר מעדיצין און געקריגען דיפּלאָם.
האָט מאָזעס געהאַלטען עקזאַמען אויף איזשעניר און געקריגען דיפּלאָם צו בויען
בריקען, שאַסטייען. געהנדיג פֿון אַניווערסיטעט האָב איך איהם געטראָפֿען און האָב
איהם געוויזען מיין דיפּלאָם. ער, מאָזעס, האָט איהם גענומען, צו געוואונטשעוועט,
האָט אַרויסגענומען זיין דיפּלאָם, דאָס צונויף געלייגט ביידע צוזאַמען, און געהענדיג
אויף דער גאָס בעגלייטענדיג מיר אַהיים, האָט ער געזאָגט: איהר זעהט וואָס איך
האָב געטון, איך האָב ביידע אונזערע דיפּלאָמען אויפֿגעלייגט אין איינעם, מיר זענען
פֿרייע מענטשען. אַ שטיקעל ברויט קענען מיר מיט אונזערע דיפּלאָמען שטענדיג זיך
פֿערדינען. פֿאַר וואָס זאל אונזער לעבען נישט געהן איינער מיט דעם אנדערען, אזוי

ווי עס ליגט יעצט אונזער קאַפּפֿאַרבייט צוזאַמען? איך, ווייערא, קאָן אייך שוין 8
יאָהר, מיר ווייסען איינער דעם אנדערעם האַראַקטער, געדאַנקען, איך ליעב אייך
אזוי ווי אַ מענטש קען נאָר ליעבען דעם אנדערען מענטשען. לאָמיר געהן ביידע אין דער
וועלט, לאָמיר אָנהויבען לעבען צוזאַמען, פֿריי און ערליך אַרבייטען, און איך האָף
דאָס מיר וועלען זיין גליקליך. אַ פֿריינדליכער דריק די האַנד איז געוועזען איין אַנט-
וואָרט אויף זיינע רייד. זאל זיין ווי איהר זאָגט — האָב איך געענטפֿערט — אז
איך, מאָזעס, שעטץ אייך אונד ליעב אייך ווייסט איהר דאָך אַליין, האַטשע מיר
האָבען ביידען צווישען זיך דאָס נישט גערעדט. מיט אַפֿענע אויגען קוק איך אויף

אונזער צוקונפֿטיגע צוזאַמען לעבען. איך האָף אז עס וועט צווישען אונז זיין איין
נומע, שטילע און גליקליכע לעבען. אַט איז שוין 10 יאָהר אז מיר לעבען צוזאַמען.
מיר לעבען נישט, מיר אַרבייטען פֿיעל, מיר לעבען איינער דעם אנדערען, מיר האָבען
שוין ווי איהר ווייסט 2 קינדער, און קיין בעסערען גליקליכען פֿאַמיליען-לעבען דאָרף
מען נאָר נישט פֿעהלאָנגען.

לאה. ווי אזוי האָט איהר געמאַכט די חתונה? ווערט נאָר נישט ברונז אויף מיין
גאַרנישע פֿראַגע. איהר זענט דאָך איין נומע קריסטען, אפילו איין פֿראַוואַסלאָווע, און
אייער מאַן איז דאָך אַ יוד.

ווייערא. ווי אזוי איך האָב מיט מיין מאַן חתונה געהאַט? גאַנץ געוואָנהליך.
איך און מאָזעס זיינען אַריין אין מאָניסטראַט, אויפֿן וועג האָבען מיר גענומען 2 בער-
קאַנטע סטודענטען פֿאַר עדות. מיר האָבען געזאָגט דעם פֿרידענריכטער אז מיר ווילען
ביידע חתונה האָבען. מיר האָבען פֿאַרגעלייגט אונזערע דאָקומענטען, מען האָט אַלס
פֿערשריבען אין אַ בוך, מיר מיט די עדות האָבען זיך אונטערגעשריבען, מען האָט
אונז אַרויסגעגעבען אַ אַבשריפֿט. אין אַווענד האָבען מיר געמאַכט איין באַל, מיר
האָבען איינגעלאָדען אַ סך קאָמעדיאָרען, איינער אַ סטודענט האָט נישט געשפּילט אויף
אין פֿאַרטעיאָן, און מען האָט געטאַנצט אויך, און מיט דערויף האָט זיך געענדיגט
די חתונה, און איך האָב אָנגעהויבען צו לעבען מיט מיין מאַן.

לאה. נו און וואו איז די שוהל? וואו דער קלאָסער? איהר זענט אַהין נאָר
נישט אַריינגעגאַנגען?

ווייערא. אין דער שווייץ דאָרף מען נישט דערזעהלען גאָט ווענען דעם דאָס
מען האָט חתונה געהאַט. די געהיימניסע פֿון דער האַכצייט בלייבט איין געהיימניס,
האַטשע מען וויל נישט, אויף וואָס פֿאַר איין אָפֿן מען זאל דאָס מאַכען. נאָר ווען מיין
מאָזעס וויל אז איך זאל געהן מיט איהם אין שוהל אַריין, וואָלט איך געגאַנגען, פֿאַר
וואָס נישט? — און מיר דאַכט זיך אז ווען איך וואָלט וועלען אז מיין מאַן זאל געהן
מיט מיר אין צערקאָוו אַריין וואָלט ער אויך מיט מיר געגאַנגען.

לאה. ביי אונז אונטער דער חופּה קושט מען נאָר נישט נאָר דער פֿלה אויב
מען וויל, אָבער ביי אייך אין צערקאָוו מוז מען דאָך קושען איין צלם! —

ווייערא. דאָס איז ריכטיג, מען דאָרף נישט קושען דעם קרייץ ווען מען גלויבט
נישט אין איהם, נאָר ווען מען זאל קוקען אויף דעם קרייץ ווי אויף איין צייכען דאָס
מען גלויבט אין גאָט, און דאָס זאל זיין זיין צייכען, רעכען איך אז דער וואָס גלויבט
אין גאָט מען איהם טהון אַ קוש.

לאה. מיר דאַכט זיך פֿון דעסמווענען האָט איהר געדאַרפֿט געהן אין אַ שוהל
אָדער איי אַ קירכע, אז נישט צוליעב אייך איז צוליעב אייערע קינדער וועלכע איהר
האָט אזוי ליעב.

ווייערא. איהר גלויבט דען אז די עלטערען טויען זיך צוליעב וייערע קינדער,
פֿרי די קינדער זאלען זיין גליקליכער? —

יחזקאל. אַלע מיינע בעקאַנטע יודען וועלכע האָבען זיך געטויפֿט זאָגען אַלס
אז זיי האָבען דאָס געטון צוליעב וייערע קינדער. די קינדער זאלען נישט האָבען אזוי
פֿיעל צרות.

ווייטרא. איך גלויב דאס נישט. וואָרום איך וויל ביי וואָנען די קינדער וועלען אויסוואַקסען, ווערען די עלטערען קריסטען, רוקען זיך צו צום פֿולען מאָס און הויבען אָן צו עסען די זיסע פֿירעטשעקעס. איך מיינ אָז חיים אָדער האַצקיל וואָס געכמען איז ער נאָך געווען אַ גאָנץ פֿרומער יוד, דורך איין נאָכט פֿלומט זיך איהם אַ פֿלום. ער ערקאָנט שוין דעם נייעם גלויבען און ווערט שוין אַ נוסער קריסט, דאָכט זיך מיר אָז קיינער קען דאָס נישט גלויבען פֿאַר איין אָמת. איך האָב געפֿרעגט איינעם אַ יודען וועלכער האָט מיר געזאָגט אָז ער האָט זיך געטויפֿט נישט צוליב די קינדער און נישט צוליב געלט, נאָר צוליב אָמת'ן גלויבען, דער יוד האָט געוואָהנט אין רוסלאַנד און האָט זיך געטויפֿט אין פֿראַוואַסלאַוונער, די קינדער אָבער האָט ער געטויפֿט פֿאַר פֿראַטשעסאָמען, אָז איך האָב איהם געפֿרעגט: ס'מיינט נאָט איז דאָך געווען איינער, די אָמונה אויך איינע? פֿאַר וואָס האָט איהר זיך אַלע נישט געטויפֿט אויף איין גלויבען? — אויף דערויף האָט ער מיר געענטפֿערט: וואָס פֿאַר איין נוסטן וועל איך האָבען אָז איך וועל זיין אַ קאָטאָליק אין רוסלאַנד, אין רוסלאַנד איז נור נוס דעם, וועלכער איז איין פֿראַוואַסלאַוונער.

הינדא. און איהם נישט מען דערפֿאַר פרנסה און אַ נוסען טרונק בראַנדיין. ווייטרא. פֿערשטעהט זיך, אַזוי איז עס און אנדערש קען די זאך נישט זיין. לאַה. אַלס איז נוס, נאָר זאָנען זי מיר, איהר לעבט מיט אייער מאַן גליקליך, איהר לעבט זיך אין אייער גלויבען, אייער מאַן אין זיינעם, נאָר ווי איז אייערע קינדער? ווי אַזוי דאַרפֿען זיי גלויבען? —

ווייטרא. ווי אַזוי מיינע קינדער גלויבען? אויף דערויף קען איין ענטפֿערען אייער טאָכטער, זי קומט דאָך צו מיר יעדען טאָג, אין פֿערלוויף שוין פֿון 2 יאָהר. הינדא. איך קען זאָנען אָז אייערע קינדער זיינען נוסע, געהאַרזאָמע, לעבען נוס צווישען זיך, לערנען זיך פֿלייסן, פֿאַלגען די עלטערען, שטיפֿען נישט און זאָנען נישט קיין ליגען.

ווייטרא. מעהר נישט? —

הינדא. גלויבען אין נאָט.

לאַה. זאָג ווי אַזוי גלויבען זיי.

ווייטרא. זיי גלויבען אָז עס איז נאָר דאָ איין נאָט, ער האָט געהייסען קינדער זאָלען טהון נאָר נוס, זאָלען ליעב האָבען איינער דעם צווייטען, זאָלען פֿלייסן לערנען און אָז זיי וועלען אויסוואַקסען וועלען זיי מוזען אַרבייטען צו פֿערדינען זייער שטיקעל ברויט.

לאַה. וואָס זשע? זיי קושען דעם צלם אָדער די ציצית אָז זיי שמעהען אויף אין דער פֿריה? —

הינדא. זיי טהוען נישט, נישט די ערשטע זאך נישט די אנדערע. דערווייל ביי יעצט מוז איך מיינע קינדער אַנטוואָרטען אויף דער איינע פֿראַגע: וואָרום געה איך אין אַ קרייז, און דער פֿאַטער אין אַ מלית ווען ער געהט דאָבינען? — נאָר פֿאַר זיי איז גענוג אָז איך ענטפֿער זיי: עס איז נישט אייער זאך צו וויסען פֿאַר וואָס דער פֿאַטער טהוט אַזוי און איך אנדערש. אייער זאך קינדער איז דערווייל פֿאַלגען די לעהרערס און טהון וואָס די עלטערען הייסען, דערפֿאַר וועט איין נאָט ליעב האָבען און איין

וועט זיין נוס, איך קוק אויף דערויף וואָס אַ קליין קינד בעט נאָט אין דער פֿריה, פֿונקט ווי אויף אַ זאך וואָס ער פֿעשטעהט נישט, עס איז נאָר אַפֿי וואָס געזאָגט. לאַה. דאָס איז טאָקע אָמת, וואָס איז פֿון דעם וואָס אונזער מאַר דאָבינט אַלע אין דער פֿריה אַ גאָנצע שעה אָז דערנאָך דעם ווען ער דאַרף געהן אין תּהר לערנען געהט ער נאָר אַוועק האַפֿען פֿיש אויף אַ גאָנצען טאָג. אָדער וואָס איז פֿון דעם אָז די קינדער פֿון אונזער שפּן קושען דעם צלם אַלע אין דער פֿריה, אָז באַלד נאָך דעם געהן זיי אַריין צו אונז אין גאַרטען און רייסען אַרויס אַלע אונערקעס און מיינען, אָדער זינלען זיך איינער דעם צווייטען מיט אַזוינע ווערטער וואָס מען קען נאָר נישט איבעררעדען.

הינדא. דערפֿאַר זיינען זיי דאָך אָמתע רומעניער און האָבען אַלע רעכטע. לאַה. נאָר פֿון דעםטווענען אייערע קינדער מוזען דאָך וויסען אָז זייער מוטער איז אַ קריסטען און זייער פֿאַטער איז אַ יוד.

ווייטרא. יא, זיי ווייסען, איך האָב זיי נאָך אַליין ביי ערשט נאָך נישט גענעכען צו פֿערשטעהן וואָס הייסט דאָס גלויבען. פֿאַר קינדער איז זעהר שווער צו פֿערשטעהן וואָס הייסט נאָט אַ פֿאַטער, נאָט אַ זאָהן, און נאָט אַ הייליגער גייסט, אַ קינד פֿערשטעהט איינס איז איינס, אָבער איינס איז דריי פֿערשטעהט ער נישט. איין נאָט, דער יודישער נאָט, איז עפעס זעהר אַ ביזער, איין אַלטער און אַ שלעכטער. (טהוט אַ קוק אויפֿן זיינער). אַך ווי מיר האָבען זיך פֿעררעדט. הינדא, עס ווערט שפעט, קום, די קינדער וואַרטען אונז, קום אויף דער שטונדע.

(דער פֿאַרהאַנג פֿאַלט).

דריטער אקט.

§ § §

די סצענע שטעלט פאר דעם אייגענעם צימער וואס אין ערשטען און צווייטען אקט.

ערשטער ארויסגאנג.

דעמאסטענעס, אקשעס און הינדא.

דעמאסטענעס. איך בין געקומען צו איך, איך בעדארף זעהן אייער פאטער. ער
ער איז נישט? — איך וועל ווארטען ביז וואנען ער וועט קומען.
הינדא. ביטטע, זיצען זיא. לאנג ווארטען וועט איהר נישט דארפן. ער וועט
מסתמא באלד קומען צו געהן. ער איז אוועקגעגאנגען צו איך טאקע אין פרעפעקטורע
וואו מען האט איהם גאר וואס גערופען. און אזוי ווי ער וועט איך דארט נישט טרעפן
וועט ער באלד צוריק קומען.
אקשעס. (שטילערהייט). וואס אבגעארבייט! —

דעמאסטענעס. מיינע פאליצייסקע אנגענטען האבען מיר געוואנט אז איהר ווילט
ארויספאהרען פון דער מדינה.

הינדא. ריכטיג. וואס האבען מיר דען דא צו טהון? —

דעמאסטענעס. איהר פערלאסט זא לייכט אייער פאטערלאנד וואו איהר זענט
געבארען געווארען.

הינדא. לייכט! אהן שמערצען! ווער האט עס איך געזאגט? — נאר וואס
זאלען מיר טהון? — איהר, הער פרעפעקט. ווי איין אמתער רומין ווייסט דאך
בעסער ווי אלע דעם אמת פאר וואס מיר פאהרען אוועק: מיר זיינען דאך דא פֿרעמ-
דע. מיין פאטער קען דא קיין ארבייט געפינען. די ארבייט האט ער פערלארען. וואו
צו לערנען די קינדער האבען מיר נישט. וואו צו פֿערדינען דעם שטיקעל ברויט איז נישטא.
וואס ווארט אויף אונז? — א הונגער טויט. איז דען נישט בעסער אז פֿל זמן מיר קע-
נען נאך הארעווען, פֿל זמן מיין פאטער האט נאך פֿח אוועקצופאהרען אין איין אג-
דער מדינה און דארט זיך זוכען פֿרנסה.

דעמאסטענעס. מיט וואס בעשעפטיגט איהר זיך דען דא? —

הינדא. מיין פאטער ביז ערשט איז געוועזען איין שטיקעל, האט געארבייט אין
ארסענאל. איך נייט ווייסע וואשע און, אונז... (שטיל: איך האב שיעור נישט ארויסגערעדט
אז איך לערען קינדער). מיין מוטער און מיין קליינע שוועסטער פֿערריכטען זעק.

דעמאסטענעס. הארעוועט איהר דאך אלע אויף ברויט! —

אקשעס. איך, הער פרעפעקט, קען זאגען אז דאס איז איין אמת.
דעמאסטענעס. הא! דו ביזט נאך דא?! — קענסט אוועקגעהן.
אקשעס. נישט, איך געה אוועק. (ער געהט אוועק אין דער זייטיגער טהור, מאכט
איהר נישט נישט צו אונז בלייבט שטעהן, אום אויסצוהערען אלס וואס מען רעדט).

צווייטער אויפטערעט.

דעמאסטענעס און הינדא.

דעמאסטענעס. ווארום ווילט איהר אוועקווארפען דאס לאנד און איהר ווילט שוין
מעהר הייט נישט בלייבען? —

הינדא. איהר ווייסט דאך אליין גאנץ נישט מיר, נישט מיין פאטער לאזט
מען דא ארבייטען, וואס איז אונז געבליבען צו טהון? פֿערריכטען די זעק? — עס
איז דאך נאר א געלעכטער, וואס קען מען פֿערדינען ביי זעק פֿערריכטען אז מען
געהט דאס ביי רומעניער, פֿון דעם פֿערדינסט קען מען אפילו 8 פֿונט ברויט נישט
קויפען אויף א טאג, און מיר זענען דאך 7 מענשען. עסען דארף מען דאך, איך וועל
שוין נישט זאגען קליידען זיך. וואו זאל מען דאס אלס געהמען? — ניין, מען מוז
אוועקפאהרען. מיר מוזען זוכען איין לאנד וואו מיר זאלען קענען לעבען. וואו עס
זאל אונז זיין בעסער.

דעמאסטענעס. פֿאהרט איהר אוועק אזוי אין דער וועלט אריין. איהר ווייסט נאך
נישט וואהין? —

הינדא. ווי דאס איז אין דער וועלט, וועט דאך אונז אלס זיין בעסער ווי צו
זיין אין רומעניען. —

דעמאסטענעס. פֿאר וואס בעסער ווי אין רומעניען? —

הינדא. מיין פאטער איז איין שליאסער און א שטיקעל, קען ער דאך אומערדום
ארבייט געפינען, איך מיט מיינע קענטניסע אין די לענדער וואו עס איז נישטא קיין
ספעקטאקלעס, וואו די לעהרע איז פֿריי, קען דאך אומערדום קריגען א שטעלע אלס
לעהרערקע אדער באַננע. איך קען פֿאנצויזש אונד דייטש.

דעמאסטענעס. איהר האט פֿערנעמען צו זאגען אז איהר קענט אויך רומעניש.
הינדא. יא. מיין מוטער שפראך איז רומעניש. איך קען אפילו די ליטעראטור
און די געשיכטע פֿון דיועס לאנד. נאר וואס פֿאר א נוסף קען מען האבען פֿון די
קענטניסע, אז אין דער וועלט שפיעלען די רומענישע ליטעראטור מיט איהר יונגען פֿאלק
נישט קיין שום ראליע.

דעמאסטענעס. (שטיל: זי האט ציין אונז א לאנגען צונג). (הויך): ווען עס וואלט
זיך געטראפען א פאל אז מען וואלט אייער פֿאמיליע זיך לאזען בעשעפטיגען מיט
אייערע ארבייט, און איך געבען שטונדען טאקע דא אין דער שטאדט בראזאילע, אדער
אזוי אין גאנץ מדינה, וועט איהר דאן אויך אוועקפאהרען? — איהר וועט נישט איבער-
בייטען אייער מיינונג צו עמיגרירען? —

הינדא. מיט וואס פאר ערלויבונג קען זיך דאס טרעפן מען זאל אונז איבער-
לאזן? דער דין איז דאך אנגעשריבען פאר אלע יודען וואס וואהנען אין רומעניע
גלייך, און אויסנאמה.

דעמסטנס. מען קען דאך מאכען איין אויסנאמה פאר פאמיליע אידעלסאן.

הינדא. איין אויסנאמה נאך פאר אונז? —

דעמסטנס. זאל זיין אזוי אז נאך פאר אייך.

הינדא. ניין, מיר וועלען דאן אויך נישט בלייבען, איין אויסנאמה נאך פאר
אונז! מיט וואס האבען מיר פערדינט אזא חן אין די אויגען פון אונזערע מינים-
טערסטווא?

דעמסטנס. איך וועל אליין פארנעמען אלע מיטלען מען זאל אייך איבער-
לאזן אין לאנד, און איך האף אז איהר וועט קענען בלייבען אין דער מדינה.

הינדא. זאגט נור, מיט וואס האבען מיר דאס ביי אייך פערדינט, דאס איהר
זענט געווארען מיר מיט מיין פאמיליע אזא איין נישטער פריינד?

דעמסטנס. איך וועל דאס אלס טהון ווענען אייך, איהר האט דאס ביי מיר
פערדינט.

הינדא. איך האב פערדינט? — מיט וואס? —

דעמסטנס. נור איהר האט עס פערדינט, איהר. איהר אליין קענט גליקליך
מאכען אייער נאנצע פאמיליע.

הינדא. איך פערשטעה אייך נישט, ווי אזוי קען איך גליקליך מאכען מיין פאמיליע?
איהר מיינט אז מיר וועלען שוין דא אפילו בלייבען אין דער מדינה אלס אויסנאמה,
אפילו נאטוראליזירט, וועלען מיר זיין גליקליך, איהר ווילט נישט וויסן, ערשטענס; אז
נאטוראליזאציע קאסט זעהר פיל געלט און אוואו וועלען מיר דאס געהען? — און
צווייטענס: ווי קענען מיר דא זיין גליקליך, ווי קענען מיר לעבען א גוט לעבען, נישט
וועה טהון דאס הארץ אלס מיר יודען וועלען בלייבען אין דער מדינה וואו אונזערע
ברידער איז זא שלעכט, וואס זיי שטארבען כמעט פאר הונגער, וואו קיינער וויל זיך
פאר וויער אונגליק נישט אנגעהמען.

דעמסטנס. פאר וואס זאלט איהר נישט גלויבען אז איך אלס פרעפֿעקט פון

דער פראווינץ קען אלס פאר אייך מאכען און געלט, פאר וואס זאלט איהר נישט גלוי-
בען אז אין אייערע הענד איז אייער גליק?

הינדא. גלויבען קען איך גלויבען אז איהר קענט עס טהון גוט, נאך איך
ווייס נישט פאר וואס מיר האבען פערדינט ביי אייך דאס דאזיגע.

דעמסטנס. פערדינט האט איהר נאך נישט פערדינט, נאך אז איהר וועט וועלען
קענט איהר ביי מיר פערדינען איך זאל אייך טהון גוט.

הינדא. נאך זאגט מיט וואס קען איך פערדינען? מיט וואס פאר איין אופן? —

דעמסטנס. מיט אייער פערזאן, מיט אייערע שעהנע אויגען.

הינדא. מיט מיין פערזאן? מיט מייערע שעהנע אויגען?!

דעמסטנס. מיט אייער גוטען ווילען זיין א גוטע טאכטער און רייכען א האנד

פון הילף אייער פאטער און מוטער, אייערע ברידער און שוועסטער.

הינדא. נאך זאגט מיט וואס פאר איין אופן? איך פערשטעה אייך נאך נישט.
וואס ווילט איהר דען זאגען? —

דעמסטנס. איהר דארפט נור מיר אויסהערען און איינוויליגען אויף דעם
וואס איך וועל אייך פארשלאגען.

הינדא. וואס ווילט איהר דען מיר פארשלאגען? —

דעמסטנס. איינוויליגען אויף דעם וואס איך וועל אייך זאגען... נישט זיך מיר

אב אין נאנצען.

הינדא. וואס? ווי קענט איהר מיר נאך אזא זאך פארשלאגען? ווי קענט

איהר נאך אזוינע ווארטען פון אייער מויל הערויסבריינגען? — האב איך דען מיט

מיין אויפֿהערונג געגעבען אייך איין אורזאכע איהר זאלט מיר דרייסט אזא א מאוסע,

העווידיגע זאך פארשלאגען? איהר זענט דאס ערשטע מאל ביי אונז אין הויז, איך זעה

אייך דאס ערשטע מאל. איך רעד מיט אייך דאס ערשטע מאל. און איהר ערלויבט

זיך צו רעדען אזוינע זאכען, מאכען מיר זא איין פארשלאגן. איך בעט אייך געהט שוין

ארויס פון אונזער שטוב, איך וויל מיט אייך מעהר נישט ריידען... איהר זענט איין

שלעכטער מענטש.

דעמסטנס. אומזיסט האט איהר זיך בעליידיגט, הערט מיר אויס! —

הינדא. נישט וואס צו הערען. איהר ווייסט וואס פאר איין נאמען איהר האט

פערדינט מיט דעם פארשלאגן?...

דעמסטנס. אייער פעס נאך...

הינדא. וואס נאך? —

דעמסטנס. נאך פערנערעסערט מיין ווילען איך זאל זיין אייער הערשער.

הינדא. אויב אזוי? — איך וועל אייך עפעס פֿרעגען. איהר האט דען בער

טראכט פֿריהער ווען איהר זענט אהער געקומען, צו וואס פאר איין ציעל איהר געהט

אהער? וואס ווילט איהר און צו וואס ווילט איהר דערנאכט?

דעמסטנס. איהר מיינט אז געהענדיג אהער, האב איך נישט בעטראכט פֿריהער

אז עס וועט אזוי זיין, אז איהר וועט מיר נישט וועלען האַרבען? — איך האב דאס

אלס ביי זיך בעטראכט, נאך מיינע ליעבע צו אייך האט מיר פֿערבלירעט און זי

שטארקט איבער אלע מיינע געדאנקען.

הינדא. בעליידיגט נישט און בעניצט נישט דאס הייליגע וואָרט ליעבע, זאגט

פראָסט: מיין ליידענשאַפט.

דעמסטנס. פאר וואס? —

הינדא. דערפֿאר, וואָרום איהר ווייסט נישט וואס איז אזוינס ליעבע? קען דען

זיין ליעבע צווישען 2 מענטשען פון פֿערשידענע פֿעלקער, פֿערשידענע אָמונות און נאָך

אָנדערש געהאָדעוועט, זיי זאלען זיך אָוועקגעבען איינער דעם אָנדערען אויף עוויג ווי

מאָן מיט ווייב? איהר אלס קריסט דארפט דאך וויסען בעסער ווי אָנדערע פֿעלקער

וואָס הייסט ליעבע, און בעסער ווי אָנדערע פֿעלקער דארפט איהר טהייער האַלטען

דעם וואָרט, דען די ליעבע איז דאך די הויפט גרונד פֿון אייער גלויבען. אויף די

ליעבע איינער דעם צווייטען איז דאך געגרינדעט די גאנצע פֿרישענטהום. אָמת, איהר

רומעניער, איהר האָט פֿערפֿלעקט דאס וואָרט ליעבע, איהר האָט עס פֿערנאָסען מיט

בלוט. איהר, מענשען וועלכע האבען זיך אליין ליעב, איהר גרויסע ענאסטען, האט פערבעהאלטען דאס ווארט נאך פאר זיך, איהר פערשטעהט נישט אנדערש דאס ווארט ליעבע נאך ווי קארפערליכע, ווי ליעבע פון א מאנסבילד צו א פרוי, פון אידעאלניע ליעבע ווייסט איהר נור פון די הייליגע ביכער, פון אייער עוואנגעליום. פאר אייך היינטדוועלטניגע פריסטען רומעניער איז נאך פערמדיג ליעבע וועלכע האט געלערנט אייער מענשטאט דעם מענשען אויף גאלנאפיי. די ליעבע פון די אפפערען פון אייער נאט נויטה אייך נאך צו בעוואונדערען, צו ופצען און צו ברעכען די הענט. די מענשען וואס די אינקוויזיציע האט פערברענט, רופען נאך ביי אייך אמאל ארויס רחמנות, אבער נישט קיין קללות אויף די טאקוואמאדעס וועלכע האבען זיי פערברענט. די בארפעליישיגע נאכט, די ווילדע קאזאקען נאנטא און זשעליעזניאק, וועלכע האבען פערנאסען טייכען מענשליכע בלוט, סיי קריסטליכע, סיי יודישע, רופען ביי אייך נישט ארויס קיין פערנאכטונג. איהר לערענט די גאטליכע ליעבע פון מענשען צו מענשען מיט אהנרויכערדיגען פולווער, מיט דינאמיט, מיט בענרענעצען די פרייהייט, איהר מאכט צינזען אהן א מאס און אהן א סוף, די הערשונג פון שטארקען, דער דין פל דאליס נבר, דאס איז אייערע היינטצייטיגע עוואנגעליום מיט וועלכען איהר ווילט צו מענשען וואלען גלויבען אין קריסטאס רייד וועגען מענשען-ליעבע. אין איין האנד א קרייז, אין דער אנדערער א שווער, אט דאס איז היינטיגער מיטעל צו פערזייען די אמונה-ווייכעס פון פערשידענע גלויבען און פערשידענע ראסען. מיט וואס זענט איהר רומענער בעסער פון די טערקען וועלכע פערשפרייטען די מקמדישע אמונה מיט שווערד און פייער?

דעמסטנס. פון וואנען האט איהר זיך אויסגעלערענט אזוי צו ריידען? — איהר דערט זיך ריכטיג ווי א מגיד, ווי איין וואנערקע אין שוהל.

הינדא. שמערט מיר נישט, הערט צו, איהר וועט אלס באלד וויסען. די אמתע ליעבע ווערט געבארען צווישען צוויי מענשען וואסערע עס איז, לאנגזאם, לאנגזאם, נעהט די ליעבע אריין אין זייער לייב און אין זייער בלוט, פון אנהאנג נאך ווי איינע פראסטע סימפאטיע איינער צום צווייטען, דערנאך ווי ליעבע. די אמתע ליעבע ווייסט נישט דעם אונטערשייד צווישען דער ראסע, דעם גלויבען און די בילדונג. די אמתע ליעבע קען נישט ליידען קיין שום נויטהאכט, זי איז בלינד און זי פערצייהעט אלס. די אמתע ליעבע פאדערט נאך דאס אייגענע ביים צווייטען אהן א קאנטראל, די ריינע אמתע ליעבע דארף נישט אונטאן זיך נישט בעהאלטען פאר דער וועלט, פאר דער ליכט, זי בענאטהיגט זיך נישט אין צערמאניעס, די ליעבע בעדארף נאך צו איין נשמה וואל ליעבען דער צווייטער נשמה בעפאר און נאכהער איין קערפער דעם אנדערען, אהן אלע תנאים, אהן בענרעניצונג, אהן געהיימניסע. קענט איהר מיר נעבען אזא ליעבע ווי אייך האב נאך וואס געזאגט? — ענטפערט מיר, ניין, אזא ליעבע קענט איהר מיר נישט נעבען, דען איהר האט א נוייב, איהר האט קינדער, איהר פער- נעהמט איין גרויסע שמעלע אין דער וועלט, איהר זענט איין אלטערער מאן און נאך אלעמען, איהר זענט פון איין אנדער גלויבען.

דעמסטנס. נאך אייערע ווערטער קומט אויס אז מיר אלטע מענשען קענען

נישט ליעבען?

הינדא. ניין, איהר ווילט מיר נישט פערשטעהן, איהר אלס אלטער מאן קענט אפילו ליעבען מעהר און שטארקער אלס איין יונגער, נאך דאס קען זיין נאך דאס מאלס, ווען איהר וואלט געווען פריי, איהר וואלט נישט געהאט קיין ווייב. דעמסטנס. איך קען נישט פערשטעהן, וואס שמערט דען מיין ווייב אייך צו ליעבען?

הינדא. יא, די ווייב ווי איהר מיינט שמערט נישט און קען נישט שמערען, דען די ווייב איז איין אומגליקליכע אהנע שיצונג, אהנע געהילפע, נאך דער מאן וועלכער ליעבט איין פערעמדע פרוי, אדער איין פערעמדעס ווייב איז איין פערברעכער, ער טהוט א פערברעכונג גענען גאט'ס געבאט וועלכען די גאנצע וועלט האט אָנגענומען. לא תנאף. דער מאן קען לייכט אויסטריי ווערען, אונריין מאכען זיין בעט. נאך איז דען דאס ליעבע? — ניין, ניין, דאס איז נישט קיין ליעבע, דאס איז א זאך וואס די רייצונג געהט ניד איבער און אס מיינסטען לאזט עס איבער טיעפע און ביטערע ער- אינערונגען אין דער זעלע און אין קערפער דעם מענשען וועלכער האט פערנעסען אז ער איז א מענטש.

דעמסטנס. און דאס טהוען אלס די שלעכטע פעהרייראטהעטע מאנסבילדען. הינדא. מאנסבילדען אדער פרויען, פעהרייראטהעטע אדער אויספעהרייראטהעטע טע, נאך די דאזיגע וואס מיינען אז זיי ליעבען היינט איינער, מארגען דער צווייטער פרויענציעמער, אדער די פרויען וועלכע ליעבען היינט איינעם, מארגען איין אנדערען. וואס שווערען כמעט אלע טאג אין טרייהע דער ליעבע, די דאזיגע מענשען זיינען לינגערס, און פערדייענען נאך האס און פערנאכטונג. דעמסטנס. נאך אייערע ווערטער קומט אויס אז איך, ווייל איך ליעב אייך.

פערדייען איך...

הינדא. פערנאכטונג, יא, פערנאכטונג, הא! הא! הא! איהר האט מיר ליעב! ביי אייך האט זיך ענטוויקעלט צו מיר איין קארפערליכע פאנה, איהר ווילט זיך צו פריידען שטעלען, און וואס זשע טהוט איהר? איהר בענוצט דאס ווארט ליעבע, איהר ווילט טהון גוטס איין ארעמער, יודישער פאמיליע ווייל איהר זענט איין בעל הבית אין שטאדט, ווילט איהר מיט אייער מאכט הערשען איבער מיין קערפער, איהר ווילט מיר מאכען אומגליקליך, נאך מיט דעם גליק פון מיין פאמיליע וועט איהר מאכען אונערליך מיין זעלע, איך ווייס גאנץ גוט אז אייך געהט נישט אן מיין עהרליכקייט, מיין ריינע נשמה, וואס הארט אייך צו איהר וועט מיר צוברעכען, וואס פאר איין ריינע נשמה קען זיין ביי מענשען סיי קריסטען, סיי יודען וואס שמעקן אזוי נידריג אין אונזער מדינה. הא! א ריינער קערפער ביי א יודיש קינד, פו, נאך מעהר: אז איך, דער פרעפקט פון דער פראווינק, וויל אז זי וואל זיין מיינע. איך טהו איהר אן אזוי פיעל עהרע אז איך לאז מיך אזוי נידריג אראב.

דעמסטנס. פון וואנען קענט איהר דאס? פון וואנען ווייסט איהר עס? עפעס

דערט איהר מיט וויערא פערטאוואנאס ווערטער, איהר קענט איהר דען.

הינדא. יא, איך קען איהר, און גאנץ גוט קען איך איהר, און ווייל איך קען איהר איז דאס וואס איהר ווילט מאכט מיר נאך מעהר צארגענדיג אויף אייך, איך קען אויף אייך נישט קוקען, איך קען אייער פנים נישט זעהן.

דעמסטנס. ערקלערט מיר ווארום קענט איהר נישט זעהן מיין פנים? —
הינדא. איהר ווילט וויסען פאר וואס? נישט איך וועל אייך זאגן, נאך בתנאי
איהר זאלט זיצן רוהיג, מיר נישט שטערען און לאזן זיך אויסרעדן.
דעמסטנס. זאגט אדער רעדט, אייער תנאי נעם איך אן.

הינדא. דערמאנט זיך אז 12 יאהר צוריק ווען איהר זענט געקומען דא אין
דער פראווינץ פון בוקארעסט, איהר האט זיך פארגעשטעלט אימערדום פאר איין
מענשען, וועלכער האט נישט קיין ווייב, איהר האט אנגעהויבען צו שפילען איין ליעבע
מיט דער טאכטער פון דירעקטאר פון אייער קאנצעליאריע, איהר האט איהר צוגעד
זאגט אז איהר וועט איהר הייראטען. מיט וואס האט זיך דיזער ראמאן געענדעט? —
עס האט זיך ענטדעקט אז איהר האט א ווייב, אז דאנקען רעקאמאנדאציע פון אייער
פריי האט איהר געקריגען די שטעלע, אז חתונה האבען מיט דעם דירעקטארס טאכט
טער איין געבילדעטע פרויליך, פון אייער וויסען ביין איז נאך אונגעליך. אמת, איהר
האט נישט בעזאחלט פאר דער שפילע. איך וויל נישט זאגן דאס ווארט ליעבע, עס
האט זיך געפונען איין מענטש פון אייער קאנצעליאריע וואס האט אויף זיך גענומען
אייער עבירה, ער האט מיט איהר חתונה געהאט, און דערפאר האט איהר איהם געד
געבען איין גאנץ נומער שטעלע אין דער פראווינץ, אין 4 חדשים ארום האט נאט
איהם געשענקט א קינד, איהר האט זיי בעעהרט, איהר זענט געוועזען דער טויפֿפֿאר
טער פון דיזענען גליקליכען קינד וועלכעס איז ס'ה 4 חדשים נאך דער חתונה געד
קומען אויף דער וועלט. אין אפאר יאהר צורום, אין אייער שלאף צימער, זומער האט מען
געפונען איין אויף געהאנגענע יונגע היבשע מאדען מאריא פאלינעשטי, אז מען האט
איהר געפאלמעסט האט מען געפונען אז זי איז געוועזען שוואנגער אין 5-טען מאנאט.
ביי איהר אין בעט האט מען געפונען א קוויטעל, אין וועלכען זי בעט אז מען זאל
קיינעם נישט שולדיגען אין איהר טויט, אז זי היינט זיך אויף אליין מיט איהר נומער
ווילען, דען זי קען נישט איבערטרעגן דעם אומגליק וואס האט איהר געטראפֿען. דער
שולד פון איהר אומגליק און פון איהר טויט, זענט איהר געוועזען, אזוי האט זי געד
שריבען. מן הסתם האט איהר נאך געוויסט נישט פֿערגעסען די שטאנע אונט פון טיטשעווע
מיט איהר קינד וואס זי האט געהאט פון אייך, די ליעבע און אונשולד איהרע האט
איהר געקויפֿט פאר א שנירעל קאראלען מיט א נייע פאר שיד, איהר האט געוויסט
אויך נישט פֿערגעסען אז נאך דעם האט איהר איהר געגעבען 100 לעאן, און איהר
האט איהר ארויסגעטריבען פון שטוב מיט אייער קינד. נאך דעם....

ד'מסטנס. גענוג! גענוג! —

הינדא. הא, עס נישט נישט צו הערען? —

ד'מסטנס. נאך פון וואנען ווייסט איהר עס אלס אזוי נישט? פונקט ווי איהר
וואלט געווען דער ביי.

הינדא. איהר מיינט אז מיר דאס ארעמע פאלק ווייסט נישט וואס עס טהוט זיך
דארט ביי אייך, אין אייערע פאלאצען. ניין, איהר האט איין טעות, דאס פאלק ווייסט
אלס, דאס פאלק קוקט שטריינג נאך ווי אזוי עס פיהרען זיך אויף די גרויסע פון דער
מדינה, דאס פאלק קריטיקירט אלע שלעכטע זאכען וואס איהר טהוט. די געשיכטע
וואס געהט פון מויל צו מויל אין פאלק, שעמט זיך נישט, זי האט נאך נישט קיין באר

רעמהערציגקייט, זי וויל נאך נישט ערקלערען אייער רעכטע ווייטע, פאר וואס איהר
טהוט אזוי שלעכט. דאס פאלק ווייסט נישט קיין פאלשע געמען, שלעכט איז שלעכט,
נישט איז נישט. איהר האט נאך נישט קיין צענווריע אויף די געדאנקען און אפילו אויף
די ווארטען פון פאלק, און ווי איהר שטארבט נאך צוועק, ווי איהר געהט נאך אראב
פון דער סצענע פון לעבען וועלכער מען רופט וועלט, געהט שוין נישט אן דער צענווריע
וואס מען שרייבט פון אייך, דער געשיכטע-שרייבער פֿערזאמעלט ביין פאלק אלס
וואס מען רעדט פון אייך, און נישט עס אויף עוויג צוועק אלס אייער ביאגראפֿיע אין
דער עוויגע וועלט געשיכטע, דערביי האט איהר זיך אליין איינער דעם אנדערען אזוי
לייב, פונקט ווי עס האבען זיך לייב 2 הינט. ניין, נקמה, איינער דעם אנדערען
גראבען א גרוב, ווייזען פאר דער וועלט יענעם קסרונות, וואשען די אומריינע וועט
טאקע פון אייערע אייגענע קברים אין מיטען גאס, קריי אלע זאלען הערען ווי עס
שטינקט, דאס מאכט אייך איין גרויסע פֿערגעניגען. איין גרויסע זאך וואס די צענווריע
לאזט נישט דורך דא אין רומעניען? נאך מען שרייבט דען פון רומעניעס ווענען? —
מען שרייבט דאך פון דער גאנצער וועלט, און דא געבען אונז, אונזער ליעבער שכן
אויסמרייך, דייטשלאנד, די פֿרייע אונגארען דארטען דרוקט מען דאך אלעס וואס מען
וויל, נאך מעהר ווען עס רעדט זיך ווענען די שלעכטע אויפֿהערונגען פון זייער ווילדען
שכן, אין ענגלאנד, אין אמעריקא, אין דער שווייץ איז דאך נאך איין פֿרייעס ווארט,
שרייב וואס דו ווילסט, דאס ווארט איז פֿריי. אין 20-טען יאהרהונדערט איז נאך דא
טאמאזשניעס, ראנאטקעס פאר קאנטערבאנד, אבער עס איז שוין כמעט נישט קיין
ראנאטקעס פֿארען ווארט. איהר רומעניער, האט זעהר מורא פֿארין געדרוקטען ווארט,
איהר ווייסט אז מען טאר נישט טהון קיין עבירות, איהר טהוט זיי אבער, איין זאך איז
נאך נישט אין אייך, דאס איהר האט נאך אין גאנצען אייער געוויסען נישט אנגעווארען.
איהר ווערט נאך רויטה ווען איהר לייגעט אין דרוק אייערע עבירות, די שווארצע
ווערטער ברענען אייך ווי....

ד'מסטנס. וואו האט איהר געלערענט? —

הינדא. איך פֿערשטעה נישט אייער פֿראגע.

ד'מסטנס. אין וואס פאר א גימנאזיע, אין וואס פאר איין אוניווערסיטאט
האט איהר געשמורירט? —

הינדא. איהר ווייסט דען נישט אז אונזער גאנצע לעהראכט איז נאך אין דער היים,
אז אין די אפֿענטליכע שטאט-שולען געהט מען איז נאך נישט צו. אונז לערענט די
צייט, די אלטע געשיכטע, דער לעבען לערענט אונז, דערביי איז נאך דא אין דער
וועלט נומער מענשען וועלכע האבען אויף אונז רחמנות, און ווען זיי קענען נישט אונז
אפֿענטליך לערנען, לערנען זיי אונז פֿערבעהאלטענערהייט, מיר זאלען קענען ערקאנען
וואס איז נאלד און וואס איז בלאשע. איהר נומער מענשען האט נאך נישט אויסגעטראכט
א מיטעל איהר זאלט קענען קאנטרעלירען, וויסען וואס מען טראכט, וואס מען לערענט.
ווי נישט וואלט דאס געווען מען זאל קענען קאנטרעלירען די זינען פון מענשען, פונקט
אזוי ווי מאן קאנטרעלירט די קעכין, זעהט נור ווי מאן קאנטרעלירט אייך אין דיענסט,
און פון דעסוועגען זעהט מען גאנץ אפֿש אז איהר אין איינעם מיט דעם קאנטראלירער
גנבנען ביי רעגירונג. דער בעזאמער נקבֿט ביי מלוכה, די קעכין — ביין בער-הבית.

מיר, יודען, גנבן די לעהרע אונ קענטניסע, וואָרום איהר מיינט אז מיר יודען האָבען נישט קיין שום רעכט צו לערנען, צו קענען אונ צו ווין מענשען. אונזער פֿאַלק פֿערשטעהט נישט צו לערנען זיך פֿרי מען זאָל קענען קריגען איין שטעלע פֿון איין בעזמטען, פֿון איין אָפֿיציר, אינטערנאַנט, פֿון אַ קלאַסנע דאַמע, אַ קאַסירשע, טעלע-גראַפֿיסטקא, א. ד. נ. מיר בעקאמען דאָך קיינע שטעלען, ביי אונז סיי מאַנען, סיי פֿרויען לערנען נישט די קינדער פֿרי ווי זאלען האָבען פֿון דעם צו לעבען, פֿאַר אונזערע קינדער איז נאָך פֿערמאַכט די נומערעס, ליציען, די קאַרפּוסען, פֿאַר אונז יודען איז נאָך אָפֿען די קאַסע פֿון צאַל-אַמט. נאָר פֿאַר אונז אונ פֿאַר אונזערע קינדער איז נאָך נישט פֿערמאַכט די קראַמען וואו מען פֿערקויפֿט ביכער, נישט פֿערמאַכט אונזערע חֲדָרִים, כְּתִיר-מִדְּרָשִׁים. מיר יודען, שוין אייניגע טויזענד יאָהר לערנען זיך אַלס, מיט דער תּוֹרָה האָט מען אונז געברענגט, מיר לערנען זיך אויך יעצט, אונ דרייט. געהן, מיר אַרויס פֿון דער מדינה, נישט ווי איהר רופֿט עס אָן יעמיגירען. איהר בעדאַרפֿט ערשט אין אייער לאַנד, וועלכע איז געוואָרען אַ לאַנד, דאַנקענדיג בערלינער טראַקטאַט אונ רוססלאַנד, געהמען איין ביישפּיעל פֿון אַלמען לאַנד מַצְרַיִם. אונ אַזוי ווי פֿרעג האָט געהייסען הרגנען אַלע יונגלאַך, הייסען פֿערלירען די מידלאַך. עס איז דאָ איין לעגענדע, איידער פֿרעה האָט געהייסען דערטרינקען אַלע יונגלאַך וועלכע זיינען געבאָ-געוואָרען אין דער פֿערהאַסטער 7-טער קאַסטע וואָס האָט געוואָהנט אין געסען (גושן). איידער ער האָט דאָס געטוהן האָט ער געמאַכט איין פֿערזאַמלונג פֿון די ערשטע 2 קאַסטען, די נייסטליכע אונ מיליטער. אַלע וואָס זענען געקומען אויף דער פֿערזאַמלונג האָבען געהערט צו די מענשען וועלכע פֿערנעמען די שאַנהייט פֿון אַ פֿרוי, וועלכע לייע-בען די שיינע, ווייסע, איידעלע קעצעלאַך, פֿאַרשטעהט זיך אַז ווי האָבען געהייסען דערטרינקען נאָר די יונגלאַך. נאָר איינע אַלמע הויף-דאַמע פּוֹטִיפֿרע האָט זיך עראַניערט די לייעבע פֿון שאַהנעס יוסף, אונ האָט אָנגעהויבען צו בעטען, מען זאָל נישט דער-טרינקען די יונגלאַך. איך מוז איהנען עראַניערען אַז פֿון דער גאַנצער געשיכטע איז נאָר נישט געוואָרען, וויפֿעל מען האָט דערטרינקען קינדער ווייס מען נישט, נאָר עס איז געקומען איין פֿרויענציער אונ האָט קאַלע געמאַכט דעם גאַנצען געשעפֿט, אויסהרגע-גען, דערטרינקען אַלע פֿרויענציער וואָלט געפֿיהרט גלייך צום ציעל. נאָר פֿרעה איז געוועזען איין מענטש מיט שטאַרקע ליידענשאַפֿטען, פֿערניכטען די פֿרויענציער! די שאַנסטע בעשאַפֿונג פֿון דער וועלט! די מוטער פֿון מענשענשטחום! די פֿרויען זיינען זאָ היבש, זאָ גוט. דער קערפּער איז זאָ גלאַט, עס איז זאָ אָנגענעהם ווי צו גלעטען, צו קושען, אַי, סאָ שיינע קעצעלאַך ווי זענען, איהר מאַנסכילדען האָט אַזוי לייעב ווי אַרום צו נעמען אונ צו רוהען מיט'ן קאַפּ אויף זייער ברוסט, עס איז נאָר אַ מורא צו טראַכטען. וואָס וועט איהר טוהן אויף דער וועלט אָהן זיי, בעסער נעמען עטליכע פֿרויען אונ זיין ווי אַ האָן איבער עטליכע הינער.

ד'מסמנס. גוטע, שאַהנע קעצעלאַך, נאָר ווי אַזוי דראַפֿען זיי זיך! וואָס פֿאַר אַ שאַרפֿע נענעל האָבען זיי! —

הינדא. האָ! איהר ווילט נאָר הויכע ליפֿען. נאָר קיססען אונ קיססען, ניין... ד'מסמנס. איך האָב אייך געלאָזט אויסרעדען זיך, אונ איך האָב אייך גוט

אויסגעהערט, איך קען אָבער אַלס נישט פֿערשטעהן פֿון וואָנען האָט זיך דאָס אַלס גע-נומען צו אייך, איין אַרעמע יודישע וועשנייטערקע.

הינדא. ווי אזוי? — פֿון וואָנען עס האָט זיך גענומען? אַרבייטענדיג מיט דער פֿוס אויפֿ'ן מאַשין, אונטערלייגענדיג מיט די הענד די לייזונד אונטער דער גאָדעל, קוקענדיג אויפֿ'ן פֿאַדעם, אַרבייטען מיינע געדאַנקען, זיי זעהן נאָך וואָס דער לעבען איז אין גאַנצען. איהר מיט אייערע בעשעפֿטיגונגען, מיט אייערע אויפֿ'הערעכטס לאָזען אונזערע געהירען נישט רוהען, איטליכע יודישע טאַכטער דענקט אימער: פֿאַר וואָס איז אייך אַזוי גוט אונ אונז זאָ שלעכט? — אייערע לעהרער לערנען אונז אויך, נאָר אייך לערנען זיי פֿאַר געלד, פֿאַר פרעזענטען, אונז — פֿאַר רחמנות אונד...

ד'מסמנס. אונד לייעבע.

הינדא. יא, אויס לייעבע, נאָר נישט קאַרפֿערליכע ווי איהר מיינט, וואָרום קיין אַנדער לייעבע פֿערשטעהט איהר דאָך נישט.

ד'מסמנס. ווייזט מיר אָן, זאָנט מיר דעם גאַמען פֿון איינעם פֿון אַזויטיגע לעהרערס.

הינדא. אָט פֿאַר וואָס נישט? — אָט האָטש וויער אַ קרעסטאָוואָדוויזשענסקאַיאַ. ד'מסמנס. זי איז דאָך איין פֿרויענציער, איין דאָקטאָר? —

הינדא. נו טי וואָס, איין פֿרויענציער איין דאָקטאָר קען נישט ווין קיין לעהרער? — ד'מסמנס. זי קען זיין, נאָר הייסט דאָס, נישט זי עס אייך די עצה איהר זאָלט עמיגרירען, זי לערענט אייך אַזוי? —

הינדא. וואָס זי לערענט מיר אונ וואָס פֿאַר איין עצה זי נישט מיר איז נישט אייער געשעפֿט, נאָר אַז זי לערענט מיך גוט, אַז איהר עצה איז דער ריינער אַמת, דאָס ווייסט איהר דאָך אַליין, אונ איך דאַרף אייך נישט זאָנען.

ד'מסמנס. זי איז איין סאַציאַליסטקע אונ נישט צו גוט לערענט זי אייך, זי לער-רענט אייך טוהן אַקענען רעגירונג.

הינדא. קרעסטאָוואָדוויזשענסקאַיאַ לערענט מיך נישט צו גוט! האָ! האָ! האָ! מען דאַרף דאָך נאָר לאַכען פֿון די וואָרטען, ניין, וויער איז איין אמת'ע קריסטען, זי גלויבט אין גאָט, זי טוהט גוט פֿאַר דעם מענשען, זי העלפֿט דעם קראַנקען ווי זי קען, זי פֿערשטעהט וואָס הייסט פֿרעמדע צרות...

ד'מסמנס. מען וועט בעדאַרפֿען זעהן אַרויסשיקען דעם אומגעבעטענעם לעה-רער.

הינדא. קורץ זיינען אָבער אייערע הענד דערצו. וויער איז איין קריסטין, איין פֿראַוואַסלאָוונע, האָט איין רוססישען פֿאַס, זי איז איין טאַכטער פֿון איין רוסס'י שטען פֿאַלקאָווינק, אונ אויסער גוט'ס טוהט זי דאָך נאָר נישט. זי גלויבט אַז פֿריער אָדער שפעטער וועט קומען דער אַמת, פֿרייהייט אונד לייעבע צום מענשען. זי האָט דאָך איין גאָלדענעם האַרץ, זי אַרבייט דאָך טאַג אונ נאַכט נאָר פֿאַר די אַרעמע קראַנק-קע, זי שייט נישט אַב פֿון אַ יוד צו אַ קריסט, אַזוינע מענשען ווי איהר זענט, טאַרען זיך נישט צוריהרען מיט אייערע אומריינע הענד צו דעם ריינעם מלאַך.

ד'מסמנס. אַ מלאַך אין אַ ספּאַדניצע מיט אָבגעשאַרענע האַר.

הינדא אידעלסאן.

הינדא. א, איהר דארפֿט האָבען איין מלאך מיט לאנגע האַר, מיט פֿיילען פֿון ליעבע אויפֿן רוקען. ניין, נישט אזא איז וויערא, ניין, זי מיט איהר אויפֿהוונג איז ריכטיג ווי א פֿילעס ביי אייך אין די אויגען. זי לערענט אונז גוטס טהון, אנטלויפֿען פֿון שלעכטס, נישט זיין אנגעשפּאַרט און בעסער אפּטרעטען דער אונרעכט.

ד'מסמנס. פרובירט נישט אפּטרעטען, עס איז דאך איין געלעכטער צו זאָגען : איך וועל נישט לאָזען! איך וויל נישט!

הינדא. דאס, א געלעכטער! ניין עס איז נישט קיין געלעכטער, איך וועל אייך עפעס פֿרעגען: איז דען נישט אלס איינס ווי איך זאָל שטאַרבען פֿון הונגערי צו פֿון א קרייג, אין דער היים צו אין דער פֿרעמד, אין קערקער צו אויפֿן פֿרייען פֿעלד, דער פֿאר וואָס איך וויל נישט אפּטרעטען דאָס אינרעכט? זאָגט נאָר, איהר רומענער, פֿער-שטעהט איהר דען וואָס פֿאַר איין העלד איז געוועזען דער בלינדער יוד, וואָס האָט געזאָגט: י-שטאַרבען? יא, שטאַרבען, נאָר אין איינעם מיט די פֿיליסטיאנער! ווילד ווערט א מענטש ווער ער איז, אַז מען צורייכט איהם. ער ווערט איין חיה, ער ווייס נישט דאמאלס וואָס ער טהוט. ער ווערט א פֿערברעכער און ער קען נאָר נישט וויסען ווען ער איז געוואָרען איין פֿערברעכער. דער מענטש, די שאַנסטע בעשאַפֿונג דער נאָטור, אונזער מער דעם אייביגען הערשונג פֿון ביטערקייט, פֿערפֿאַלונג פֿערלירט דאך ווין שכל, ער ווייסט אליין נישט וואָס ער טהוט. נאָט צו דאנקען דאָס ביי אונז יודען נעמט עס אלס איין סוף מיט שטילע פֿרייוויליגע עמיגרציע, אָהן ליאָרעס, נאָר מיט אייגענע פֿערבעהאלטענע יודישע צרות.

ד'מסמנס. איך מוז זיך מודה זיין אַז אין אייערע ווערטער איז דא אסך אמת, נאָר ווייסט איהר, אלס וואָס איהר האָט מיר געזאָגט בעצייגט מיר אַז איך מוז אַנווענדן דען אלע מיהע איהר זאָלט דא בלייבען... ווי איהר זאָגט, איז ביי אונז נאָר שלעכט? — הינדא. איך האָב עס נישט געזאָגט, און איך זאָג עס נישט, אין יעדער פֿאַלק. אפֿילו אין יעדער פֿאַמיליע איז דא גוטע און שלעכטע זייטען, נאָר איך זאָג: ווי לאַנג דער שטאַרקער פֿאַלק, דער שטאַרקער ברודער, וועט זעהן אין שוואַכערען פֿאַלק, אין שוואַכערען ברודער נאָר פֿעהלער, און מיט דעם קולאק, מיט פֿערפֿאַלונג וועט ער וועלען פֿערבעסערען די פֿעהלער, אָדער נאָר אויפֿעסען דעם שוואַכערען, אזוי לאַנג וועט נאָר נישט זיין פֿון דעם, און איך ווייס נאָך נישט צו דער שטאַרקער וועט אַמאָל עררייכען זיין ציעל.

ד'מסמנס. אזוי מיינט איהר? —

הינדא. ביי דאָס וויענעלע, סיי פֿון יודען, סיי פֿון קריסט, ביי דעם געבילדעטען, סיי ביי דעם אונגעבילדעטען, זינגען די מוטערין פֿערשיעדענע ליעדער, ביי דאָס ווינעלע פֿון יודען קליינט דאָס ליעד מיט האָסס צום קריסט, און מיט פֿורכט פֿאַר דעם שטאַר-קען. ביי דעם ווינעלע פֿון קריסט קליינט דאָס ליעד מיט האָסס צום פֿערפֿאַלונגטען יודען. די ערשטע זינגט: יהאָב מורא פֿאַר'ן נאָר! די אנדערע זינגט: שלאָג דעם יודען! די קינדער זאָגען אויס דעם האָסס איינער צום אנדערען פֿון דער מוטערס ברוסט. מען דאַרף זיך נאָר נישט וואונדערען אַז איהר גרויסע מענטשען ווילט דאָס טהון; פֿערפֿאַלונג די יודען, וואָרום איהר האָט גע'רש'ט פֿון אייערע עלטערען. פֿערפֿאַלונג האָט געפֿיהרט און פֿיהרט די יודען צום פֿערברענען, צו אויף היינעק, צו עמיגרציע.

אַבער נעמאלס צו אַסימילאציע, זיין אזוי ווי 2 ברודער וואָס ליעבען זיך. צו וואָס האָט געבראַכט די פֿאַנאַטישע איזאבעלאַ אין איספּאַניע דעם פֿאַלק און דאָס לאַנד, ווייסט איהר דאך בעסער. צו וואָס האָט געבראַכט די פֿערפֿאַלונג די קריסטען פֿון איסלאַם, דאָס קענט איהר געוואָר ווערען אין קאנסטאנטינאפֿאל ביי דער הויכער פֿאַרשטע.

ד'מסמנס. אייער אמת, איך מוז זאָגען אַז די פֿערפֿאַלונג די יודען האָט נישט געבראַכט און וועט נישט בריינגען צו עפעס.

הינדא. און פֿון דעסטוועגען טהוט איהר עס, איהר ווילט אַז אלע פֿעלקער וואָס וואהנען אין רומעניען זאָלען זיין איין פֿאַלק, געהט מען דען מיט דעם וועג מיט וועלכען איהר געהט? קען מען דען עטוואס דורך איהם עררייכען? — ניין, מיט דעם וועג קען מען נאָר נישט עררייכען. קיינמאל נישט, מיט שלעכטס האָט מען נאָך קיינמאל נאָר נישט עררייכט צווישען יודען. טויענדער, טויענדער יאָהרען זענען שוין איבער געגאַנגען. פֿיעלע פֿעלקער זיינען שוין פֿערלאָרען געוואָרען. ווי האבען אפֿילו קיין שפור איבערגעלאָזען, און מיר אייביגפֿערפֿאַלונג פֿאַלק איזאראל וואַנדערען תמיד פֿון אַ לאַנד צו אַ לאַנד און מיר לעבען נאָך ביז היינטיגע טאג, מיט אונזער האַרצאָקטער, מיט אונזער פֿאַמיליע-לעבען, מיט אונזער קענטניסע, רייצען מיר און רופֿען אַרויס ניד אין אייערע אויגען. משהאל האָט זיך אָנגעהאַפּט פֿאַר'ן לעבען און ער וויל נישט און קען נישט שטאַרבען. עס איז נישט אויף דער וועלט קיין מענטש, עס איז נישט קיין פֿאַלק, וועל-כער זאָל קענען פֿיהרען קאָנקורענציע אין רייכטום, גלויבען און ארמוטה ווי דאָס פֿאַלק ישראל. און ווייסט איהר פֿאַר וואָס איז עס אזוי? — דערפֿאַר וואָס מיר יודען האבען קיין פֿאַליטישעס לעבען, אונז יודען אינטערעסירט זעהר וועניג די אורזאכען איבער וועלכע איין פֿאַלק שטרייטעט מיטן צווייטען, מיר יודען פֿערניסען אונזער בלוט פֿאַר די רומענער, פֿאַר די באַלאַרען, מיר געהן ווי אַ קרדן פֿאַר די גרויסקייט פֿון גערמאַניע. מיר געהן נאָך נאָך דעם קרייז קיין קיטאיי. מאַקאוויטשע דורות זיינען ווי העלדען געשטאַרבען אויף די פֿעלדער פֿון באַלאַרע, און דערפֿאַר האָבען זיי געקריגען נישט אַ ראַנגע אָפֿיציער, נאָר איין אייזערנעם קרייז אין מיטען פֿון אַזא אַרשט וואו עס פֿאַסט נישט אַרויסצורייזען. אייביג הערט מען ביי אייך דא אין לאַנד: „אָרויס זשידאָן!“ אַבער דעם רעכענונג פֿון יודען פֿרי מען זאָל קענען זיי בענוצען אויף בלוט פֿערניעסונג, פֿאַר סאָלאַרשען צו אַ מלחמה, דעם רעכענונג פֿיהרט איהר זעהר ריכטיג.

ד'מסמנס. שווערע און פֿינסטערע בילדער שטעלט איהר פֿאַר מיט אייערע ווערטער. איהר זענט איין פֿראַכטפֿאַלער רעדנער. איהר שיצט אייער פֿאַלק ווי ווייט אַ מענטש קען נאָר שיצען, נור ווייסט איהר אַבער אַז אייערע ווערטער רייצען מיר נאָך מעהר און מעהר אויף. זיי ערוועקען מיינע ליידענשאַפטען. איך וואָלט גערען וואָס נאָכער איהר זאָלט מיינע זיין...

הינדא. נישט נאָך צו: „עס מאַג מיר אפֿילו קאממען 100 טויענדער לעאוו.“

ד'מסמנס. פֿאַר וואָס נישט מיינ לעבען? —

הינדא. אַך לעבען? ! וואָס בין איך אייך אַ קלעאַפּאַדע וואָס וויל פֿערקויפֿען איהרע איינע אַ נאָכט פֿאַר יענעם לעבען. איך בעדאַרף נישט אייער לעבען. איהר האָט

א גרויסען טעות, אויב איך וועל עמיצען ליעב האבען וועל איך איהם אוועקנעבען נישט איין נאכט פון מיין לעבען, נאך מיין גאנץ לעבען אויף שטענדיג, לעבען מיט מיין זיווג איין לעבען מיט איין קערפער, עררייכען דאס צו וואס איך בין בעשאפפֿען געדוואָרען, זיין אמוסער אונזערע קינדער, האָדעווען זיי, מיטען מאָן דערלעבען פֿון זיי נחת, און אויב שטארבען געהן אין איין קבר גלייך מיט איהם.

ד'מסמנים. וואָס פֿאַר איין שטארקע שאַנע ליעבע איהר שטעלט פֿאַר! איהר מוזט שוין ליעבען יעמאָנדען.

הינדא. ניין, איך האָב קיינעם נאָך נישט און קיינמאָל אין מיין לעבען געליבט. נאר איך בין דאָך איין פֿרויענצמער, איך בין נאָך אין גאַנצען אַלט עטליכע און צוואַנציג יאָהר, די גאַנצע שטאַדט זאָגט אז איך בין אַ שיינע. פֿאַר וואָס זאל איך נישט גלויבען, אז איך וועל נאָך ליעבען, און איך וועל ווערען געליעבט? —

ד'מסמנים. רעכענען אויף דערוף אז מען וועט אייך ליעבען? — איך בין דאָך דער ערשטער וואָס איך ליעב אייך, איך וועל קושען אייערע שיק, ווענען אייער ליעבע.

הינדא. דאָס וואָס איהר פֿערלאָנגט איז נישט קיין ליעבע. שעמט זיך, איהר זענט אַגענעראַל, איין קריסט, איין פרעפֿעקט פֿון אַ גאַנצען פראָווינג, איהר זאָלט ליעבען איין יודיש קינד? וואָס קענט איהר מיר געבען פֿאַר מיין ליעבע, איך זאל זיך נישט דאַרפֿען שעמען פֿאַר דער וועלט, איך זאל קענען אָפֿענטליך זאָגען ווייזענדיג אויף אייך: „אַט דער איז מיין ליעבער מאָן!“ — נאָך נישט.

ד'מסמנים. ווי אזוי נאָך נישט? —

הינדא. טאַקע נאר געלד, ווייטער נאר נישט, נאָך איך דאַרף אייער געלד נישט האָבען. איך וועל אין אייער געלד נישט געפֿינען קיין גליק, נאר חרפה און שאַנדע, אז איך וועל אייך פֿאַלגען, איך וועל טהון אייער ווילען, וואָס פֿאַר איין בעלזוינג קען איך וואַרטען מעהר אַלס איין שטריק אויפֿן האַלדז, אָדער מיט דעם קאָפּ אַראָפּ אין אַ טיפֿען ברונען.

ד'מסמנים. זאגט נור פֿון דעסמווענען, פֿאַר וואָס קענט איהר מיר נישט ליעבען? — הינדא. אייך איין אַלטען מאָן, איין פֿערהייראַטהעטען, איין פֿאַטער פֿון קינדער זאל איך ליעבען? ניין, דאָס קען נאָך נישט זיין. נאָך מעהר מיט דעם קרומען שלעכטען וועג מיט וועלכען איהר האָט זיך גענומען בעטען ליעבע ביי מיר, איז דען דאָס אַ וועג? —

ד'מסמנים. זאָגט מיר וואָס וועט זיין פֿון דעסמווענען אז איהר וועט ליעב האָבען איין יונגען, נישט קיין פֿערהייראַטהעטען, מאָן, נישט קיין פֿאַטער פֿון איין פֿאַמיליע, נישט קיין גענעראַל, נישט קיין פרעפֿעקט, נאר אזוי איין אַרעמען יונגען מאָן איין קריסט, וועט איהר מיט איהם הייראַטהען, איהר וועט זיך אוועקנעבען אזוי אַהן חופּה וקידושין.

הינדא. ווי אזוי איך וועל מיך אוועקנעבען דעם מאָן וואָס איך וועל ליעבען, ווייט איך נישט, נאר זאָגט מיר פֿאַר וואָס אַהן חופּה וקידושין? — אויב היינט איז די וועלט אזוי געשטעלט אז מען מוז מאַכען איין אַבשרייבונג צו גאָט אַנצוואַנגען אז יענע און יענע 2 קערפער, 2 זעלען ליעבען איינער דעם צווייטען, און זענען געוואָרען

מאָן און ווייב, אז מען דאַרף אזוי, מוז מען אזוי טהון, איך בין גרייט, אום אויסצורטרינקען דעם גאַנצען בעכער פֿון ליעבע ביזן דגא, טהון אַלס וואָס מען בעדאַרף. ד'מסמנים. דאָס הייסט ווענען ליעבע וועט איהר זיך ענטוואַנגען פֿון אייער גלויבען און איהר וועט זיך טויפֿען? —

הינדא. (טראַכטענדיג אַביסעל), פֿאַר וואָס נישט? —

ד'מסמנים. נאר וואָס פֿאַר איין טויפֿען וועט עס זיין? —

הינדא. אַהנע גלויבען, נאר אויס ליעבע.

ד'מסמנים. אזוי לייכט רעדט איהר עפעס ווענען אייער גלויבען.

הינדא. פֿאַר וואָס מיינט איהר עס אזוי לייכט? —

ד'מסמנים. איהר ווילט ווענען ליעבע זיך אַבזאָגען פֿון אייערע עלטערען, פֿון אייער פֿאַלק, פֿון אייער גאַנצער פֿאַמיליע.

הינדא. פֿון וואָנען האָט איהר עס אַלס גענומען אז איך וועל זיך אַבזאָגען? —

ד'מסמנים. איהר ווייסט דען נישט? — בשעת די הייליגע טויפֿען מוז מען זיך אַבזאָגען פֿון די יודישע עלטערען, פֿאַמיליע, מיט איין וואָרט פֿון אַלס וואָס איז ביי אייך געוועזען בעת איהר זענט געווען אַ יודין.

הינדא. און איהר גלויבט אין דעראינען, אז איין ערוואַקסענער מענטש אז ער טויפֿט זיך, זאָגט זיך טאַקע אַב פֿון אַלסדינג וואָס איהר מיינט — ווי מאָן זאָגט צו ביין טויפֿען?

ד'מסמנים. ניין, איך גלויב דאָס נישט, איך בין איבערצייגט אז איין ערוואַקסענער מענטש טויפֿט זיך נור כדי צו האָבען אַ שטיקעל ברויט. און ווען ער האָט ברויט, — כדי צו האָבען האָניג צום ברויט.

הינדא. ווען איך וועל מיך טויפֿען ווענען ליעבע צו אַ קריסט איז דאָס נישט ווענען ברויט אונד האָניג, נאָך ווענען אַמתע ליעבע, און דערפֿאַר קען מען נאר בע-שולדיגען די גאָט וועלכע האָט מיר בעשאַפֿען מיט ליידענשאַפטען פֿון איינער פֿרוי. איך ווייס גאָנץ גוט אז מיט דערויף וואָס איך וועל מיך טויפֿען, וועל איך טהון איין גרויסע שמערצונג מיינע עלטערען, איך וועל בעליידיגען מיין פֿאַלק וועלכען איך וועל אוועקוואַרפֿען, נאָך זאָגענדיג דעם אַמת, אויב עס איז נור דאָ איין גאָט, איז דער גאָט נאר איין גאָט, איין הימעל, נאר עס איז דאָ פֿערשידענע מענשען אויף דער וועלט, און פֿערשידענע גלויבען.

ד'מסמנים. אייער פֿערשטאַנד ווענען גאָט איז עפעס נאר אַ נייע זאך פֿאַר מיר. הינדא. נאר נישטאָ אויף וואָס זיך צו פֿערוואַנדערען אז איהר פֿערשטעהט נישט וואָס גאָט איז, אַ מענטש וואָס געהער צו דעם גלויבען, וואָס זיין גאָט איז אַ פֿעל-הבית אין לאַנד און ווער עס גלויבט אין דעם גאָט דעם לעבט זיך גאָנץ גוט אויף דער וועלט, פֿערשטעהט זיך אז אַזאַ מענטש קען נישט פֿערשטעהן וואָס טהומ זיך אין האַרצען פֿון דעם מענשען וועלכער געהערט צו איין אַנדער גלויבען. נאָך אונזער הייליגער תּורה דער מאָן וואָס ליעבט איין פֿרעמדע פֿרוי איז דאָס גרעסטע פֿערברעכען. ביי אייך, איידעלע געבילדעטע רומענער, ליבען איין פֿרעמדע פֿרוי, אָדער נאָך מעהר, אַראָבפֿיהרען פֿון וועג איין יודיש קינד, דאָס מאַכט אייך די גרעסטע עהרע, דערביי היינטיגע צייטען, די פֿראַגע: ווי עס וועט זיין חופּה וקידושין? ווי מען גלויבט אין

נאָם? ווי אזוי מען וועט חתונה האָבען איינער מיט דעם צווייטען? — איז געוואָרען נאָר אַפּראַנע היער אין רומעניען, אין דער קאמאלישע אויסטרייך-אונגאַרען, אין דער פּראָטעסטאַנטישער דייטשלאַנד, הייראַטען די קריסטען פֿריי אונד אַפּענטליך פֿאַר דער גאַנצער וועלט אונד געמיינדע יודישע, — אונד יודען קריסטליכע-פֿרויען.

ד'מסמנס. ערשט הויב איך שוין אָן צו פֿערשטעהן פֿאַר וואָס איהר ווילט עמיגרירען, איהר ווילט זיין פֿריי אָהן רעליגיאָז-גענערענעצונג, אין ליבע.

הינדא. איך האָב דאָך אייך געזאָגט אַז איך לייעב נאך קיין מאַן נישט.

ד'מסמנס. זיינט איהר דאָך נאָגן פֿריי? —

הינדא. יאָ.

ד'מסמנס. טא ווארום ווילט איהר נישט צונעהמען מיין ליבע? — נאך אַמאָל זאָג איך אייך, איהר דאַרפֿט וויסען וואָס מעהר איך רעד מיט אייך, וואָס איך קען אייך מעהר, פֿערליעב איך זיך אַלס מעהרער אין אייך. אונד איך קען מיך נאָר נישט פֿאַרשטעלען דעם געדאַנק אַז איהר וועט נישט זיין מיינע.

הינדא. איך בעט אייך איהר זאָלט עס אויפֿהערען צו ריידען אונד צו בעליי-דיגען מיך. אַרויס פֿון אונזער שטוב! אויב איהר ווילט נישט איך זאָל מאַכען איין סקאַנדאַל.

ד'מסמנס. איך וועל פֿון דעסמווענען אויף אייך וואַרטען, געדריינקט וואָס איך האָב אייך געזאָגט! (ער וויל איהר אָנגעמען פֿאַר דער האַנד, הינדא נישט זי איהם נישט).

הינדא. אַרויס! פֿון אונזער שטוב! אַרויס! נעהט שוין אַוועק, אַז נישט הויב איך שוין אָן צו שרייען ווענען הילפֿע.

ד'מסמנס. איך געה שוין אַוועק, אַז סאָ שלעכטע איהר זענט דאָס! אַז בייזע! נאָר פֿערנעסט נישט אַז אַ גאַנצען חורש וועט מיין טיר פֿון הויף זיין אָפֿען אונד איך וועל אויף אייך וואַרטען.

הינדא. אַרויס! דורך דער טהיר! (עפֿענט אויף די טיר. ווייזט איהם, פֿיהרט איהם אַרויס).

דריטער אויפטרעט.

אַקשאַם אליין.

אַקשאַם. נו נו. זי האָט געמאַכט פֿון דעם גענעראַל קאַשע, זי האָט איהם איבערגעלייגט אַ שיינע לעקציע, האָטשע איך בין געשטאַנען אַ גאַנצע צייט אונטער דער טהיר, איך האָב אַלס דוכט זיך אויסגעהערט וואָס זי האט גערעדט, אָבער איך האָב אַסך נישט פֿערשטאַנען. אַ קלונע מויד! איין ערליכע! איין שיינע! נישטאָ וואָס צו רעדען, אוי! נישט אומזיסט ציהט מיר מיין האַרץ אזוי צו איהר... וועלען מיר יעצט זעהן, צי זי וועט קומען צו איהם, ערשט הויב איך שוין אָן צו פֿערשטעהן, פֿאַר וואָס האָט דער פֿרעפֿעקט מיר געהייסען שוין פֿון אַ חודש פֿריער איך זאָל נאָכקוקען וואָס עס טהוט זיך ביי אידעלסאַנען אין שטוב. די קונסט אליין: אַרויסרופֿען דעם פֿאַטער אין פֿרעפֿעקטוראַ, אונד אליין געהן אַהער צו דער טאַכטער אונד פֿאַרשלאַנען איהר

אזוינע זאכען, די קונסט אליין איז אויך אַ נוטע. נאָר עס געהט עפעס אימיצער, מען דאַרף אַוועקגעהן. (געהט אַוועק).

פיערטער אויפטרעט.

הינדא אליין.

הינדא. נו, פֿטור געוואָרען פֿון אַלטען טויגעניכטס. אַראָבפֿיהרען אַ יודיש קינד פֿון גלייכען וועג, געבען איהר דערפֿאַר אַ ביסעל גאָלד, צי לאָזען דער פֿאַמיליע עסען איין שטיקעל ברויט, אונד דערפֿאַר צו דעקען זיי אַלעמען מיט אַ גרויסע תּרֶפֶה, ניין, ניין, דאָס טהוט זיך נישט אזוי גרינג אונד אזוי לייכט, נישט דאַרטען האָט ער געטראָפֿען, אייערע רעכענונגען זיינען פֿאַלש, ער וועט מיר דאַרטען וואַרטען נישט איין חודש נאר אייביג, ביז משיח וועט קומען. פֿוי, וואָס פֿאַר איין שלעכטער מענש! וואָס פֿאַר איין שלאָנג! ווי קען מען זיך ערלויבען צו דיינקען אַזאָ זאָך, נאָך מעהר צו ריידען. נאר וואָס איז דאָס וואָס דער פֿאַטער קומט נאָך נישט, שוין אזוי לאַנג? — דאָס מאַכט מיר אומרוהיג. אַזאָ ווילדע תּיה ווי אונזער פֿרעפֿעקט, פֿון בעס אויף מיין בעהאַנדלונג, גאָט ווייס וואָס פֿאַר איין שלעכטס ער קען אָבטהון מיין אומשולדיגען פֿאַטער. איך האָב אפשר געטהון אַ גרויסע גאַרישקייט וואָס איך האָב אזוי גערעדט מיט איהם אונד אזוי שלעכט איהם בעהאַנדעלט. האָב איך דען געקענט טהון אַנדערש? — ניין, איך האָב אזוי געמוזט טהוי 'מען הערט טריט'. אימיצער געהט, פֿילייכט מיין פֿאַטער.

פינפטער אויפטרעט.

הינדא אונד יחזקאל.

הינדא. פֿאַטער, וואו זענט איהר געוועזען די גאַנצע צייט? — אַלס אין פרע-פֿעקטוראַ? —

יחזקאל. וואו דען? — וואו זאָל איך זיין? — באַלד ווי איך בין געקומען צו געהן האָט מען מיר געזאָגט אַז דער פֿרעפֿעקט איז נישטאָ אונד מען האָט מיר געהייסען וואַרטען ביז וואנען ער וועט קומען.

הינדא. נו וואָס, איהר האָט זיך אויף איהם דערוואַרט? —

יחזקאל. פֿערשטעהט זיך אַז איך האָב דערוואַרט! מען מוז וואַרטען אַז מען שטעלט צו דיר צו אַ שוין וואָס נישט אַכטונג דו זאָלט נישט אַוועקגעהן.

הינדא. נו, איין זאָך איז שוין גוט, וואָס מיר וועלען שוין אין נישט פֿטור ווערען פֿון די אַלע געשעפֿטען, פֿון די פֿרעפֿעקטאָרען מיט דער מדינה אין איינעם.

יחזקאל. אזוי גיך?! — נאָ, דאָס רעדט מען נאָר דאָ זאָ נישט, נאר וואָס, האָב איך געמוזט זיך אונטערשרייבען דעם פֿרעפֿעקט איין פּאַפּיר, אַז איך זאָל נישט אַוועק-פֿאַהרען פֿון היער ביז ער וועט מיך ערלויבען.

הינדא. ווארום האָט איהר איהם אונטערגעשריבען אַזאָ פּאַפּיר? —

יחזקאל. וואס?! — אז איין פרעפֿעקט הייסט מוז מען זיך פֿאלגען. באלד פֿון אנהויב האָט מיר דער פרעפֿעקט געפֿרעגט: צי איך וויל טאָקע אוועקפֿאַהרען קיין אמעריקא. אויף מיין אַנטוואָרט אז איך וויל טאָקע, האָט ער מיר געזאָגט אז איך דאַרף נישט פֿאַהרען, אז ער וועט זעהן איך זאָל דאָ אין דער מדינה בלייבען. אז איך זאָל האָבען איין שטיקעל ברויט פֿרונק, וועט ער שוין אליין זאָרגען וועגען דעם, נאָר איך זאָל נישט אוועקפֿאַהרען, מיין גאָנצער גליק—זאָגט ער—היינט ערשט אָב נאָר פֿון מיר אליין. דערווייל רעדט נישט, שרייבט אונטער דעם פֿאַפֿיער אונטער געהט אַהיים.

הינדא. איהר ווייסט וואו ער איז געווען די גאָנצע צייט וואָס איהר האָט אויף איהם געוואָרט? —

יחזקאל. ניין, איך ווייס נישט.

הינדא. דאָ אין דיווען צימער.

יחזקאל. דאָ אין דיווען צימער!! דו ביסט מיט איהם געווען די גאָנצע צייט? וואָס האָט ער דיר געזאָגט? וואָס האָט ער געוואָלט? צו וואָס איז ער געקומען צו אונז צו געהן? —

הינדא. גיבט מיר דיין וואָרט אז דו וועסט נישט שרייען, נישט שעלטען, נישט ווערען אין פֿעם, וועל איך דיר אַלס דערצעהלען.

יחזקאל. דערצעהל.

הינדא. גיבט זשע דיין וואָרט.

יחזקאל. איך גיבט דיר מיין וואָרט.

הינדא. באלד ווי ער איז געקומען צו געהן, האָט ער געפֿרעגט וואו ביסט דו? — ער האָט זיך נאָר נישט וויסענדיג געמאַכט אז ער ווייס וואו דו ביסט.

יחזקאל. אַ קונצען-מאָכער!

הינדא. נאָך דעם האָט ער מיר געפֿרעגט, צי עס איז טאָקע אָמת אז מיר ווילען אוועקפֿאַהרען אין אמעריקא, אונטער וואָס ווילען מיר פֿערלאָזען רומעניע? — נאָך דעם האָט ער געפֿרעגט פֿון וואָס מיר לעבען? מיט וואָס מיר בעשעפֿטיגען זיך? — נאָך דעם, נאָך דעם...

יחזקאל. נו זאָג וואָס נאָכדעם? —

הינדא. נאָכדעם האָט ער מיר פֿאַרגעשלאָגען אז עס איז מעגליך ער זאָל אונז נאָטוראליזירען דאָ אין רומעניע, אז עס איז מעגליך מיר זאָלען לעבען גליקליך דאָ אין בראַזיליע, אונטער אויף מיין פֿראַגע פֿאַר וואָס האָבען מיר געפֿינען אַזאָן ביי איהם? האָט ער מיר פֿאַרגעשלאָגען, פֿאַרגעשלאָגען.... אַי! איך זאָל באַמאַכט קומען צו איהם צו געהן.

יחזקאל. (מיט האַסט). וואָס?! וואָס האָט ער דיר פֿאַרגעשלאָגען? איך געה שוין צו איהם, איך וועל איהם דערשטיקען מיט מיינע הענט, איך וועל איהם הָרְגֵנען ווי אַ הונד.

הינדא. מען דאַרף נישט דערשטיקען, מען דאַרף נישט הָרְגֵנען.

יחזקאל. וואָס דען דאַרף מען טהון? ווי האָט ער געקאָנט ריידען אזא זאך? —

וואָס האָסטו איהם געזאָגט? —

הינדא. וואָס זאָל איך איהם זאָגען? איך האָב איהם אַזוי געזאָגט אז עס איז איהם שוין געוואָרען פֿינסטער אין די אויגען, דערנאָך האָב איך געפֿענט די טיר אונטער האָב איהם געהייסען אַרויסגעהן.

יחזקאל. אונטער מער נאָר נישט? —

הינדא. וואָס נאָך האָב איך געקענט טהון? —

יחזקאל. געדאַרפֿט נעמען די קאָטשעבע אונטער געבען איהם אין קאָפֿף.

הינדא. איך האָב איהם אַזוי אויך געגעבען צו פֿערשטעהן וואָס פֿאַר איין מענטש ער איז, אונטער וואָס פֿאַר איין פֿאַלק ער געהערט. איך האָב איהם דערצעהלט די געשיכטע פֿון זיינע עלטער, עלטער זיידעס. זיי זענען געווען מערדער אונטער, האָטש ער לעבט אין אַנפֿאַנג 20-טען יאָהר הונדערט, איז אויך איין מערדער.

יחזקאל. צו וואָס טויג דיין גאָנצע פֿהילאָזאָפֿיע, דו ווילסט מיט פֿהילאָזאָפֿיע בערוהענען די ליידענשאַפֿטען פֿון אַנרויסען פֿריין, די דאָזיגע מענטשען פֿערשטעהן נאָר נישט וואָס הייסט איין ערליכע פֿרוי, אונטער נאָך מער איין ערליכעס יודישעס קינד, דייןע ווערטער האָבען נאָך מער מן-הספֿם איהם צורייצט. נאָט ווייסט וואָס ער וועט ערשט אונז נאָך אַבטהון, מען קען נאָר נישט וויסען וואָס עס וועט זיין מיט אונז מאָר-גען, דער פֿעם אונטער די ראַכע פֿון אַזאָ הערר ווי אונזער פרעפֿעקט איז, איז נאָר אַהן אַ סוף.

הינדא. אַ סוף. ווי וויער וועט איבערנעמען אונזער שטוב, פֿאַהרען מיר אוועק.

אונטער דאָרט האָבען מיר דאך קיין מורא נישט פֿאַר בראַזילער פרעפֿעקט.

יחזקאל. אונטער דאָס וואָס איך האָב אונטערנעשריבען דעם פֿאַפֿיער אז איך וועל נישט פֿאַהרען? —

הינדא. היי! שפיי אויף דעם פֿאַפֿיער!

יחזקאל. שפיייען אויף דער גאָנצער פֿאַליציע? זי וועט זיך נישט לאָזען אוועק-פֿאַהרען.

הינדא. די לעצטע דאָגה זאָל דאָס זיין. ווי האָלט עס שוין נאָר ביי פֿאַליציי. אונזער רומענישע פֿאַליציע, אַ שלעפֿער אויף אַ שלעפֿער. פֿאַר עטליכע לעאָ, וועלען זיי נישט נאָר לאָזען פֿאַהרען, זיי וועלען נאָך העלפֿען אונז איינפֿאַקען די זאַכען. נאָך מער, אז פֿאַליציי ווייסט אז מען טהוט איין צולעבן דעם פרעפֿעקט.

יחזקאל. איין אומגליק!

הינדא. נאָר קיין אומגליק, מיר וועלען אוועקפֿאַהרען, מיר וועלען האָרעווען אונטער האָף אז מיר וועלען דאָרט נישט לעבען.

יחזקאל. מיט דייןע ליפֿען, הלואי זאלען מיר האָניג לעקען.

הינדא. איין זאך, פֿאַטער, זייט רוהיג, טהוט נישט קיין נאַרשקייטען, שרייט נישט, דערצעהלט קיינעם נישט, וועט איהר זעהן, איך וועל דאָס אַלס שוין אליין מאַכען.

יחזקאל. דו וועסט אליין אַלס מאַכען? דו קענסט אפשר אום אונז צו ראַטע-ווען געהן צו איהם.

הינדא. ווי אַזוי קענט איהר פֿאַטער אַזוינע זאַכען ריידען? —

יחזקאל. נאָט ביי זאָל דיר אַבהיטען! איך וועל דיר דערשטיקען מיט מיינע אייגענע הענט.

הינדא. צו וואס דערשטיקען? איהר, דוכט זיך, קענט מיר גוט, איך וועל ניט
נעהן צו אזא מענשען וואס ווען איך דערמאן מיך נאר זיין נאמען ווערט מיר גוט
גוט. ווער? ער וועט זיך צוריהרען צו מיין קארפער? ווער? ער וועט מיר נעמען פאר
דער האנד? — ניין, קיינמאל! (טהוט א שפיי). פאטער. זייט רוהיג, אהן איהרע בענד
שונג, אהן אייער גוטען ווילען, וועט קיינער זיך ניט אנריהרען צו מיר. איך וועל ניט
פאר קיין שום געלד, פאר קיין שום לאהן לאזען מיין קערפער אונז זעלע פאלען,
זייען זיי רוהיג, טראכט ניט ווענען מיר קיין שלעכטס, ווארום שלעכטס טראכטען איז
אויך איין פערברעכען. בערוהיגט זיך, איהר האט דאך נאך היינט נאר ניט געגעסען.
קומט בעסער, וואשט זיך איך וועל גרייטען צום טיש אונז וועל איך געבען עטוואס
עסען.

יחזקאל. ניין, ביי א זוינע געשיכטען האט מען גאר ניט קיין אפעטיט צום עסען.
נאר פון דעסמווענען קום. (געהען אוועק).
(פארהאנג פאלט).

פערטער אקט.

@@@

די סצענע שטעלט פאר דעם זעלבען צימער וואס פריהער. צווישען 8-טען אונז 4-טען אקט
געדויערט א חודש.

ערשטער ארויסגאנג.

אקשארם אליין.

אקשארם. (קוקט זיך ארום). וואס זאל דאס זיין? — עס איז קיינער נישט. זיי
האבען עפעס נאר קיין מורא גוט פאר נגבים. אין אמת זאגענדיג איז דא אפילו נאר
ניטא וואס אוועקצוגנבען. איי, איך האב נאר פערנעסען. היינט איז דאך ביי זיי יום
טוב, שבעות, די אלטע זיינען געוויס אוועקגעגאנגען דאבנען. הינדע ניצט דעם יום
טוב אויף רוהען אביסעל לענגער אין בעט, זי מוז נאך א ציגל שלאפען. נו איך האב
זיך גוט אנגעמאטערט דעם חודש, ביי טאג אויפגען דיענסט, אונז אנאנצע נאכט אויפגען
הויף פון פרעפעקט. זעהט אויס אז ער האפט שוין גוט אז הינדא זאל צו איהם קומען.
ווארום ער האט געהייסען אז מען זאל געבען טהיר שטעלען איין וועכטער אזוי ווי
עס איז געוועזען פריער, האטשע ער האט מיר היינט געפרעגט: וואס הערט זיך ביי
אידעלסאנען אין שטוב? — ער האט גוט גענומען מיט גוטען, מסתמא וועט ער פיר
בירען נעמען מיט ביזנעס, גוט אומזיסט האט ער מיר געזאגט אז איך זאל אנזאנען
אידעלסאנען אז אין 4 טאג ארום זאל ער קומען אין פרעפעקטורא מיט זיין טאכטער,
ער גיט זיי 4 טעג צייט צו בעטראכטען. איי? ווען דער גענעראל וואלט וויסען ווי
עס האט געשמעקט מיט בלוט ארום זיין שטוב אין פערלווה פון דיווען חודש וואס
ער האט געווארט אויף הינדא, וואס ער האט געוואלט אז הינדא זאל צו איהם קומען.
אה! גיט אזוי וואלט ער דאן גערעדט מיט מיר... איי שווער איז איבערצולעבען אויף
דער וועלט. איך ליעב דאך הינדא, וואס איז דען אז איך בין א סאלדאט א פאלי-
צייסקע, האב איך דען גיט קיין הארץ? בין איך דען גיט קיין מענטש? א מאנסבילד
וואס ער איז אלט 28 יאהר האט דען גיט קיין רעכט צו ליעבען איין פרויענציער? —
ווארום האב איך ליעב געקריגען א פרויענציער גיט פון מיין גלייכען. גיט פון מיין
גלייכען? — איך האב דאך געקענט ליעב האבען אזא פרויענציער וועלכע וואלט
זיך גליקליך געשעצט, וועלכע וואלט געשטאלצירט מיט מיין ליעבע, וועלכע איך
וואלט גליקליך געמאכט מיט דערויף. וואס איך וואלט איהר געגעבען מיין נאמען.

פארוואס האב איך גראד ליעב געקריגען אזא פרויענציער וועלכע שטעהט א סך העכער אין דער בילדונג ווי איך? וואס אין דער נעמיינדע פערנעהמט זי אזא גרויסען פלאץ? הא, הא! הא! הא! א יודיש קינד א פלאץ אין געמיינדע ביי אונז אין רומעניע! עס איז דאך נאר צום לאכען. אבער ווי האלט זיך דאס די יודישע טאכטער צווישען אונז קריסטען ווי צווישען יודען. ווי דאס פאלק הערט איהר צו ווען זי רעדט! נאט מיין נאט! ווי שאן איז די הינדא אונז ווי אומגליקליך בין איך!..... וואס וועט זיין פון מיר ווען זי ווערט מיך ענטזאגען. ווען זי וועט נישט וועלען זיין מיין פרוי. וואס וועט דאן ווערען פון מיר?.... נאר פון דעם געדאנק אליין ווערט מיר פֿינסטער אין די אויגען. (נעמט זיך צום הארצען). אוי! מיין הארץ וועט זיך צורייסען. דעם ווייטאג וועל איך נישט איבערלעבען. וואס איז דאס פֿאר א געפֿיהל? — איך האב דאך שוין דוכט זיך געליעבט אין מיין לעבען פֿרויען. א! דאס איז געוועזען מסתמא נישט די הייליגע ליעבע. הינדא שטעהט מיר שטענדיג פֿאר די אויגען. איהר ריידען, איהר שטימע הער איך שטענדיג אין די אויערען. דער ווארט „אמעריקא“ אונז דאס וואס הינדא וויל אהין פֿאָהרען. רייצט מיר שטענדיג, איך קען משוגע ווערען. איך קען ווערען א פֿער-ברעכער. לעבען געבען איהר, אשהמען מיט איהר אשהעם יעצט דאס איז—מיין אייני-ציגער פֿערלאנגען.... וואָרף איהר אוועק! פֿערנעם איהר! זי איז דאך איין יודיש קינד, זי וועט נעמאלס זיין דיינע! ניין. דאס קען מען נאר זאגען אזוי. האט דען געפרו-בירט אימיציע וואס האט ליעב אזוי ווי איך ליעב אוועקוואַרפֿען זיין געליעבטער אונז פֿערנעסען. דאס איז דאך נאר עצות פֿון פֿרעמדע, עצות געבען איז גרינג, אָבער ליידען אונז ליעבען ווי איך ליעב איז זעהר שווער. ניין. ניין. שווער מאַך ניין! אין פֿייער, אין וואַסער, אין קבר, נאר אין איינעם מיט איהר! —

צווייטער אויפטרעט.

אַקשאַם און הינדא.

הינדא. אה! איהר זענט דא? —
אַקשאַם. ווי שטענדיג. אונז דער הויפט זאך ווענען דיענסט.
הינדא. וואס ווילט איהר דערמיט זאגען? —
אַקשאַם. וואס זאגען? — אלע טאָג קום איך אין דער פֿריה צו אייך, מען האט מיר אזוי געהייסען.
הינדא. אז מען האָט אייך געהייסען זיין אין דער פֿריה, פֿאַר וואס קומט איהר נאך אמאָל ביי טאָג אויך? — איהר זענט כמעט א גאנצען טאג ביי אונז.
אַקשאַם. וואָס איך קום אזוי אָפֿט צו אייך איז דא 2 אורזאכען, די ערשטע: ווייל דער פֿרעפֿעקט האָט מיר געהייסען אַכטונג געבען אויף אייך, איהר זאָלט נישט אוועקפֿאָהרען אין אַמעריקא. די אנדערע אורזאכע... (שטיל: זאָל איך איהר זאגען? ניין. איך קען נישט).
הינדא. הייסט עס אז מען פֿילעוועט אונז. אונז וואס איז די אנדערע אורזא-כע? — איהר האָט נאָך נישט געזאגט.

אַקשאַם. שוין א גאנצער מאָנאט אז איך גייע אויף אייך אַכטונג.
הינדא. איך דערמאן מיר, שוין פונקט א חודש ווי איהר האָט געבריינגט א-הער צו פֿיהרען דעם פֿרעפֿעקט.
אַקשאַם. ריכטיג.
הינדא. איהר האָט געזאָגט אז איהר זענט געקומען אהער ווענען דיענסט. דאָס וואָס איהר נישט אויף אונז אַכטונג איז דען נישט קיין דיענסט? —
אַקשאַם. דאָס איז א דיענסט, נאָר ערשט בין איך געקומען אייך אַנצוואַנגען אז אין 4 טאָג אַרום זאָלט איהר אונז אייער פֿאָטער 9 א זיגער אין דער פֿריה קומען אין פֿרעפֿעקטורא.
הינדא. איך אויך? צו וואָס? וואָס האָב איך דען דאָרט ציטהוין? איך וועל נישט געהן! —
אַקשאַם. געוויס דאָרף דער הערר פֿרעפֿעקט מיט אייך עטוואס רעדען, זייט נישט אין פעס אונז פֿערנעסט נישט אז איהר זענט איין יודיש קינד אונז בעשעפֿטיגט זיך מיט שטונדען. אונזער פֿרעפֿעקט איז זעהר שטריינג ווענען דעם דין, אז יודען טאָרען זיך נישט בעשעפֿטיגען מיט שטונדען. הינדא! איך בין נישט געקומען זיך צו קריגען מיט אייך, איך בין געקומען צו שמועסען מיט אייך ווענען זעהר איין וויכטיגעס אונז גרויסע זאך פֿאַר אייך אונז פֿאַר אייערע עלטערען. נאָר צו וואָס זאָל איך מיט אייך ריידען? נאָט אייך איין בריף, לייענט איהם איבער, דערנאָך וועלען מיר ריידען. (נישט איהר אי-בער איין פֿער'חת'שען בריף).
הינדא. (לייענט דעם קאָנווערט): „אויפֿגענען נאָך מיין טוידט, פעטראַ אַקשאַם... וואָס זשע ווילט איהר? איך זאָל אויפֿגענען דעם בריעף? דוכט זיך אז איהר לעבט דאך. דאָס איז דאך אייער לעצטער ווילען. אייער צוואַה, אייער אונטערשריפט? —
אַקשאַם. איך בעט אייך באַלד אויפֿצוגענען די בריעף אונז איבערלייענען, וואָרום פֿון אייער ענטפֿער אויף דעם בריעף, היינט אָב מיין גאנצעס לעבען. אונז א ביסעל אייערע.
הינדא. סאָ שרעקליכע זאכען איהר רעדט!! נו, איך וועל לייענען. (רייסט אָב דעם קאָנווערט, לייענט): „אין טוידט פֿון פֿרעפֿעקט, פֿון הינדא אידעלסאָהן אונז מיינען בעט איך אז מען זאָל קיינעם נישט בעשולדיגען. איך האָב געהרגט דעם אַלמען שלע-פֿער, דעם פֿרעפֿעקט דערפֿאַר וואָס ער האָט נאָר געלעבט אום אומגליקליך צו מאַכען די פֿרויען. איך האָב געהרגט הינדא אידעלסאָהן דערפֿאַר וואָס זי האָט זיך אזוי לייכט איהם איבערגעגעבען. מיינענדיג אז זי וועט דערמיט ראַטעווען איהר פֿאַמיליע. איך האָב זיך זעלבסט ערשאַסען, וואָרום אָהן הינדא'ן קען איך נישט לעבען. איך האָב איהר געליעבט ביזען טוידט, אונז אז דאָס איז ריכטיג אזוי, קען מען זיך איבערצייגען. מיט דערויף וואָס איך האָב געטהון. ווער עס ווייסט וואָס אַמת'ע ליעבע איז, דער וועט פֿערשטעהן וואָס איך האב געטהון, אונז וועט מיר קיין אומרעכט געבען. איך בעט צו בעראַבען מיר מיט הינדא'ן אין איין קבר, וואָרום אזוי האָט זי, מיין ליעבע הינדא, פֿערשטאנען די ליעבע...“
הינדא. (פֿערבעהאלט די בריף אין טאַש). נאָט מיין נאָט! וואָס איז מיט מיר?! מיר איז נישט גוט, מיר פֿעהלט לופֿט! פעטראַ! זאָגט, וואָס איז דאָס! וואָס מיינט איהר מיט דערויף? — פֿון וואָנען ווייסט איהר אז איך פֿערשטעה אזוי ליעבע?...

אקשם. איך האב אלס וואס איהר האט גערעדט מיטן פרעפּעקט גוט געהערט, שטעהענדיג אונטער דער טיר, אייער מיינונג ווענען לעבע האט מיך איבערצייגט, אז איהר פּערדיענט זי. אונ דער, וועמען איהר וועט לעבע קריגען, אונ ער וועט אייך לעבען, דער וועט זיין גליקליך. איך האב פּערשטאנען אז איהר קוקט אויף חופה וקידושין ווי אויף א צערמאניע נור פאר די וועלט, איך בין געוואר געווארען אז אייער הארץ איז פריי, עס געהער צו קיינעם נישט. דאס וואס דער פרעפּעקט האט אייך פּאַרגעשלאגן, האט אין מיר ערוועקט אויסער לעבע, נאך אייפּערזוכט. הינדא, איהר ווייסט נישט וואס פאר איין געפיהל אייפּערזוכט איז, זאל אייך נאך איינהייטען וויסען פון אזא געדפיהל. איהר זאלט קיינמאל נאך נישט וויסען דערפון. נאך דער געדאנקען, אז אס, אס אום ראטעווען אייערע עלטערען, אים נישט צו שאדענען פאר הונגער, וועט איהר קומען צו געהן צו איהם, האט מיר שטענדיג געבראכט אין פּערצווייפלונג. איך פלעג פּערלירען די מענשליכע געפיהלע, איך האב נישט געוואוסט וואס עס טהיט זיך ארום מיר, איטליכער שאטען וואס איז נאך דורכגעגאנגען אין פּערלויף פון א גאנצען מאנאט אויפן הויף פון פּרעפּעקט, פלעגט ערוועקען אין מיר א פורכט; אס געהט שוין, געהט שוין הינדא. מיט וואס עס האט זיך געדארפט ענדיגען די זאך, נאך בעהיט, ווען איהר זאלט געקומען, ווייסט איהר דאך שוין, איהר האט דאך שוין געלייגעט, א גאנצען חודש נאכט אונ נאכט מאטערען זיך אין די געדאנקען, זעהן שלעכטע חלומות מיט אפגענוע אויגען. גאליציאנערען, לעבען אונ אייפּערזוכט זיין. א גאנצען מאנאט לעבען ווייט פון דער פּרויענציער וועלכער מאן לעבעט, נישט ערלויבען זיך ארויסצורווייזען עטוואס די געפיהלע. אה! ווי שווער איז דאס! וואס פאר איין מאטערניש איז דאס! מעהר קען איך שוין נישט אויסהאלטען! מיין קערפער, מיין זעלע, דאס נישט צו וויסען צי יא, צי ניין, קען שוין נישט איבערטרעגען! הינדא, זאגט! לעבעט איהר מיר? — קען איך רעכענען אויף אייער לעבע צו מיר? —

הינדא. דאס וואס איהר האט מיר געזאגט, איז איין אונגעהאפּטע, נייע זאך פאר מיר, איך ווייס אייך נאך נישט וואס צו ענטפערען. איך מוז דאך אביסל צוגע-וואהנען זיך צו דעם געדאנקען וואס איהר האט מיר געזאגט אז איהר לעבעט מיר, אונ איך מוז דאך אפּרענען ביי מיין הארץ, וואס וועט מיין הארץ אויף דערויף זאגען? —

אקשם. פּרענען זיך ביי אייער הארץ? הינדא, דערמאנט זיך ווי איז געווען אייער הארץ אז מיר זיינען געוועזען קליינע קינדער. אז איך האב זיך מיט אייך געדפילט אין אייער סאך, אז איך האב אויף זיך גענומען איין ראליע פון א לעהרער אונ איך האב אייך געוויזען די ערשטע בוכשטאבען פון דעם רומענישען אלפאבויט, וועלכע איך האב אליין אויך נישט גוט געקענט, אונ פון וועלכע איך בין נאך היינט אויך נישט קיין סך אוועקגעגאנגען. אבער וואס האט איהר זיך אין דער צייט אויסגע-לערענט? — אונז האט מען דאן צושריבען, מייער עלטערען האבען מיר אונגעהויבען צו זאגען, אז עס פאסט נישט פאר איין קריסט, איין יונגען רומין, ער זאל זיך געהן שפילען אין א יודישע שטוב מיט יודישע קינדער. אייערע עלטערען האבען געזאגט, אז עס איז איין עבירה צו לערנען זיך מיט קריסטליכע קינדער אין איינעם אונ געה-מען ווי צו זיך אין שטוב, פּערשיעדענע גלויבען, פּערשיעדענע אויסזיכטען אויפן צו-

קונפטיגען לעבען, אונ נאכהער דאס לעבען אליין האט אונז ווייט אוועקגעשטופט איינעם פון אנדערען.

הינדא. יא, ווייט אוועקגערוקט איינעם פון אנדערען, ריכטיג, מייער יונגע יאהר רען זענען אוועקגעגאנגען שטענדיג אין ארבייט, אדער אין קיך אדער ביי גייהמאשיין. איך קען מיך נישט עראינערען אין מיין גאנצעם לעבען איין מינוט וואס איך זאל זאגן גען אס דאמאלס האב איך געלעבט. נאך די לעצטע צייט, בילדענדיג זיך, ויצענדיג פארן בוך, ווייזט זיך עפעס ליכטיגע שטראהלען, אונגעעהמע, פאר מיין זעלעלעבען, יעצט ארבייט איך מעהר ווי מען קען נאך ארבייטען, ערשטענס ווארום די ארבייט איז מיר געטהיט, אהן ארבייט קען איך נישט לעבען. צווייטענס, מיט דער ארבייט וועל איך מיר פּערדינען געלד, אונ מיט די געלד וועל איך עררייכען רוהע פיר מייער זעלע אונ פאר מייער אלע גאנהנטע.

אקשם. דאס הייסט איהר ווילט זאגען, איהר וועט אנקלויבען אסך געלד אונ אוועקפאָהרען אין אמעריקא? —

הינדא. איהר האט גוט פּערשטאנען מייער געדאנקען.

אקשם. נאך וואס האט איהר מיט מיר געמאכט? וואס וועט מיט מיר זיין, אין אייערע ווערטער האב איך נאך נישט געפונען אנטווארט אויף דעם וואס איך האב אייך געזאגט, וואס איך האב אייך געפּרעגט.

הינדא. א אנטווארט אויף אייער פּראגע האט איהר, פּערזענליך זענט איהר מיר נישט אבישיליך, אייער זיין געבען מיר איז מיר אפילו עטוואס אונגעעהט. אקשם. נישט מעהר? —

הינדא. עס קען זיין מעהר, נאך אויף דעם דארף מען שוין פּערדינענען. זאגען זיא מיר אפּענטליך ווי אזוי קען איך זיך אוועקגעבען איין מענשען אונ איהם לעבען, וועהרענד דער מענטש דינט אין פאליציי אונ איז נישט מעהר ווי איין אינטערעסאנציער, איהר ווייסט דאך גאנץ גוט ווי שווער עס איז צו לעבען אין אזא שטאדט ווי באָאליע אז מען געהט אין גאנצען 40 לאו איין חודש געהאלט. אונ מיט וואס איהר לעבעט איז דאך נאך איין חרפה צו דערזעהלען. מילא אייך מוז מען דאס פּערצייען, וו ארום איהר טהוט עס, עבירות, פּערברעכען, אום צו האבען צו עסען איין שטיקעל ברויט. אבער אז איך וועל ווערען אייער פרוי אונ וועל וויסען ווי אזוי איהר האט עס בער קומען, מיט וואס פאר איין אופן איהר האט עס דערגרייכט דעם שטיקעל ברויט, וועל איך דען קענען עפעס עסען, מיין מאן א פאליצייסקע מיט הענד פול מיט שוחד, ער וועט דאך פּערשמוציגען מייער הענד, מיין קערפער, אז ער וועט זיך צו מיר צוריהרען. אקשם. איך האב געמיינט אז איהר וועט מיר ענטזאגען אין מיין לעבע דערום ווארום מיר זיינען פון פּערשיעדענע גלויבען. אבער אויף דערויף וואס איהר רעדט יעצט האב איך זיך נאך נישט געריכט.

הינדא. בשעת איהר געהט שוחד, בשעת איהר קוועטשט ארום דעם לעצטען ביטערען גראשען פון ארעמען פאלק, אויף יעדער קליינעקייט זאגט איהר אז איהר וועט מאכען איין פראטאקאל, כדי איהר זאלט קריגען עטליכע באן, טראכט איהר דען וואס פאר איין שלעכטס איהר טהוט? — וואס פאר איין עבירה דאס איז פאר גאט

אז פאר לייטען? — ניין, איהר מוזט דאן נאך נישט טראכטען, אייער נאָט איז דאָך איין גוטער, ער פֿערצייעט דאָך אייך אַלס, אָבער די מענשען...

אקשם. פֿאַר וואָס זאָלען די מענשען אונז נישט פֿערצייהען? — ווייסען זיי דען נישט אז מיר טהוען דאָס אַלס על־פֿי נויטה, אז מיר האָבען נישט פֿון וואָס צו לעבן. דער ביי עלטערע מענשען פֿון אונז, נאָך רייכע מענשען נעהמען דאָך אויך דאָס זעלבע, אייניגע מענשען נעהמען אום צו לעבען איין גוטען טאָג, אנדערע קלויבען דאָס געלד אום איבערצולאָזען גרויסע ירושות פֿאַר די קינדער, אנדערע בויען קלויסטערס, קויפֿען טהייערע, הייליגע בילדער אין די קירכען, אָט די מענשען דאַרף דער פֿאַלק נישט פֿערצייהען, אָבער אונז אָרעמע לייט, זענען ווערט מען זאָל זיי פֿערצייהען.

הינדא. פֿאַר טהון איין עבירה, פֿאַר טהון איין פֿערברעכען, איז נישט קיין אונטערשייד צווישען גרויסע און קליינע מענשען, אָבי נאָך דאָס איז איין מיאוסע זאָך איז דאָס מיאוס פֿאַר אַלע, סײַ פֿאַר קליינע, סײַ פֿאַר גרויסע. דאָס וואָס איהר האָט געזאָגט ווענען דעם אונטערשייד צווישען אונז אין דער רעליגיאָן, מוז איך אייך פֿרעגן: נען: נו וואָס מיינט איהר?

אקשם. איך מײַן אז דאָרט וואו עס איז דאָ אַמטע לעבע דאָרט שפּיעלט רעליגיע קיינע ראָליע, אָבי נאָך איין פֿרויענציעמער לעבט איין מאַנספּערוואָן מען זי ווענען דער לעבע אָפּפֿערען...

הינדא. יא, אָפּפֿערען, אָבער וואָס? — ווען די פֿרויענציעמער לעבט דעם מאַנספּערוואָן, דאָס איז אָפּפֿערען, אָבער נישט אין דיעזען פֿאַל ווי יעצט... אין אונזער פֿאַל ווי איהר זאָגט האָט איהר מיר לעבן אַזוי שטאַרק אז איהר ווילט פֿאַר מיר אָפּפֿערען אייער לעבען, אָבער נישט איך האָב דאָס געזאָגט. איך וויל דאָך נאָך קיין שום אָפּפֿער פֿאַר אייך געבען.

אקשם. הייסט עס, עס קומט אויס אז איך דאַרף זיך בעשניידען און ווערען אַ יוד.

הינדא. האָט איהר מיר אַזוי לעבן ווי איהר האָט געזאָגט, איהר ווילט ווערען גליקליך אין אייער לעבען, איהר ווילט בערווייניגען אייערע געהירען מיט מײַן ריינע לעבע און איהר ווילט מיר געבען אייער נאָמען, פֿאַר לייטען און פֿאַר נאָט, איז דען דער יודישער נאָט קיין נאָט נישט.

אקשם. מײַן זיין זיך ביי אונז אין בראַילע, דאָ אין רומעניע ווערען אַ יוד, וואָס רעדט איהר? קען מען דען דאָס טהון? נאָך אונזערע געריכטען, אונז מיט וואָס פֿאַר איין ווען זאָגט מיר.

הינדא. אייער צווייפֿעל ווייזט מיר ריין אז איהר לעבט מיר נאָך נישט זאָ ווי מען דאַרף לעבען, וואָס געהט אייך אָן אייערע רומינער? וואָס שרעקען אייך אייערע געריכטע? — פֿאַר וועמען האָט איהר מורא? פֿאַר דעם הינען פרעפֿעקט? די אַמטע, ריינע לעבע ווייס נישט וואָס הייסט מורא, איהר זענט פֿאַרברייטעט מיר צו אָפּפֿערען אייער לעבען....

אקשם. שטאַרבען ביי אייערע פֿיס! —

הינדא. שטאַרבען ביי מײַנע פֿיס ווילט איהר, און אָפּפֿערען מיט אייער גלויבען ווילט איהר נישט. אַזוי דאַרף איר אייד פֿערשמעהן. ניין! איך בעדאַרף נישט אייערע

אָפּפֿערס, נישט אייער לעבען, נישט אייערע רעליגיאָן, איך בין שוין אויסגעוואַקסען פֿון די יאָהרען ווען מיט דעם וואָרט אָפּפֿער האָט מען געקענט קויפֿען מײַנע לעבע. איך, קען זיין, פֿערשטענד בעסער אייער לעבע צו מיר ווי איהר אַליין, אייער אייפֿערזוכט צום פרעפֿעקט, אייער פֿורכט אַז אָט, אָט וועט איהר מיר פֿערלירען. נאָך איך אַליין קען אייך קיינמאָל נישט לעבען, וויסענדיג אז ווענען אייער קאַרפּליכע הנאָה האָט איהר געאָפּפֿערט מיטען גלויבען פֿון אייערע עלטערען. מען קען אייך 100 מאל בעשניידען, נאָך ווען איהר טהוט עס נישט ווענען איבערציינונג, ווייל איהר האָט ערקאַנט די ריכט־טיגע ריינע לעהרע פֿון נאָט דעם פֿאַטער, נאָך ווענען מיר, ווייל איהר ווילט מיר האָבן בען, ניין! פֿאַר מיר בלייבט איהר שטענדיג איין קריסט!

אקשם. און איין קריסט קענט איהר נישט לעבען.

הינדא. פֿאַר וואָס נישט? איך קען איהם לעבען, פונקט ווי איך קען לעבען

איין פֿרענען יודען.

אקשם. טאָ ווען אַזוי? טאָ זאָגט מיר ווי אַזוי קען מען עררייכען אייער

לעבע, מיט וואָס פֿאַר איין ווען דאַרף געהן דערצו? —

הינדא. נישט מיט דעם אָפּפֿערען דאָס לעבען, נישט מיט דעם בייטען דעם גלויבען, נאָך מיט דעם ערליכען לעבען.

אקשם. ערליכען לעבען? — איך פֿערשמעה אייך נישט.

הינדא. איך קען נאָך לעבען דעם דאָזיגען, וועלכער, פֿון וואָס פֿאַר איין גלויבען עס איז, עס גלייכט זיך צו אַם דיעזען פֿאַרשטעלונג וואָס איך שטעל מיך פֿאַר פֿון מײַן צוקונפֿטיגען פֿאַמיליען-לעבען.

אקשם. זאָגט מיר וואָס פֿאַר אַ מין ווינען זיי? —

הינדא. איך בין שוין אַרויס פֿון די יאָהרען, אין וועלכע עס געפֿעלט דער מעדענען, דער ראָק מיט די גאָלדענע קנאָפּ, שיינע פֿאַמיליע, רייכטהום און דאָס גלייכע זאָכען. גערייכט און צוגערופֿען פֿון זייערע ליידענשאַפטען, פֿון געפֿיהלע, גיבען זיי זיך אַוועק אויף אימער און פֿעראומגליקען זיך אויף זייער גאַנצעם לעבען, איך האָב שוין גענוג געזעהן אין מײַן לעבען, שוועסטער וועלכע ווינען אומגליקליך געוואָרען צוליב די גאָלדענע קנאָפּ, צוליב דעם פֿאַלשען פֿנים פֿון די יונגע לייט, נישט איינע פֿון מײַנע פֿריינדלעך, און צום אומגליק טאַקע נאָך טעכטער פֿון איזראַל, זענען געפֿאַלען.

אומגליקליך געוואָרען, אין זייערע יונגע יאָהרען און אין זייער גאַנצעם לעבען. זיי האָבען נישט געוואוסט וואָס איז אַזוינס לעבען, זיי האָבען געמיינט אז די סימפּאָטיא וואָס זיי פֿיהלען צו יעמאַנד הייסט שוין לעבען, און נישט וויסענדיג יענעם שטאַם, בעשטאַנד אין דער וועלט, נישט קענענדיג זיין פֿאַרינעם לעבען, זיין גאַטור, פֿאַלגענד דעם ערשטען, נישט בערעכענענדיג אויפֿוועקונג די לעבע אין האַרצען, האָבען זיי זיך איבער געגעבען אין גאַנצען, אָבער זיי האָבען פֿאַר דעם טייער בעצאָהלט, מײַנע פֿערלאַנגען איז נישט קיין גרויסע, און נאָך נישט קיין שווערע מען זאָל דאָס נישט קענען טהון פֿון מײַנעם ווענען.

אקשם. נו זאָגט שוין וועלכע? וואָס פֿערלאַנגט איהר? —

הינדא. איהר דאַרפֿט אַראָבעמען פֿון זיך דעם פֿאַליצייסקען מאַנטעל, דער מאַנטעל וועט אייך, אָדער ווי איהר דריקט זיך אויס, אונז, צו נאָך נישט בריינגען.

הינדא אידעלסאן.

אקשאם. מיט וואס זשע וועל איך... מיר, לעבען?—אויסער דיענסט און אהן

דעם מאנטעל ווייס איך דאך נאך נישט.

הינדא. דאס איז נישט קיין אנטווארט, מיט דעם לעבען, מיטן גלויבען ווילט איהר אפפערען פון מיינעם ווענען, און מיט דעם פאליצייסקען מאנטעל נישט?— אקשאם. פון וואס וועלען מיר לעבען?—

הינדא. מיט ארבייט, ערלערנען זיי איין ארבייט, וואסערע עס איז און וואסערע איהר ווילט. לערענט זיך אויס פערדינען אייער ברויט עהרליך, ארבייט אונז עהר-ליכקייט איז אין דער נאנצער וועלט נעטהיג און ווערט נישט בעצאהלט. זאגט זיך אב פון דער שטאלצע מיינונג אז נור איהר רומענער זענט מענטשען אויף דער וועלט, גע-וואהנט זיך איין אין יעדען מענטשען צו שאצען זיין רעליגיע און זיינע געוואנהייטען. פערנעסט אין דעראינען אז איהר זענט נור בעשאפען געווארען אייביג נאך צו נעהמען און נעהמען ביין יודען. ליינעט מעהר ביכער, וועט איהר וויסען אז אויף נאשט וועלט לעבען אביסעל בעסער די מענטשען ווי ביי אייך אין רומעניען, דער עיקר העלפט אונז מיר זאלען קענען וואס ניכער ארויס פון דער לאנד אין וועלכער מיר זענען געבארען געווארען, וועלכער מיר לעבען, נאך וועלכע איז פאר אונז נישט קיין מוטער נאך א שלעכטע, אונזערבארמליכע שטיף-מוטער.

אקשאם. וואס זאגט איהר? איך זאל אייך העלפען אוועקפאהרען פון דאנען.

און וואס וועט זיין מיט מיר?—איך וועל דאך דא שטארבען.

הינדא. צו וואס דארף מען שוין באלד שטארבען?— פערלייכטערט אונז די ארבייט, מיט דערויף וועט איהר ארויסווייזען, אונז איבערציינען דאס איהר האט מיר באמת מיט מיינע עלטערען ליעב און איהר ווילט אונז זעהן גליקליך, מיט דערינען וועט איהר אונז איבערציינען אז איהר זענט איין עהרליכער גוטער מאן, אז איהר ליעבט נישט צו פערפאלגען אונז צו דריקען דעם שלאפטען מענטשען, דאס איז דער ערשטער תנאי, אויב איהר ווילט אז איך זאל אייך לעבען, אויב איהר ווילט עררייכען אייער גליק, מוזט איהר אונז העלפען מיר זאלען אס ניכסטען פון דער לאנד קענען ארויספאהרען.

אקשאם. איך קען אייך נישט פערשטעהן, איך וועל אייך העלפען אוועקפאהרען

קיין אמעריקא, איהר וועט אוועקפאהרען, איך וועל בלייבען דא אין בראזילע און אזוי וועל איך עררייכען מיין גליק און רוהע!—פארענ איך אייך: קען איך דען זיין אהן אייך גליקליך?—

הינדא. איין אמת, אלע פערלייכטע זענען בלינד, איהר ווילט אפגעטליך פאר דער וועלט מיר ערקאנען פאר אייערע א פרוי, דא אין רומעניע קען דאס נישט זיין. איך וועל ווענען ליעבע נישט האנדלען מיט מיינע רעליגיע, ניע וועל איך ערלויבען, געמאלט וועל איך צולאזען אז דער וואס האט מיר ליעב זאל האנדלען ווענען זיין ליעבע מיט זיין רעליגיע, דאס וואס מען קען נישט הייער אין בראזילע, קען מען זעהר לייכט עררייכען אין נאציאָרק. ערשט האט איהר מיר פערשטאנען?—

אקשאם. איך הויב שוין אן עפעס צו פערשטעהן.

הינדא. נעהמט מיך אן פאר דער האנד, טהוט מיר א קוק אין די אויגען און זאגט מיר וואס זעהט איהר אין זיי?—וואס פיהלט איהר? איהר מיינט אז איך האב

נישט פערשטאנען מיט א חרד'ש צוריק ווי איהר האט אנגעהויבען צו נעהן צו אונז, פאר וואס איהר נעהט?—איהר מיינט אז מיין הארץ האט מיר נישט געזאגט אז איהר נעהט אזוי אפט צו אונז ווענען מיר? איהר, קריסטען, רומענער, מיינט אז מיר יודישע קינדער האבען נאך קיין גערווען נישט?—ווייסט איהר דען וואס איך האב איבערגעלעבט אין די אייגענע מינוטען וואס איך רעד מיט אייך?—ניין, די געפיהלען דער פרויען וועלכע ליעבען אמת, זינד פיל גייסטליכער ווי די געפיהלען דער מאנספערזאנער, זעהט נאך ווי אונזערע יודישע טעכטער לעבען גיך אב, ווערען גיך אלט, ווייסט איהר פאר וואס? ווייל מיר יודישע קינדער לעבען מעהר מיט די געפיהלען, מיט די געהירען, מיט די גערווען ווי מיט דעם קערפער. מיינע געדאנקען, דער מאן זאל מיר ליעב האב-בען, מיין הויז, מיינע קינדער דאס איז דאך, אונזער גאנצעס יודישעס גליק, ביי אונז יודישע מאנען און פרויען האט איהר רומענער דאס אלס צוגענומען. איינס איז ביי אונז געבליבען וואס מען קען נאך ביי אונז נישט צוגעהמען, דאס איז אונזער ליעבע און אייניגע שטונדען גליקליכעס פאמיליען לעבען, אונזערע פערלאנגען, אונזערע מאט-טעריאלליגע בעדערפניסען זינד זעהר קליין, בעגרעניצט, ביי אונז ארבייטען די פרויען זא ווי די מאנספערזאנען, איהר ווילט מיין ליעבע? יא, איהר קענט זי האבען, איך קען זי אייך געבען, נאך מיט א תנאי אז איהר מוזט מיר דערפאר געבען איין גליק-ליכען פאמיליע-לעבען, דא, אין רומעניען פאמיליע-לעבען ביי דעם האסס וואס עס איז דא אויף אונז נאך ווענען גלויבען, קען נאך נישט זיין, נאך די פרייע לאנד אמעריקא קען אייך געבען מיין ליעבע, און איהר קענט מיר געבען דאס וואס איך פערלאנג פון אייך און דאס וואס איך האב רעכט צו פערלאנגען. נישט איך און נישט איהר וועלען דאך וועלען אז אונזערע קינדער זאל מען רופען מיט דעם נאמען ימקור, וואס פאר איין מאנסער נאמען איז דאס! עס איז דאך א תורה, די ארעמע, אונשולדיגע קינדער וואס זענען געבארען געווארען גלייך ווי אלע, ווארום זאלען זיי שטענדיג טראגען אויף זיך אזא תורה אזוי ווי קין, וואס מען קען דאס נאך נישט אבוואשען, און וואס פאר איין ראליע וועל איך שפילען ביי אייך אין הויז? א ראליע פון א דינסט, פון א עקענאמקע? שאהן וועט עס זיין?—זעהט ווי עס לעבט דא די פאמיליע אבראם-סאהן, זי איז איין פראוואלעאונגע, ער, איהר מאן, מאסי, איז א יוד, זיי האבען גע-פונען זייער גליק, זייער ליעבע אין דער שווייץ און יעצט לעבען זיי דא גאנץ גליקליך.

אקשאם. אבראםסאן איז דאך נישט געטויפט, ער איז דאך א יוד.

הינדא. וואס תורה איהר איבער מיינע ווערטער? איז דען נישט אלס איינס, ער אדער זי, ווער עס איז א יוד, ווער עס איז א קריסט, דא איז געשלאסען פאמיל-ליען-לעבען און מען קען נאך נישט וויסען וואו עס הויבט זיך אן איינע און וואו עס ענדיגט זיך די ערשטע. בערעכענט ווי גרויס איז איהר אפפער אז זי האט בעשלאסען צו זיין איין פרוי פון א יודען! אזא אפפער-פערשטעה איך, עס איז נישט ווי מען זאגט: איך וועל זיך שיסען ביי די פיס פון מיין געלייכטע אדער געלייכטער. מיט א קויל אדער מיט א פעקעל שוועבעלאך וועל איך ענדיגען דעם רעכענונג פון מיין לעבען— יא, עס איז גאנץ קורץ, מיט דערויף ענדיגט מען דאך דעם רעכענונג פון דער ליעבע אויך. אקשאם. ערשט פערשטעה איך שוין, איך וועל מיט אייך אוועקפאהרען אין אמעריקא קא. איך וועל זיך דארט אויסלערנען איין ארבייט און דארט וועט איהר ווערען מיין פרוי.

הינדא. ניין, די ארבייט לערנט פריער דא אויס, דערנאך קומט צו פאָהרען אין אמעריקא און דארט וועט איהר שוין זעהן ווי הינדא קען ליעבען.
אקשאים. נו לערענט מיר אויס ווי אזוי זאל איך אנהויבען טהון דאס וואס איהר ווילט, כדי איך זאל קענען עררייכען רוהע פֿון מיין זעלע און האָפענונג אויף אייער ליעבע.

הינדא. איך מיינ אז די ערשטע זאך מוזט איהר אונז העלפען, מיר זאלען קענען פֿון דאנען וואָס ניכער אַרויספֿאָהרען. ווי אזוי דאָס צו טהון דאַרף מען בער טראַכטען. מיינ פֿאטער מוז די ערשטע זאך נאָך מאַרגען איבערגעבען אייך ביי דעם נאָטאָריום די שטוב מיט דעם שמייער-הויז. מיר וועלען אוועקפֿאָהרען פֿון דאנען, איהר וועט זיך אויסלערנען איין אַרבייט, וועט זיך אַבזאָגען פֿון דער דיענסט, פֿערקויפֿען די שטוב און קומען צו פֿאָהרען צו אונז אין אמעריקא...
אקשאים. און אָבערען אייך רעכענונג!

הינדא. יא, אָבערען א רעכענונג, און דערפֿאַר וועט איהר קריגען (גוט איהם די האַנד) מיינ האַנד און מיינ ליעבע. מיינ פֿריינד! די ליעבע וואָס איהר פֿערלאַנגט פֿון מיר היער איז קיינע ליעבע. עס איז נאָר אַ שאַנדע.
אקשאים. איהר רעדט עפעס פֿון דעם געשעפֿט ריכטיג אזוי ווי עס וואָלט שוין אַלס געוועזען פֿערטיג, דער גאַנצער פֿלאַן.

הינדא. יא, דער פֿלאַן איז שוין לאַנג געוועזען ביי אונז פֿערטיג. מיר האָבען נאָר נישט געהאַט ווער עס זאל איהם אויספֿיהרען. נאָר יעצט, דוכט זיך, האָב איך גע- פֿונען ווער עס זאל איהם אויספֿיהרען.

אקשאים. דאָס וועל איך זיין דער אויספֿיהרער פֿון פֿלאַן? —
הינדא. פֿאַר וואָס נישט איהר? — איך מיינ אז דאָס איז לייכטער ווי צו שטאַר- בען ביי מיינע פֿיס.

אקשאים. לייכטער איז דאָס לייכטער, נאָר וויפֿעל יאָהר וועט עס געדויערען ביז וואָנען איך וועל עררייכען דאָס וואָס איהר פֿערלאַנגט! —
הינדא. איך מיינ נישט לייגנער ווי אונזער אַלטער פֿאָטער יעקב האָט געאַרבייט און געוואָרט אויף רחל'ען.

אקשאים. דאָס הייסט אַרבייט 7 יאָהר אומזיסט און 7 יאָהר ווייטער ביז איך וועל אייך קריגען? —

הינדא. ניין, דאָס היינט ערשט אָב נאָר אין גאַנצען אין אייך, וואָס ניכער איהר וועט אויספֿיהרען דעם פֿלאַן וועט איהר ניכער בעקומען מיינ האַנד.
אקשאים. איך וואָלט גערען האָטשע מאַרגען.

הינדא. לעבטס מיט דער האָפֿנונג און זייטס אין איהר פֿעסט, איך וועל אויף אייך וואַרטען, מיינ האַרץ וועט שוין געהערען צו אייך און דערפֿאַר וואָס איהר וועט מיר מיינ פֿערלאַנגט טהון, קענט איהר זיכער זיין אז איך וועל אויף אייך וואַרטען און וועל זיין אייער פֿרוי פֿאַר גאָט און פֿאַר לייטען.

אקשאים. ווען וועט אָנקומען די גליקליכע שטונדע און מיט וואָס בין איך זיכער אז עס וועט אזוי זיין? —

הינדא. ווען? — איך האָב דאָך שוין אייך געזאָגט אז דאָס איז אין אייערע האַנד, מיינ ערליך וואָרט אז איך וועל זיין אייערע איז שוין פֿאַר אייך גענוג, איך פֿערלאַנג דאָך נישט פֿון אייך אז איהר זאלט זיין מיינ העלד, איהר זאלט אָבשניידען עטליכע געזער און עטליכע אויערען ביי אונזערע פֿיינד, כדי איהר זאלט קענען קריי- גען מיינ האַנד. איך פֿערלאַנג דאָך נישט פֿון אייך עטליכע פֿעדערען פֿון די אייזערנע היטלען פֿון די ריצערס מיט זיי צו בעקומען מיינע ליעבע; איך פֿאָדער פֿון אייך נאָר ווי מען האָט געפֿאָדערט ביי אונזער אַלטער-וויידען יעקב: "אַרבייט". —
אקשאים. נו און די אַרבייט קען זיך ציהען 2 יאָהר.

הינדא. וואָס זאל מען טהון? 2 יאָהר איז נישט קיין אייביגקייט, איך וועל וואַר- טען 2 יאָהר, וועט איהר דאָס מאַכען אין 2 יאָהר איז בעסער, איך וועל וואַרטען נישט 2 יאָהר, איך וועל וואַרטען אויך 3, זייערען ווי רוהיג, אין דער צייט וועט קיינער נישט האָבען קיין צוטרעט צו מיר, איך וועל לעבען מיט אייערע ליעבע, איך וועל אויף דעם אָרט וואָס פֿענעלאַפֿע פֿלעגט ביי טאָג מאַכען די נעטץ און ביי נאכט פֿערלאַנג- דער לאַזען די זעלבע נעטץ, וועל איך אויף דעם אָרט שרייבען אַ סך בריעף. די פֿאָטשט געהט זיך יעצט גיך. אָבגלייך פֿון דער ווייטענס, נאָר מיר וועלען לעבען פֿון יעצט אָן איינער פֿאַר דעם אַנדערען. ביז איהר וועט קומען קיין אמעריקא, איז מיינ לעבען, מיינ האַרץ נאָר פֿאַר אייך, אויף דערויף גייע איך אייך מיינ האַנד, גענוג פֿאַר אייך? זינד איהר צופֿריעדען? —
אקשאים. צופֿריעדען! —

הינדא. נאָר נישט אין גאַנצען, איהר וואָלט געוואָלט איך זאל יעצט אייך אויפֿין האַלדז אַרויפֿפֿאַלען און איהר זאלט מיר אָנהויבען צו קושען...
אקשאים. פֿאַר וואָס נישט? —

הינדא. גענוג פֿאַר אייך וואָס איך גייע אייך מיינ האַנד און מיינ ערליך וואָרט. נאָר איינס בעט איך ביי אייך, פֿון יעצט אָן, דערמאָנענדיג זיך אונזערע קינדער שטע יאָהרען, וועלען מיר אויפֿהערען ריידען איינער צום צווייטען אויף "אייך" און מיר ווע- לען פֿראַסט זאָגען. דו, ערשט איז שוין גענוג פֿאַר דיר? —
אקשאים. גענוג, אויף דאָס ווייטערע האָף איך שוין.

הינדא. דו האַדעוועסט טויבען. איך זעה זיי אָפֿט אויף דיין דאָך. זאָג מיר ווי טהוט דיר וועה דאָס האַרץ אז דו זעהסט אז עס קומט צופֿליהען איין פֿרעמדער "ער" פֿון איין פֿרעמדע נעסט, און געהט אַרום זאָ לאַנג ביז ער נאָרט אַרויס די זיי פֿון איהר נעסט, דאָס טייבעלע ווענען קאַרפֿערליכע ליעבע וואַרפֿט אַוועק איהר אַלטע נעסט, זי לאָזט איבער אַלע איהרע קינדער און געהט אַוועק מיט אַ פֿרעמדען "ער". די טויבען קענען נישט ריידען, זיי קענען נישט געבען צו פֿערשטעהן זייער האַרץ-ווייט, נאָר די טויבען די יונגע וואָס זיינען געבליבען אין נעסט שטאַרבֿען פֿאַר הונגער, דער אַלטער פֿאָטער וויל זיי נישט געבען עסען, און אויב ער פֿאַרט נישט, געהט ער אַוועק זיך זוכען איין אַנדער נעסט. ווי זשע ווילסאָ אז איך צוליעב דינע ווערטער זאל אַוועקוואַרפֿען דעם נעסט דעם אַלטען מיינעם. אָנמאָגן אַזא גרויסען ענטפֿער-פֿאַר-עלשערען, אָנמאָגן אַזא חרפֿה מיינ פֿאַמיליע, צוליעב, דערווייל נאָך נאָר איין פֿרעמדען פֿאַר מיר, רומין. ניין, מיינ טהייערער, מיינ ליעבע איז צו דיר שטאַרק, נאָר פֿאָדער

פון מיר קיינע אפפער, מיינע עלטערען געהער איך שוין 22 יאָהר אונ דיר איין שעה נאָר, איך וועל זיין דיינע ביז אין קבר, מיט מיין זעלע בין איך שוין דיינע, אָבער מעהר נישט, געדולד איז אַלס מַנצח, מהו א קוק אין פֿענסטער אונ זאָג וואָס זעהסטו דאָרט ?

אקשאַם, וואָס זעה איך ? — נאָר נישט, פראַסמע שטיינער אויפגעלעגט א סך שטיינער.

הינדא, אָבער די שטיינער ליגען שוין גלייך, אונ א סך פֿון זיי זיינען שוין אויסגעקלאַפט אונ אויסגעגלייכט, ווייסטו ווער עס מאַכט עס ? — אקשעם, איך ווייס, דאָס טהוט היים פֿון יאָסער גאָס.

הינדא, פֿון 6 אוהר דאָס מאָרגענס ביז 10 אוהר דאָס אָבענדס ארבייט היים, ער האַקט, קלאַפט, שלייפֿט די שטיינער מיט איין האַמער וואָס וועגט מעהר ווי איין האַלבער פֿוד, היים גרייט צו די שטיינער אויף א פּאַלאַטין פֿאַר איין גרויסען הערר, אונ ווייסטו פֿאַר וואָס מען האַט אוועקגעגעבען די ארבייט היימ'ען ? וואָרום די יודישע שוויים, יודישעם בלוט, איז ביליג, פֿאַר 4 לעא 16 שעה שטייג-ארבייט, מאַ-טערניש, ער, היים, ארבייט ווי איין פֿערר, ער וויל דורך דעם זומער פֿערדיגען זיך עפעס געלד, ער זאָל קענען חתונה האָבען מיט מלכה'ן אונ אוועקפֿאַהרען אין אמעריקא, ער היילט זיך צו ענדיגען די ארבייט, וואָרום ער האַט מורא אז אַט, אַט, וועט מען שוין איהם נישט לאָזען אוועקפֿאַהרען אונ מען וועט איהם די ארבייט אויך נישט געבען. די רומענער האָבען מורא פֿאַר יודישע קאָנקורענציע! דאָס איז דאָך נאָר צום לאַכען, האָ! האָ! האָ! קאָנקורענציע פֿון מאָגענס, וואָס קענען זיי ניקער פֿערדייען, צו ברויט מיט מאַמעלינא, צו ברויט מיט האַלין, די רומענער אונ זייערע מאָגינס האָבען נישט קיין מורא פֿאַר האַמערען, טראַפֿיל, סטראַסבורגער פּאַשטעמען, אנאנאסען א. ד. ג. נ. נומע זאָכען אונ האָבען מורא פֿאַר קאָנקורענציע פֿון מאַמעלינא, ראָקי אונ ביוואַל-שע מילך.

אקשאַם, מיין טהייערע הינדא! דודעדסט זיך אַלס ריכטיג ווי פֿון א בוך, דו האַסט עס אַלס אויסגעלערנט ? —

הינדא, אויסגעלערנט האָב איך נישט אויסגעלערענט, נאָר ווי אַזוי אונז יודען איז שווער צו לעבען אויף דער וועלט האָב איך שוין לאַנג געקלערט, נישט איין נאָכט האָב איך דורך געטראַכט אונ געשמועסט מיט וויער'אָן אונ איהר מאַן ווענען אונזערען אונגליקליכעם לעבען אין דיועס לאַנד, מיר האָבען גערעדט צווישען זיך ווענען דער פֿראַגע נישט איין מאָל, אונ מיר זיינען געקומען צום שלום אז מען דאַרף נישט געהן א קענען דער שלעכטס, מען דאַרף בעסער אָבטרעטען אין דער זייט פֿון דער שלעכטער קראַפֿט, אונ מען דאַרף וואָס ניקער פֿערלאָזען די לאַנד, וועלכע נאָר דאַנקענד דאָס רומישע בלוט האַט נישט לאַנג אליין בעקומען איהר פֿרייהייט, אונ ערשט האַט זי אַזוי אונגענשליך אָנגעהויבען פֿערניכטען די פֿרייהייט פֿון איהרע טרייע קינדער, שלעכט איז דעם מענשען ווען מען לאָזט אַרויס דעם ווילדען טהיער פֿון שטייג, די ווילדע טהיער בעקומט די פֿרייהייט אונ ווייסט נישט וואָס צו טהון מיט איהר.

אקשאַם, הערענדיג ווי דו רעדסט, אונ איך ווי א פּאַליצייסקע זעהענדיג ווי די יודען לעבען דאָ אין רומעניע, וואונדער איך מיר: ווי אַזוי קענען זיי דאָס אויס-

האַלטען ? אין אונזער קליינער מדינה איז דאָ פּאַעט מעהר ווי 3 מאָל הונדערט טויזענד יודען, פֿאַר וואָס זאָלט איהר זיך נישט שטעלען א קענען ? פֿאַר וואָס זאָלט איהר נישט ווייזען דער וועלט אז איהר זענט אויך מענשען ? — מיר דוכט זיך אז פֿון קוילען אונ פֿון עשאַפֿאַט וואָלט פֿערלאָרען געוואָרען ווינציגער מענשען ווי פֿיעל עס שטאַרבען אויס פֿון קרייג, פֿון הונגער, אונ פֿון עמיגראַציע.

הינדא, יודען אין זייער 2 טויזענד יאָהריגען גלות, זיינען שוין געוואָהנט צו איין ערגערען לעבען, מען האַט אונז פֿערברענט שוין טויזענדער, מען האַט אונז גע-טוידעט נאָר אַהן א צאָל, נאָר קיינמאָל איז יודען אין קאָפּ נישט אַריין דער געדאַנק אז זיי זאָלען פֿערטהיידען זייער רעכטע מיט וואַפֿען אין האַנד, איך מיינ אז מיט דעראינען וואָס מיר יודען טרעטען אַזוי אַב, דערפֿאַר לעבען מיר אונ זענען געבליבען ווי איין פּאַלק-יודען, אויב זיי טהוען גוט די רומעניער וואָס זיי טרייבען אַרויס פֿון לאַנד מענשען, דאמאָלס ווען זיי זיינען אליין זאָ אַרעם אונ נישט ענטוויקעלט, זאָל נאָס אליין קשפֿטען, מיר יודען דאַרפֿען נאָר א וויילע אָבטרעטען אונ אָבטרעטען.

אקשאַם, אונ דאַנקענד דיר מוז איך אויך אָבטרעטען.

הינדא, קיינער הייסט דיר נישט אָבטרעטען, דאָס איז געוועזען אָבנערעדט צווי-שען אונז מיט'ן נומען ווילען, דו ווילסט אז איך זאָל זיין דיינע, איך זאָל דיר לעבען ? — טאָ איבערצייג מיר אין דיינע לעבען, געה נאָך, נאָך מיר, ביז דו ביסט געקומען אַהער, ביז איך האָב מיט דיר גערעדט, האָבען מיר גערעכענט אונזער הויז איבערגעגעבן וויער'אָן, איצט אָבער האַט זיך עס אַלס געענדערט, אונזער הויז וועט איבערגעהן צו מיין חתן, איך האָף אז דו וועסט די דאָזיגע אויפֿגאַבע מאַכען גוט אונ שנעל, אונזער האַפֿנונג אויף דעם צוקונפֿט, אויף אונזער גליק, וועט דיר העלפען דו זאָלסט קענען קומען צו אונז אין נאַיאָרק, אונ בעקומען די לאָהן וואָס דו האַסט פֿערדיענט.

אקשאַם, אונ וואָס וועל איך בעקומען ערשט ? —

הינדא, האַנדעלד ? (נישט איהם א קוש), נאָ האַסט דו, וואָס דאָבינען עפעס מיינע עלטערען אַזוי לאַנג אין שוהל ? זעהט אויס זיג איז שווער זיך צוזענענען אויף עוויג מיט זייערע ערשטער אין שוהל, איך זאָג דיר אָן דו זאָלסט קיינעם נישט דערצעהלען דאָס וואָס איך האָב מיט דיר גערעדט, מיין וואָרט, אז איך וועל זיין דיינע, טאָר א וויילע ביז איין געוויסע צייט קיינער נישט וויסען, פֿערנעס נישט אז מיינע עלטערען וואָהר גענדיג אין רומעניע, קענען נאָר נישט פֿערשטעהן ווי אַזוי קען זיין איין האַכצייט צוויי-שען א יודען מיט א קריסט אַהנע טויפֿונג, אין אמעריקא, זעהענדיג אַנדערע פּאַמיליעס א זיינע וועלען זיי פֿערשטעהן, ווי אַזוי איך קען זיין דיין ווייב אונ דו מיין מאַן אונ צו בלייבען אין אונזערע בעזונדערע גלויבענס.

אקשאַם, נו שאַ, דוכט זיך אז געהט דיין פּאַטער.

דריטער ארויסגאנג.

די זעלבע אונ יחזקאל.

יחזקאל, גוט יום-טוב, מאַכטער !

הינדא, גוט יום-טוב, טהייערער פּאַטער !

אקשאם. איך בין אויך געקומען אייך גראטולירען מיט דעם פֿייערשאַם.
 יחזקאל. וויססט אײן גאט, באַלד וועט קומען מיין פֿרוי פֿון שוהל, אונ מען
 וועט אייך בעטען צו די יום־טובֿ'דיגע זאכען.
 אקשאם. איך דאנק, אויסער דעם בין איך געקומען אייך זאגען אז פֿרייטאָג
 9' אַ ווינער אין דער פֿריה זאָלט איהר קומען צום פרעפֿעקט, איהר מיט אייער טאָכ־
 טער, גלייך אין קאָבינעט.

יחזקאל. איהר ווייסט ניט צו וואָס ער דאַרף אונז דאָרט האָבען, אונז דער
 עיקר צו וואָס דאַרף ער דאָרט האָבען מיין טאָכטער? —
 אקשאם. הער אירעלסאָהן! איך ווייסט אַלס נוט, פֿאַר מיר איז ניטאָ קיין
 סודות, דער הויפט זאך אין דעם געשעפֿט איז נאָר אייער טאָכטער.

הינדא. איך וועל ניט געהן.
 אקשאם. עס איז גרינג צו זאָגען: "איך וועל ניט געהן".
 יחזקאל. אָט דאָס איז איין אומגליק! — ווי אזוי ווערט מען פֿאַר פֿון דער
 צדָה. וואָס וויל ער פֿון אונז האָבען? —
 אקשאם. דער פרעפֿעקט וויל ניט צו אייער טאָכטער זאָל אוועקפֿאַהרען אין
 אמעריקא. דאָס ווייסט איך נישט. איך האָב מורא צו ער זאָל ניט הייסען אייך נאָר
 אַרעסטירען.

יחזקאל. אַרעסטירען? פֿאַר וואָס? —
 אקשאם. פֿאַר וואָס? — ווייל ער וויל אזוי, אונ שוין! —
 יחזקאל. טאָ גיטס אונז אַ עצה וואָס זאָלען מיר טהון? —
 הינדא. ביז פֿרייטאָג מוז מען אוועקפֿאַהרען, פֿאַהרען דאַרף מען סײַ ווי סײַ,
 זאָל מען פֿאַהרען וואָס גיכער.

יחזקאל. רעד ניט אזוי הויך! שריי ניט, מיר ווינען דאָך ניט אַליין, עס
 שמעט דאָך עפעס נאָך אַ מענטש.
 הינדא. נישט־קשה, נישט־קשה, דער מאַן ווייסט אַלס, איך האָב נאָר וואָס
 מיט איהם פֿון דעם גערעדט.

אקשאם. מיין עצה איז אויך אזוי, איהר זאָלט וואָס צום נישטמען פֿון דאָנען
 אוועקפֿאַהרען.

יחזקאל. נאָר וואָס וועט זיין מיט דעם וואָס איך האָב זיך אונטערנעשריבען
 אז איך זאָל ניט אוועקפֿאַהרען, איהר ווינט דאָך אַליין פֿון פֿאַליציע, אונ ערשט הייסט
 איהר מיר אַליין פֿאַהרען.

אקשאם. אָט דאָס איז טאָקע נוט, וואָס איך הייסט אייך אַליין פֿאַהרען. ביז
 דעם גרענעץ וועל איך אייך אַליין בעגלייטען, מיט מיר קענט איהר אונ אייער פֿאַ־
 מיליע דרייט פֿאַהרען ביז דעם גרענעץ, אונ אויף דעם אונגאַרישען גרענעץ וועל
 איך אייך אויך צו נוסטן קומען.

יחזקאל. אזוי גיך אוועקפֿאַהרען! וואָס וועט זיין מיט מיין הויז? — וואו וועל
 איך קריגען אזוי גיך אַ קנָה? וואָס וועט מען אונז געבען וויסענד אז מיר פֿערקויפֿען
 דאָס ווייל מיר האָלטען אויף שטענדיג אוועקצופֿאַהרען פֿון דער מדינה. מען דאַרף,
 הינדא, באַלד געהן צו וויערצן אונ האָלטען זיך מיט איהר אַ עצה.

הינדא. הערר אַקשאם, פֿאַר וואָס זאָלט איהר ניט קויפֿען אונזער הויז? —
 אקשאם. אויב איהר וועט זאָגען איין מקח וועלכער וועט פֿאַר מיר פֿאַסען
 וועל איך זיך ניט אָבזאָגען פֿון דיעזער קנָה.
 יחזקאל. פֿאַר אייך וועדליג ווי איך קען אייך פֿאַר איין אַרדענטליכען מאַן
 פֿון קינדווייס אָן וועל איך דאָס אַלס אַבלאָזען פֿאַר 10 טויזענד לעאָ. דאָס איז ניט
 טהייער? האָ? —

אקשאם. איך מוז זאָגען די וואָרהייט אז דאָס איז ווערט, זעהר ווערט. נאָר...
 הינדא. (שטיל צו אַקשאם.) דינג זיך ניט, קויף! —
 אקשאם. (שטיל צו הינדא.) איך האָב ניט־אזוי פֿיעל געלד.

הינדא. (שטיל צו אַקשאם.) קויף! געלד וועל איך דיר זיין קריגען. דו וועסט
 געבען איין אַפּו־טיקי וויערצן, אונ וויערצא וועט דיר שוין געבען געלד, איך האָב שוין
 לאַנג מיט איהר גערעדט אונ זי האָט מיר צוגעזאָגט אז ווער עס וועט קויפֿען דעם
 וועט זי אונטערהעלפֿען מיט געלד.

יחזקאל. וואָס רעדט איהר דאָרטען אזוי שטיל? —
 הינדא. דער הערר אַקשאם זאָגט אז ער האָט ניט אזוי פֿיעל געלד צו בעצאָה
 לען פֿאַר דער שטוב. איך זאָג איהם צו צו וויערצא וועט איהם געבען געלד אויף איין
 היפּאָטעק.

יחזקאל. האָט דען וויערצא רעכט צו געבען געלד היע אויף היפּאָטעקען? —
 הינדא. פֿאַטער וואָס רעדט איהר? וויערצא איז דאָך איין פראַוואַסלאַוונע, אונ
 איין פראַוואַסלאַוונער מען דאָך טהון וואָס ער וויל.
 יחזקאל. האָ, איך האָב זיך נאָר פֿערנעסען.

הינדא. אָבערמאָכט, גיטס די האַנד אויף אַ תקיעת־פֿף, געהט פֿאַטער בריינגט
 אייערע פּאַפּירען וואָס בעווייזען אז די שטוב איז אייערע.

יחזקאל. נו איך וועל געהן בריינגען די פּאַפּירען, זיי ליגען אַלע ביי מיר
 אין אַרדנונג, ווען היינט וואָלט ניט געווען יום־טוב וואָלט מען געקענט גלייך געהן
 צום נאָטאַריוס. (געהט אוועק.)

פיערטער אויפטרעט.

הינדא אונ אקשאם.

הינדא. איך דאנק דיר פֿאַר איין נוסטען אָנהויב, דערפֿאַר וואָס דו האסט זיך
 מיר געפֿאַלגט.

אקשאם. מיין ניט מיין ליעבע אז איך בין שוין אזא אַרעמאָן. 6 טויזענד לעאָ
 האָב איך איינגעגעבן, 4 טויזענד וועט מיר געבען וויערצא, וועט שוין דוכט זיך זיין מיט
 וואָס צו בעצאָהלען, אונ מיט דער צייט וועל איך דאָס אַלס פֿערקויפֿען, אונ דאָס
 וואָס איך וועל לייזן מעהר ווי 10 טויזענד לעאָ וועל איך אַרויסשיקען.
 הינדא. צו וואָס אַרויסשיקען? — דו דאַרפֿסט דאָך אַליין קומען וועסטו בריינג־
 גען מיט זיך, איך ווייס אז די רומענער ווינען ניט קיין נאָגן ערליכע לייט, גלויבען

סאך מען זיי נישט, נאך מיין הארץ זאגט מיר אז דו ביסט נישט אזא מענטש, אז א מענטש וועלכער האט מיר ליעב געקריגען און איך ליעב איהם, מוז זיין איין ערליכער מענטש. אקשטאם. ניעב נאך צו אז ווען דער רומין ווייס אז ווי באלד ער וועט אלס טהון ווי געהעריג ווארט אויף איהם אזא שאטין ווי דו ביסט. הינדא. איך האף און איך גלויב אז עס וועט אזוי זיין. (נישט איהם די האנד).

פינפטער אויפטרעט.

די זעלבע יחזקאל און לאה.

יחזקאל. אט זיינען די פאפיערען, און אנט אט איז די מוטער געקומען. הינדא. נישט יום טוב מוטער! ווייסטו אז דער פאטער פערקויפט די שטוב, דעם סאך מיט דעם שמיעד-הויז אלס דעם הערץ אקשטאם? —

לאה. דער פאטער האט דאס שוין מיר געזאגט, ווי טהוט מיר וועה דאס הארץ אז איך דארף זיך געזענענען מיט מיין הויז! שווער איז מיר צוגעוואהנען זיך צו דעם געדאנקען אז מיר פערקויפען אונזער הויז און אליין פאהרען מיר אוועק, נאט ווייס וואהין, וואס וועט דארט זיין? — (הויבט אן צו וויינען).

הינדא. אין אזא יום טוב טאג וויינט איהר, מאמע, עס איז דאך איין גרויסע עבירה, בעדענקט זיך: וואס קענען מיר טהון? איהר ווייסט אז פרייטאג דארפען מיר געהן צום פרעפֿעקט? דער פאטער האט אייך נאך נישט געזאגט? —

יחזקאל. וואס איז דא דא צו ריידען? פערקויפט, איז פערקויפט! פאהרען, איז געפאהרען! נאט צו דאנקען אז עס איז דא מיט וואס צו פאהרען.

לאה. פאר וואס צו פאהרען האט זיך מיין פאטער געהאלפען? — יחזקאל. דארפסטו דאך זיך מעהר פרייען, דו פארסט דאך צו דייע עלטערען. אקשטאם. וואס? — איהר האט עלטערען און זיי לעבען אין אמעריקא? —

הינדא. איהר הערט עס ערשט דעם ערשטען מאל? —

אקשטאם. האט איהר דארט א זיידען מיט א באבען? —

הינדא. נישט נאך צו 2 פעטערס, 2 יונגע געלעהרענטע מענטשען, אלע זינד נישט ארעם (שטילערהייט). דו וועסט צו פאהרען וועסטו זעהן וואס פאר א שאהנע משפחה! — אקשטאם. נישט מיר אייערע פאפיערען, איך וועל זיי אין דערהיים אלע איבער-לייענען, אין אבענד וועל איך אריינקומען וועלען מיר איבערריידען ווענען דעם ווי אזוי אלס זאל זיין. איהר דערווייל, מאדאם, גרייסט צו פון אייער מאנס ווענען זיין סאלדאטקען שינעל, אין ווען איז דאס בעסער צו האבען.

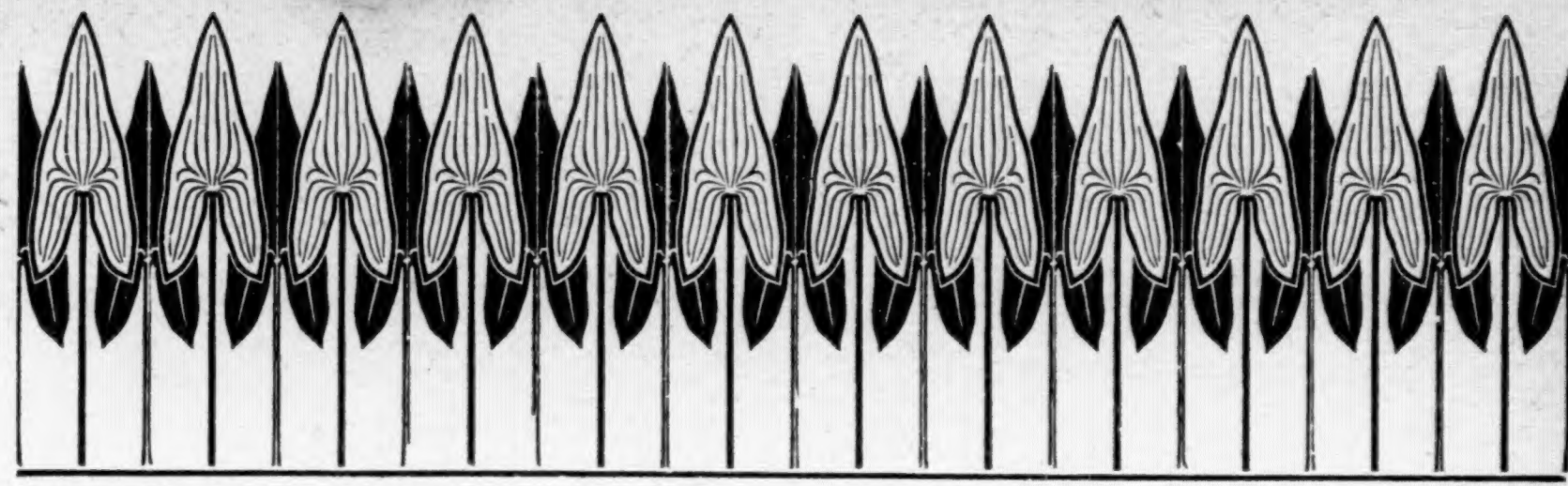
הינדא. וואס הייסטו מיר אנגרייטען אין ווען אריין? —

אקשטאם. אסך קושען. פון וועמעס ווענען ווייסטו שוין אליין. צום ווידער-

זעהן. (געהט אוועק).

הינדא. איך וועל געהן צו וויעראין דערצעהלען איהר פון דער גאנצער גע-שיכטע און איבערריידען ווענען אונזער געשעפט. לאה. געה, נאך קום באלד צו געהן, מיר ווארטען דיר מיט דעם מיטאג. יחזקאל. דער לעצטער יום טוב דייענער מיטאג אין אונזער אייגענע שטוב. אוי 1 ווי שווער! — (הויבט אן צו וויינען). (פאהראנג פאלט).

פינפטער אקט.

© © ©

צווישען 4-טען און 5-טען אקט געדויערט 3 יאָהר. די סצענע איז אין נאָיאָרק און שטעלט פֿאַר אַ רייך מעבילירטעס צימער.

ערשטער אַרױסגאַנג.

הינדא אליין.

הינדא. אַך! ווי שווער איז צו וואַרטען אויף אַ זאך וואָס מען וויל מיט צי דאָס וועט האָבען איין סוף. שוין 12 חדשים אָז איך האָב נישט קיין אַנטוואָרט אויף מייןע בריעף, די ערשטע 2 יאָהר וואַרטען זייענען איבערגעלאָפֿען גיך ווי איין חלום, אָבער דער לעצטער דער 3-טער יאָהר ציהט זיך, ציהט זיך ריכטיג ווי ער וואַלט נאָך קיין סוף געהאַט. און וואָס וועט זיין אָז עס וועט זיך שוין ענדיגען דער 3-טער יאָהר, אָז מיין האַרץ שטאַרבט מיר אָב יעדען טאָג נישט וויסענדיג וואָס טהוט זיך מיט איהם, מיט מיין געליעבטען דאָרט אין פֿראַילע... פֿיללייכט איז ער געשטאַרבֿען? — מיר דוכט זיך אָז נאָך דער טויט קען זיין די אורזאַכע פֿון זיין שווייגען... נאָך ווען עס וואַלט אַזוי געווען האָבען זיך מייןע אייגענע שרייבענע בריעף געדאַרפֿט קומען צוריק מיט דער אויפֿשריפֿט אָז דער אַדרעסאַט איז נישטאָ... ער האָט אַוועקגעוואַרפֿען, ער האָט פֿערגעסען די אַרמע הינדא !!!... איז דען דאָס מעגליך? — קען דאָס זיין?... ער איז דאָך אַ מענטש, ער האָט דאָך איין האַרץ. פֿאַרוואָס זאָל ער צוברעכען דאָס לעבען פֿון אַ מעדכען וועלכער ער לייעבט, און וועלכע האָט איהם אַזוי לייעב? דאָס איז דאָך נישט קיין פּופֿע וועלכער מען צוברעכט אום צו קויפֿען איין אַנדערע. מיין לייעבע איז דאָך נישט קיין קלייד וועלכער מאַן צורייסט און מען הייסט דעם שניידער מאַכען איין אַנדערע. איך האָב קיינמאַל נישט געטראַכט, איך האָב קיינמאַל נישט געוואוסט מען זאָל זיך קענען אַזוי צובינדען צו איין מענטשען, האָטשען מען איז אַזוי ווייט איינער פֿון אַנדערען... האָ! ווייט איינער פֿון אַנדערען! ווען אָבער די זעלע, דאָס טראַכטען, דער שוואַר נישט צו פֿערגעסען איינער דעם צווייטען, דאָס איז דאָך נישט ווייט איינער פֿון אַנדערען, אוי! איך האָב שוין נישט קיין כח. עס שטעלט זיך מיר פֿאַר פֿאַר די אויגען אַזוינע מאַדנע, מוראָדיגע זאַכען. אַזוינע שרעקליכע געפֿיהלען איז אפשר געפֿיה-

לען פֿון לייעבע אָהן האָפֿנונג. אַך! איך וואַלט שוין וועלען וויסען ווען וועט זיין איין סוף פֿון מייןע ליידען? — זעהן איהם! נאָך דאָס איז דאָך אונגעגלייך! ער שרייבט נישט, ער לעבט נישט... צו וואָס בין איך אַוועקגעפֿאַהרען פֿון פֿראַילע, אָז איך לייעב איהם אַזוי? — נאָך טאָמער האָט ער מיר פֿערגעסען! ? איין אַנדערע לייעב געקריגען?... אַוועקט! אַוועקט! איהר שוואַרצע פֿינסטערע געדאַנקען. ווען מיין פעטראַ וואַלט גע- וועזען איין בעוואוסטער פֿערזאָן פֿון דער וועלט, איין בעריהמטער נגב, איין בעריהמטער טער רויבער, וואַלטען די צייטונגען שרייבען פֿון זיין טויט, און איך וואַלט געוואוסט. נאָך ווער וועט זיך אינטערעסירען מיט איין פֿראַנסטען אַרבייטער און אפילו מיט איין פֿאַליצייסקע?... זי איז משונע געוואָרען! זי איז געשטאַרבֿען ביינקענדיג צום געליעב- טען מענטשען! — דאָס איז נישט מעגליך? ניין! ניין! עס איז מעגליך! איך גלויב אין דעראינען. אַך נאָט מיין נאָט! ווי זאָל זיך מיט מיר נישט טרעפֿען אַזוינע זאַכען. איך האָב מורא אָז איך וועל אויך משונע ווערען. און וואָס איז דאָס פֿאַר אַ לעבען אין דער היים ביי מיר, די עלטערען, דער זיידע — זיי אַלע וואַלטען שוין גערען געווען מיר זעהן פֿערהייראַטהעט גליקליך מיט אַ מאַן, מייןע אומגליקליכע פֿריינדע! זיי וויי- סען נאָך נישט וואָס פֿאַר איין וואָרעם עסט מיר. דערביי ביך איך טאָקע שוין אין די יאָהרען וואָס עס איז שוין צייט חתונה צו האָבען. נאָך מיט וועמען? אָז פֿאַר מייןע אויגען שטעהט שטענדיג מיין חתן פעטראַ, איך האָף אָז וויערע וועט מיר גיך אָב- ענטפֿערען אויף מייןע לעצטע בריעף, פֿון איהר בריעף וועל איך שוין אויף געוויס געוואָר ווערען וואָס טהוט זיך דאָרטען מיט פעטראַ אַקשעס. וויערע איז דאָך אַזאַ נוסע געווען! זי וועט מיר שוין שרייבען וואָס טהוט זיך מיט מיין... (מען קלאפט אין טהיר). אַריין! —

צווייטער אויפֿטרעט.

הינדא און חיה.

חיה. מען האָט געבראַכט איין רעקאַמענדירטע בריעף אייער נאָמען, מען בעט איהר זאָלט זיך אונטערשרייבען (דערלאנגט דעם בוך אויף אונטערשרייבען). הינדא. (שרייבט זיך אונטער, נעמט דעם בריעף לייענט דעם קאָנווערט): אַנגעשרי- בען פֿון וויערע קרעסמאַוואָדוויזשענסקאַיאַ, אַט דאָס איז טאָקע ווי מען זאָגט: אָז מען וואַלט טראַכטען פֿון משיח'ן וואַלט ער אויך געקומען (חיה נעמט דעם בוך און געהט אַוועק).

דריטער אַרױסגאַנג.

הינדא אליין.

הינדא. (בעקוקט די בריעף פֿון אַלע זייטען). נאָך וואָס איז מיט מיר? וואָס איז געוואָרען מיט מיין האַרץ? וואו בין איך? — (עפֿענט אויף די בריעף), אַ בריעף אויף אַלע פֿיער זייטען! (לייענט): יטהייערע הינדא! מיין בריעף וועט דיר דיענען אויף אַ אַנטוואָרט אויף אַלע דייע פֿראַגען פֿון דער לעצטער בריעף, נאָך איידער איך וועל

דיר אנהויבען צו ענטפערען אויף דיינע פראגען, מוז איך דיר זאגן אז איך בין אויף
דיר שטארק אין כעס, וואָרום דו האָסט מיר נישט געשריבען פֿריער פֿון די אלע זאכען
וואָס דו האָסט געשריבען אין דיינ לעצטען בריוו! — דיינ פעטראָ נאָך אייער אוועק-
פֿאהרען איז איבערגעפֿאהרען וואָהנען אין אייער שטוב וואו ער וואָהנט ביז היינט,
מיין נעלד האָב איך אָנגענומען, נאָר מיט גרויסע שוועריגקייטען, איך האָב זיך געמוזט
מיט איהם פראָצעסירען, די נעלד האָט ער נישט געוואָלט מיט נוסען בעצאָהלען אונ-
זען איך וואָלט געווען איין יודין ווי מיין מאַן א יוד, וואָלט איך קיינמאל נישט גע-
קענט אָכנעהמען די נעלד! די דיענסט האָט פעטראָ אוועקגעוואָרפֿען, א האַלב יאָהר
נאָך אייער אוועקפֿאהרען, אונז האָט זיך גענומען לערנען פֿאַר איין שטיק, נאָר ווי
ד'מסטענעס איז געשטאַרבען אונז עס איז אָנגעקומען איין נייער פרעפֿעקט, האָט פעטראָ
דעם שטיק-דע-הויז אוועקגעגעבען אין אַרענדע וויין איצטיגען שוואַנער, אונז אליין איז ער
צוריק אָנגעקומען אויף דער דיענסט אין פֿאַליצי, שוין פֿון א יאָהר האָט פעטראָ
חתונה געהאַט, זיין ווייב איז די טאָכטער פֿון א פֿאַליצסקע פאָמאָשצניק, ער האָט
זיך אַריינגעקויפֿט אין יחוס, זיין ווייב איז איין פראָסטע, גראַבע רומינקע... עס איז
מיר פֿינסטער פֿאַר די אויגען! איך זעה נישט! נאָר מען מוז לייענען... איך קען נישט...
נאָר איך מוז אויסטרינקען די גלאַז סם ביז דעם דאָך: "דיינע בריוו האָט ער ריכטיג
ערהאַלטען, ער האָט דיר אויף זיי נישט געענטפֿערט, וואָרום איהם האָט נישט געפֿאַסט
צו פֿיהרען קאַרעספּאָנדענציע מיט פֿאַיאָקא ושידאָן. אויף מיין פֿראַגע פֿעטראָ, ווי
אזוי האָט איהר געוואָלט אוועקגעבען אייער נאָגל לעבען דער פֿאַיאָקא ושידאָן? —
איהר האָט דאָך איהר צוגעזאָגט אז איהר וועט קומען חתונה האָבען מיט איהר, זי
וואָרט דאָך אויף אייך? — אויף דערויף האָט ער מיר געענטפֿערט: זאָל זי זיך וואָר-
טען! איך האָב איהר טאַקע צוגעזאָגט, נאָר קנאַפּ זאָכען זאָגען מענשען צו אונז פֿיה-
רען נישט אויס, אָט האָט צוגעזאָגט אונזער קעניג צו געבען יודען אלע רעכט, אונז וואָס
שע נישט ער זיי? מען נישט זיי אין קאַרג אַריין! הינדא האָט נישט געוואָלט זיין מיין
ווייב דאָ, אין רומעניע, נאָט מיט איהר, איך האָב שוין אן איהר לאַנג פֿערגעסען!
זעה, מיין פֿריינדליך, צו פֿערגעסען דיווען נישטס ווייניגער, דעם רומין, ער איז
נישט ווערטה דיינ לעבע. איך האָב דיר נישט געוואָלט אָנטהון קיין ענמח-נפש, נאָר
וואָס קען מען טהון? — איך האָב דיר געמוזט שרייבען דעם אַמח. די פֿערפֿאַלונג
די יודען ביי אונז אין רומעניע ווערט אלע מאל ערגער, איך בין זעהר צופֿרידען וואָס
איהר האָט שוין געענדיגט אייער רעכענונג אין דער מדינה אונז איהר לעבט גליקליך
אין גאַיאָרק. ערשט נישט איך דיר איין עצה, אום נאָמח צו דערלעבען אין דעם אונז-
מעגליכען רומין, האָב נישט חתונה אונז בעט איהם אויף דער חתונה. פֿון דיינע
בריוו וואָס דו האָסט מיר פֿריער געשריבען ווייס איך אז דו האָסט איין אויג אויף א
חֶתָן... נאָר דיינ ערליך וואָרט, דיינ אידעאָלע לעבע האָט דיר געשטערט זיך צו פֿער-
בינדען מיט דעם מענשען וועלכען איך קאָן אויך... ראָזענקראַנץ מיט זיין בילדונג, מיט
זיין האַראָקטער האָט פונקט ווי צוגעטראָפֿען זיין דיינ מאַן. נאָט זענען דיינע לעבע
צו ראָזענקראַנץ... מיר פֿאהרען אויך אַרויס פֿון רומעניע, מיין מאַן אַלס יוד וויל
דאָרט נישט בלייבען, מיין מאַן האָט געקריגען א שטעל אין טולאָן אויף איין אייגענבאָהן,
איך וועל דאָרט מאַכען איין פֿאַלקליניק, אונז דער הויפט זאָך מיר וועלען דאָרט קע-

נען בילדען, ערציהען אונזערע קינדער, פֿריי ווילמיר ווילען. דו ווייסט נאָך נאָר נישט,
איך האָב זיך געהאַט נאָך א טאָכטער, זי הייסט ביי אונז הינדא. זי איז אזוי שאָהן
ווי דו, האָטשע זי איז נאָך סך הכל אַלט 4 חדשים, נאָר מיין מאַס יי זאָגט אז זי איז
פונקט אזא שאָהנע ווי דו. בריף אַדרעסירע צו מיר אין טולאָן, פֿאַסט רעספּאָנסי...
גרינג צו זאָגען אַרויסוואָרפֿען פֿון קאַפּא דעם געדאַנק מיט וועלכען איך האָב גע-
לעבט גאַנצע 3 יאָר. די האַפֿענונגען וועלכע האָבען מיר נישט געגעבען קיין רוהע אזוי לאַנג.
שווער איז אַרויסצורייסען פֿון האַרץ, צוברעכען דאָס וואָס האָט געדויערט אזוי פֿיעל
צייט, וואָס האָב איך דען געהאַפֿט? וואָס האָב איך פֿערלאָנגט? די גאַנצע 3 יאָהר? —
זיין מיט איהם, זיין וויין דיענערין, זיין פֿרוי, אוועקגעבען זיך צו איהם מיט לייב אונ-
זעלע, אָט דאָס הייסט לעבען איין מענשען וועלכען מאַן קאָן נישט. א מענשען פֿון
איין אַנדער פֿאַלק, פֿון איין אַנדער גלויבען. אַי! איך וועל איהם פֿערשעלטען!! נאָר
האָבען דען די רומעניער מורא פֿאַר קללות? — האָ! זוכען נקמה! נקמה פֿון איין
אַרעמע יודיש קינד. האָ! האָ! האָ! וואָס פֿאַר איין נקמה קען איך טהון? וויער
הייסט מיך חתונה האָבען, איז דאָס דען א נקמה?! נעמען פֿון איהם א פֿינט פֿלייש.
ווי אזוי? עס איז דאָך פֿערשטונקענע רומענישע פֿלייש. פעטראָ וועט געוואָר ווערען
אז איך האָב חתונה געהאַט וועט ער זאָגען: נאָט צו דאַנקען, איך בין שוין ערשט
פֿטור געוואָרען פֿון פֿיאָיקע ושידאָן, ניין, ניין, איין זאָך איז מיר געבליבען. פֿערגעסען
איהם, ימח שמו וזכרו! איהם ווי עמלֶקֶן מיט זיין גאַנצען רומענישען פֿאַלק. יא, איך
האָב אז נאָט וועט עס טהון, אונזערע בלוט, אונזערע שטערען פֿערגעסען זיך נישט אונז
האָבען זיך נישט פֿערגאַסען ביז היינט אומזיסט, נאָר ווערט מיר דען פֿון דעם לייכטער?
וואָס האָבען מיר פֿון דעם אז נאָט האָט פֿערשאַלטען איספּאַניע, וואָס וועל איך האָ-
בען אז נאָט ב"ה וועט פֿערשעלטען רומעניע. ביי אונז, ביי יודען איז נישט קיין בייכ-
טען, אוי ווי איך האָב עס געדאַרפֿט האָבען! פֿאַר איין מענשען דערצעהלען מיינע גע-
פֿיהלען, פֿאַר איהם אויסניסען מיינע שטערען, איהם ערצעהלען מיין צובראָכען האַרץ,
פֿון איהם קריגען איין עצה, ער זאָל מיר בערוהיגען. אַי! ווי גוט וואָרט עס געווען! —
ווי גרינגער וואָלט געוואָרען מיינע קראַנקע זעלע, געהן ווי א גלויבענדעם יודיש קינד
צו איין חסידישען צדיק, געבען איהם א פֿרוין אונז פֿאַר איהם זיך אויסוויינען? !
איהם דערצעהלען פֿון מיין צובראָכענעם הערץ? — נאָר ווי אזוי קען איך צו איהם
געהן אז איך גלויב נישט אין איהם, איך האָב שוין לאַנג אָנגעוואָרען דעם גלויבען פֿון
צדיקים אונז פֿון הייליגקייט דעם מענשען. הייליגע מענשען! אַלס וועלען זיי פֿערצייהען.
נאָר דאָס יודיש קינד וואָס האָט לעב געקריגען איינעם קריסט, אַדער איין קריסט
וואָס האָט לעב געקריגען איין יודיש קינד, וועלען זיי דען פֿערצייהען? — ווי גרויס
דער פֿרוין וועט זיין? — ניין! ניין! איך וועל מיך אויסוויינען, איך וועל פֿערברענגען
זיינע בריוו, ימח שמו וזכרו... (געהט אוועק).

פֿירטער אויפֿטרעט.

יחזקאל אונז ראָזענקראַנץ.

ראָזענקראַנץ. נו וואָס ר' יחזקאל? איהר האָט גערעדט מיט אייער טאָכטער
זענען דעם וואָס איך האָב אייך געזאָגט? —

יחזקאל. איך זאג אייך אז איך קען מיט מיין טאכטער ווענען דעם נישט רעדען, מיר אונ מיין ווייב אונ מיין גאנצע פאמיליע געפֿעלט איהר, מיר וואלטען גערעכענט זיך פֿאר איין גליק צו טאנצען אויף אייער אונ הינדא'ס חתונה, איהר ווי איין אַמע-ריקאנישער איידילאמאן דאַרפֿט פֿערשטעהן אז איהר דאַרפֿט אליין רעדען מיט הינדא'ן. איך וואונדער מיך, איהר איין אַמעריקאנישער העלד שעמט זיך צו בעטען די האַנד פֿון איין מאַדכען...

ראזענקראַנץ. אַ מאַדכען וועלכע איך ליעב אונ וועלכע איך וויל נעמען אויף עוויג פֿאַר איין פֿרוי.

יחזקאל. אוי שעמט זיך! עס איז נאָר נישט אַמעריקאניש, ווייסט איהר וואָס מיר איז נעקומען אין קאָפּף אַריין? — ראזענקראַנץ. וואָס? —

יחזקאל. דעם גאנצען געשעפֿט וועל איך אַוועקנעבען דעם זיידען, מיין ווייבס פֿאַטער, ער איז אייערער אַ פֿריינד, זאָל ער ווערען איין שדכן אויף די אַלטערע יאָהרען. ראזענקראַנץ. אַט דאָס האָט איהר טאַקע גוט אויסגעטראַכט.

פינפטער אויפטרעט.

די זעלבע אונ הינדא.

הינדא. לאַנג זיינט איהר שוין דאָ? —

יחזקאל. ניין, מיר זענען נאָר וואָס געקומען! הינדא!... (שטיל: ווי אזוי הויבט מען דאָ אָן צו ריידען מיט איהר?...). קום נאָר אַהער געהנטער, דער הערר דזשעמס ראזענקראַנץ האָט מיט דיר צו ריידען, פֿון זעהר איין וויכטיגעס געשעפֿט, ער... ראזענקראַנץ! זאָנט שוין! נו! זאָנט הינדא'ן וואָס איהר ווילט! איך וויל אויך דאָס וואָס זי ווילען. איך וועל בעסער אַוועקנעהן, איך וויל אייך נישט שמערען... (געהט אַוועק).

זעכסטער אויפטרעט.

הינדא אונ ראזענקראַנץ.

הינדא. בעפֿאַר איך וועל אויסהערען אייערע וואָרטען, מוז איך פֿערברענען אַט דיזע בריעף, דער פֿייער וועט בערוהיגען עטוואָס מיינע גערווען, אונ וועל אייך קענען רוהיג אויסהערען וואָס איהר וועט רעדען. דזשעמס. ריכטיג, (ציגט אָן אַ ליכט). נו פֿערברענט! —

הינדא. (פֿערברענט דעם בריעף). דוכט זיך, עס איז מיר געוואָרען לייכטער אויפֿין האַרצען, איך האָב דערמיט געענדיגט. הערר דזשעמס! זאָנט, וואָס ווילט איהר? דזשעמס. איך וועל אָנהויבען גלייך ווי אַמעריקאנער, הינדא, נישט מיר אייער האַנד אונ זאָנט מיר: ווילט איהר געהן מיט מיר אין דער וועלט, הייסען מיין ווייב, אונ לעבען מיט מיר מיין גאנצעס לעבען? — 3 יאָהר צוריק, אז איך האָב אייך דאָס ערשטע מאל געזעהן אין לאַנד בראַזילע, זיינט איהר מיר זעהר געפֿעלען געוואָרען, שאָן דאמאלס האָב איך געדענקט אז אַזא מאַדכען דאַרף זיין מיין פֿרוי. מעהר ווי 2 יאָהר קען איך אייך שוין דאָ אין נאַיאָרק, איך קען אייך זעהר גוט, איך ווייס אייער האַראַקטער... מיט איין וואָרט איך ליעב אונ בעט ביי אייך אייער לעבע, אייערע עלטערען האַבען מיר ערלויבט צו בעטען ביי אייך אייערע האַנד. פֿון וואָס צו לעבען פֿאַמיליענלעבען האָב איך גענוג, אונ די הויפט זאַך איך ליעב אייך. איך וואָרט אויף איין אַנטוואָרט.

הינדא. איידער איך וועל אייך געבען אַנטוואָרט אויף אייער ערליכען פֿאַר-שלאָג, מוז איך אייך פֿריער דערזעהלען איין זאַך וואָס אַנבעלאַנגט נאָר צו מיר, צו מיין לעבען, אונ נאָר דאמאלס, אורטהיילענדיג נאָך אייער אַנטוואָרט וועל איך וויסען וואָס אייך צו ענטפֿערען.

דזשעמס. נו, דערזעהלט, אין וואָס געהט עס דאָ? —

הינדא. אין פֿערלויף פֿון 3 יאָהר, פֿון דעם טאָג וואָס מיר זיינען אַוועקפֿאַהרען פֿון בראַזילע האָב איך געליעבט איין רומין. פעטראַ אַקשעס, איין פֿאַליזייסקע אונטער-אַפיצער, איהר קענט איהם, איהר האָט איהם ביי אונז אין שטוב געזעהן.

דזשעמס. האָ! איך דערמאן מיך איהם.

הינדא. אַקשעס האָט אונז געהאַלפֿען אַריבערצופֿאַהרען דעם גרענעץ, מיר האָבען איהם געמט אומזיסט אַוועקגעגעבען אונזער שטוב, ער האָט זיך געדאַרפֿט אויסלערנען איין אַרבייט, אַוועקוואַרפֿען די דיענסט אונ קומען צו אונז קיין נאַיאָרק. ער האָט מיר געבעטען איך זאָל אויף איהם וואָרטען 2 יאָהר, איך האָב אויף איהם געוואָרט 3 יאָהר, נאָר מיט איין האַלבע שעה צוריק האָב איך דערהאַלטען אַ בריעף פֿון וויעראָן, וועלכער איהר קענט אויך, אז פעטראַ איז טאַקע געבליבען איין רומין, ער דיענט אין פֿאַליזיי אונ האָט חתונה געהאַט, איהר האָט געזעהן וואָס איך האָב פֿערברענט? — דאָס האָב איך פֿערברענט אַקשעס בריעף, דערמיט האָב איך אַרויס-געריסען פֿון האַרצען דאָס לעצטע עראינערונג פֿון דיזען מענשען וואָס האָט נישט קיין וואָרט אונ האַלט נישט קיין שבוועה, ערשט ווייסט איהר אַלס? וואָס זאָנט איהר אויף דערוף? —

דזשעמס. אז איך ליעב אייך, אונ דאָס וואָס איהר האָט מיר ערשט דער-זעהלט אזוי אַפֿען, ציינט מיר שוין איבער אז איך וועל זיין גליקליך, ערשט ערוואַרטע איך נור אַנטוואָרט אויף מיינע לעבע. איהר דאַרפֿט וויסען אז די 2 יאָהר וואָס איך געה אַריין צו אייך אין שטוב, ריידענדיג מיט אייך, האָב איך אייך גוט ערקענט, איך האָב פֿערשטאַנען, אז איהר האָט עפעס איין געהיימניס אין אייער האַרץ וואָס קיינער ווייס נישט. וואָס איך האָב זיך ענטשלאָסען אַפֿענטליך אייער האַנד צו בעטען, אז מיינ לעבע זאָל ווערען אַפֿענטליך פֿאַר דער גאנצער וועלט, איז דערום וואָס איך האָב

הינדא אידעלסאן.

שאָן מעהר נישט געקענט אויסהאלטען, און דאָ האָט זיך מיר צוגעשיקט איין גליק
דאָס איהר זענט פֿריי געוואָרען, איהר זענט געוואָר געוואָרען פֿון דעם רומיניס פֿאַל-
שע ליעבע.

הינדא. איך האָב שטענדיג געהאלטען מיט אייך ראַטה וועגען לעבען דאָ אין
אַמעריקא, איך האָב שטענדיג מיט פֿערגינגען געהערט אייערע ערצהלונגען, נאָר מיין
ליעבע, מיין האַרץ האָט געהערט צו איין אַנדערען, נאָר דער אַנדערער האָט מיר זעהר
פֿאַלש געהאַנדעלט, אָבגענאַרט, קען איך דרייסט, מיט ריינע געוויסען געבען אייך מיין
האַנד. איך קאָן אייך שווערען, איך קאָן מיר אַליין גאַנץ גוט אַז די יעצטיגע מיינע
סימפּאַטיע צו אייך וועט גאַנץ שנעל איבערגעהן אין אַמתע, עוויגע ליעבע, אונד איך
האָף אַז איהר וועט מיר אויך עוויג ליעבען. נאָט אייך מיין האַנד. (גוט איהם די האַנד).
דזשעמס. נאָך די געזעטצע פֿון אונזער יודישע רעליגיאָן, נאָך די געזעטצע
פֿון אונזער לאַנד זיינען מיר שוין יעצט חתן און בלה.

הינדא. מען דאַרף אַריינרופֿען די עלטערטן, זאָלען זיי אונז...

דזשעמס. בענשען.

הינדא. פֿאַטער און מוטער, קומען זייערע, מיר האָבען צו אייך איי וויכ-

טיגעס געשעפֿט.

ויעבענטער אויפטרעט.

די זעלבע, יחזקאל און לאה.

לאה. נו, וואָס פֿאַר איין געשעפֿט האָט איהר ?

דזשעמס. נאָר איין געוואָהנליכעס געשעפֿט, אַזאָ געשעפֿט, וועלכער טרעפֿט
זיך אָפֿט צווישען יונגע לייט, איך האָב געבעטען די האַנד פֿון אייער מאַכטער, זי
האָט מיר נישט ענטזאָגט, מיר זיינען שוין חתן-בלה, מען דאַרף נאָר אייער ברכה.

יחזקאל. מיר גראַטולירען אונד בענשען, אונד ווינשען גליק. (קושען זיך).
לאה.

דזשעמס. נו, ווען וועט זיין חתונה ?

הינדא. וואָס היילט איהר זיך אַזוי ?

דזשעמס. זאָג וואָס היילט מיר זיך אַזוי ! (נעמט איהר אַרום). איך וועל זאָגען
זיי צעזאָר האָט געזאָגט : געקומען, געזעהן, אונד מנצח געווען, מיר קענען שוין ערשט
אָוועקפֿאַהרען צום פֿרידענדיכטער, דאָרט אונטערשרייבען אין בוך אונזער קאָנטראַקט
און ריכטליך הייסען מיר שוין מאַן און ווייב.

לאה. אונד ווען וועט מען שטעלען די חופּה ?

דזשעמס. ווען איהר ווילט, האָטש באַלד.

יחזקאל. דאָס וועט שוין זיין עפעס צו ניד, פונקט ווי אין אַמעריקא.

דזשעמס. בין איך דען נישט אַ קינד פֿון דער פֿרייער אַמעריקאַנישער רעס-

פּובליקע ?

לאה. דאָס איז איין אַמת, נאָר מען דאַרף דאָך זעהן עפעס צוגרייטען אויף
דער חתונה. אַזוי קאָן מען נישט, מוז אָבליינען האָטש אויף 3 וואָכען.
דזשעמס. דאָס איז ווי מיין ליעבע בלה וויל.

הינדא. מען דאַרף זיך עפעס צוגרייטען צו דער חתונה. דזשעמס, לאָמיר טהון
זיי די עלטערען פֿערלאַנגען.

דזשעמס. איך פֿאַלג דיר, מיין טהייערע.

הינדא. דערפֿאַר וואָס דו פֿאַלגסט זיך, בעצאָהל איך דיר שוין. (טהוט איהם אַ קוש)

(פֿאַרהאַנג פֿאַלט).

